

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1095633/2

בבית הדין הרבני באר שבע

לפני כבוד הדיינים:

הרב אהרן דרשביץ — אב"ד, הרב עובדיה חפץ יעקב, והרב אברהם צבי גאופטמן

המנוח: [א']

המבקשים: [הבת ב'] (ע"י ב"כ עו"ד אלי נחמני)
[המתנגדת ג'] (ע"י ב"כ עו"ד אלי חביב ועו"ד יפית מאיר)

הנדון: דחיית התנגדות לצו ירושה מהטוענת להיותה "ידועה בציבור"
לאור חוסר "זכות נחזית לכאורה"

פסק דין

בפנינו התנגדות למתן צו ירושה בעיזבון המנוח [א'] על שם בתו היחידה, [ב'], על ידי [ג'], הטוענת להיותה ה"ידועה בציבור" של המנוח. לטענתה, היא זכאית למחצית הירושה לפי סעיף 55 לחוק הירושה תשכ"ה-1965 ("מעין צוואה"):

"איש ואשה החיים חיי משפחה במשק בית משותף אך אינם נשואים זה לזה, ומת אחד מהם ובשעת מותו אף אחד מהם לא היה נשוי לאדם אחר, רואים את הנשאר בחיים כאילו המוריש ציווה לו מה שהנשאר בחיים היה מקבל בירושה על-פי דין אילו היו נשואים זה לזה, והוא כשאינן הוראה אחרת, מפורשת או משתמעת, בצוואה שהשאיר המוריש."

בהתנגדות המתנגדת כלולה לא רק טענה לזכות בירושה בתור "ידועה בציבור", אלא גם דרישה לסגור את התיק בבית הדין ולהעבירו לבית המשפט, לאור התנגדותה לסמכות בית הדין בהיותה אחת "הנוגעים בדבר", בהתאם לבג"ץ 673/89 שולמית משולם נ' בית הדין הרבני הגדול (פ"ד מה(5) 594), להלן "בג"ץ משולם".

בכך, עלינו להתייחס בפסק דין זה הן לסמכות בית הדין והן לגופו של ענין, תביעת המתנגדת לחלוק בירושת המנוח.

רקע עובדתי

המנוח [א'], נהרג בתאונה ביום [...], בהיותו גרוש עם בת יחידה, [ב']. שבוע לאחר מכן הגישה הבת בקשה לצו ירושה. לאחר פרסום הבקשה בעיתונות כמקובל, הגישה גב' [ג'] (להלן: "המתנגדת") התנגדות לצו הירושה ביום [...], בטענה שהיא ה"ידועה בציבור" של המנוח, וכתבה:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"אבקש להימנע מלדון בצו הירושה ולהעביר את התיק לדיון בבית המשפט לענייני משפחה לצורך ההכרה [...] כידועה בציבור לפי סעיף 55 לחוק הירושה תשכ"ה 1965."

הבת דחתה את דברי המתנגדת מכל וכל, ואף כתבה שלא הכירה מעולם את המתנגדת עד ההלוויה ושבעת ימי האבל.

ביה"ד קבע דיון ליום ח' בחשון תשע"ז (9.11.2016), אשר המתנגדת לא הופיעה אליו. ביה"ד הוציא החלטה באותו יום, שבה כתב:

"מאחר והצדדים הוזמנו לדיון לבקשת התובעת, ולדיון הנוכחי הופיעה אך ורק בת המנוח, והתובעת לא הופיעה, לשאול את התובעת את רצונה להמשיך ההליכים בתיק. בהעדר תגובה, ייסגר התיק בעוד 45 יום."

ביום י"ג בחשון תשע"ז (14.11.2016) הגיש ב"כ המתנגדת בקשה לסגירת תיק הירושה לאור התנגדות ה"ידועה בציבור" שהיא "נוגעת בדבר" לסמכות בית הדין. בעוד ביה"ד כותב החלטה בנושא הסמכות, התקבל מכתב מאת המתנגדת ביום א' בכסלו תשע"ז (1.12.2016), בו כתבה:

"אני מוכנה להגיע לדיון שיקבע. אבקש להודיע לי על מועד הדיון ולוודא על כך ש[נ]עדכנו אותי על זה [...]"

אני מבקשת לדון בנושא בצורה מכובדת."

בית הדין נתן החלטה מנומקת היטב ביום י"ד בכסלו התשע"ז (14.12.2016) (פורסם באתרים, כולל [אתר בית הדין הרבני ונבו](#)), בו קבע שיש לו סמכות משפטית לדון בצו הירושה ובהתנגדות לה, כל עוד אין למתנגדת "זכות נחזית לכאורה" בירושה, וממילא סמכות אגבית לדון במעמד המתנגדת כ"ידועה בציבור" של המנוח. לדעת בית הדין באותה החלטה, החומר והתצהירים שהגישה המתנגדת בבקשתה לא עמדו בסף זה, ולכן ביה"ד איפשר למתנגדת להמציא ממצאים נוספים בנושא, ואף קבע דיון לשם כך, טרם יוציא צו ירושה.

התקיימו שלושה דיוני הוכחות ארוכים מאד בנושא, לרבות עדויות רבות, שבהם ניסתה המתנגדת להוכיח "זכות נחזית" לירושת המנוח בתור ה"ידועה בציבור" שלו, והבת ניסתה להוכיח כי המתנגדת אינה כלל ועיקר "ידועה בציבור" של אביה המנוח.

במהלך הדיונים, התברר שהמכשיר הסלולארי של המנוח אשר לדברי בת המנוח הכיל מידע אשר יכול לסתור את טענות המתנגדת, נמצא ברשות המתנגדת. ביה"ד הורה לה להמציא את המכשיר לביה"ד. המתנגדת התחמקה ממסירת המכשיר, עד שלאחר מספר החלטות ואיום בקנסות הגישה באמצעות ב"כ את המכשיר שבור ומרוסק. לדברי ב"כ המתנגדת, המתנגדת ניפצה את המכשיר הסלולארי "בתגובה נסערת" לתמונות וסרטים שלא היו מכבדים את כבוד המנוח וכבודה.

ביה"ד הורה לצדדים להגיש סיכומים. שני הצדדים הגישו את סיכומיהם במקביל ביום כ"א באב תשע"ז (13.8.2017). כל צד גם הגיש תגובה לסיכומי הצד השני.

לאחר עיון חוזר בחומר שבתיק, בתצהירי העדים, בפרוטוקולי הדיונים, בסיכומי הצדדים ובתגובותיהם, בית הדין נותן בזה את הכרעתו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סמכות בית הדין

עיקר טענתו של ב"כ המתנגדת היא שביה"ד משולל סמכות לדון בצו הירושה מאחר שחסרה הסמכות של המתנגדת אשר היא, לטענתו, אחת "הנוגעים בדבר", כפי סעיף 9 בחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) תשי"ג-1953. וכך פתח בסיכומיו:

"כפי שפורט בהחלטתו המפורטת והמנומקת של כב' בי"ד זה מיום 14/12/16, המסגרת הדיונית שהתווה כב' בי"ד זה היא להכריע בשאלה האם קמה לה למתנגדת "זכות נחזית לכאורית" מכוח טענתה והיותה ידועה בציבור של המנוח (סעיף 55 לחוק הירושה) ועל פיה, ומכוח זכות זו והתנגדותה של המתנגדת (סעיף 155 (א) לחוק הירושה) יש להימנע מלאשר את בקשת המבקשת למתן צו ירושה לאביה המנוח."

וכך סיכם גם בסוף דבריו:

"מהמקבץ עולה כי הונחה תשתית עובדתית סבירה המלמדת כי למתנגדת "זכות נראית לכאורה" המולידה חזקה בדבר היותה "ידועה בציבור" ובבחינת "צד נוגע בדבר" כמשמעות מונח זה בסעיף 155 (א) לחוק הירושה וכך יש לקבוע ובשל התנגדות לסגור התיק בבקשה לצו ירושה."

בסיכומיו ציין דין דומה, לדעתו: בקשת רשות להתגונן בסדר דין מקוצר, אשר גם שם מספיק להראות "הגנה לכאורה". הוא הביא את דברי כב' השופט י' מלץ (ע"א 582/87 ניסים קונפורטי נ' מאיר אברהם פ"ד מב(4) 120, עמ' 127):

"יש לזכור, שהמדובר הוא במתן רשות להתגונן, שלגביה כל שהמתנגד צריך להראות הוא הגנה לכאורה, אפילו היא הגנה דחוקה."

אומר השופט י' זוסמן בספרו, סדרי הדין האזרחי (אמינון, מהדורה 5, בעריכת ש' לוי, 1988) עמ' 618:

"סדר הדין המקוצר משמש את המטרה למנוע דיון בתובענה רק אם ברור הדבר ונעלה מספק, שאין לנתבע כל סיכוי להצליח בהגנתו; אין לקבוע שהענין הוא כך אלא אם תצהיר הנתבע לא גילה 'הגנה לכאורה'. הדיון בבקשת הרשות להתגונן אינו יכול לבוא במקום המשפט."

ובעמ' 619:

"על ידי שהראה הגנה אפשרית, פרץ את המחסום שמנע ממנו, מחמת הגשת התובענה בסדר דין מקוצר, את האפשרות להתגונן; מכאן ואילך רשאי הוא להתגונן ככל נתבע אחר. בירור בקשת הרשות להתגונן לא ישמש תחליף לדיון בתביעה גופה."

לטענת ב"כ המתנגדת בסיכומיו: "עפ"י חומר הראיות, נפרץ מעל ומעבר אותו המחסום והורם הרף: ואותה "זכות לכאורית" הוכחה."

אולם, אחרי ככלות הכל, בית הדין סבור עדיין שלא הוכחה אף "זכות נחזית לכאורית" לטענת המתנגדת, ולכן בסמכותו לדון בהתנגדות לצו הירושה ולהוציא צו ירושה בהתאם למסקנתו בנדון.

ראשית, למרות המילה המשותפת "לכאורה" שיש בעניינו ובבקשת רשות להתגונן, אין שני הנושאים דומים, וכפי שהעיר ב"כ הבת בתגובתו. יש להטעים את הדברים, שהרי בסדר דין המקוצר, מדובר בהגנת הנתבע אשר נשללה ממנו על פי הליך סדר דין מקוצר הזכות הבסיסית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביותר הקיימת לאדם במערכת המשפט – להגן על עצמו נגד תביעה. יש בכך פגיעה גדולה ועצומה בזכות המשפטית של הנתבע. ככל שההגנה היא אפילו "הגנה דחוקה" או "הגנה אפשרית" די בכך לאפשר לו את זכותו הבסיסית להתגונן.

לא כן הדבר בענייננו. חזקת ירושתו של אדם היא לקרוביו. בת המנוח כבר פתחה מיזמתה הליך של צו ירושה בבית הדין. אף אחד לא כופה את המתנגדת להיות נידונה. אדרבה, היא התובעת בהתנגדות ומבקשת לשלול מזכויות הבת ולכוף עליה לסגור את התיק שכבר פתחה בתום לב בבית הדין ולהעביר את הדיון לערכאה אחרת, שאינה מעוניינת להיות נידונה שם. לכן, אף לפי בג"ץ משולם (בג"ץ 673/89 שולמית משולם נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד מה(5) 594) אין להסתפק ב"תביעה דחוקה" או ב"תביעה אפשרית" בלבד, למנוע את סמכות ביה"ד לדון בצו הירושה ולחייב העברת התיק לביהמ"ש.

ביה"ד כבר הגדיר בהחלטתו הנ"ל מהי "זכות נחזית לכאורה" לדעתו. אף שאין המתנגדת צריכה להוכיח סופית את מעמדה כ"ידועה בציבור" להחשב כ"נוגעת בדבר", עליה להניח תשתית סבירה לתביעתה היוצרת על כל פנים "חזקה" שהדבר כן:

"לדעתנו, הגדרה זו מחייבת סף עובדתי סביר התומך על פניו בטענת המתנגדת/ת, ויוצר חזקה שלכאורה הדבר כן. טענה בלבד, שאינה מגובה בתשתית עובדתית בסף סביר, אינה יוצרת "זכות נחזית לכאורה", ואין בכוחה למנוע סמכות מביה"ד. בקשר לטענת למעמד "ידועה בציבור" דרוש סף עובדתי התומך בהגדרת "איש ואשה החיים חיי משפחה במשק בית משותף", שמצדיק המשך דיון מעמיק בבירור הדבר האם התכוונו לקשור גורלם זה בזה. כאשר מתקיים סף סביר זה, המעלה בסיס ל"זכות נחזית לכאורה", נחשב האדם כ"נוגעת בדבר" אשר נצרך הסכמתו/ה לבירור הדבר עד תומו על ידי ביה"ד. ללא הסכמה של אותו אדם – ביה"ד נעדר סמכות, והבירור העובדתי לקביעת המעמד הסופי יש לקיימו על פי חוק בביהמ"ש לענייני משפחה." [הדגשות אינה במקור]

וכך כתב בית הדין גם במסקנתו, כאשר העמידה בסף הנדרש תלויה בראיית הדיין:

- א. "ביה"ד מנוע על פי חוק לדון בצו ירושה כאשר אין הסכמה בכתב של כל מי שיש לו "זכות נחזית לכאורית", שהיא מבוססת על טענות ותשתיות עובדתיות סבירות המולידות חזקה לזכותו בירושה.
- ב. "אין לו לדיין אלא מה שעניו רואות" לקבוע האם קיבל את הסכמתם של כל העונים להגדרה הנ"ל, לפי החומר המונח לפניו.
- ג. לפי הממצאים המונחים בפני ביה"ד לעת עתה, אין ביה"ד רואה מי שיש לו/ה "זכות נחזית לכאורית" בירושת המנוח [א'] ז"ל חוץ מבתו היחידה, אשר כבר נתנה את הסכמתה בכתב.
- ד. ביה"ד מזמין את המתנגדת להמציא ממצאים נוספים שיורו על היות גם לה "זכות נחזית לכאורית".

ב"כ המתנגדת לא ערער על החלטה זו ועל ההגדרה של "זכות נחזית לכאורה" הטמונה בה. אדרבה, בקשתו מיום כ"ז בכסלו תשע"ז (27.12.2016) נשאה את הכותרת: "תצהירים מטעם המתנגדת בקשר ל"זכות נחזית לכאורה", וכן בסוף סיכומיו כתב (כמובא לעיל), "כי למתנגדת "זכות נראית לכאורה" המולידה חזקה בדבר היותה "ידועה בציבור". הרי שאימץ את לשון ההחלטה בסיכומיו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שנית, גם בנושא מתן זכות להתגונן, מוטלת על הנתבע שורה של הוכחות כדי שבקשתו למתן זכות להתגונן תתקבל. לכך, גם לא די בהצהרה כללית, אלא צריך פירוט התשתית העובדתית, כפי שכתב כב' השופט נ' הנדל בע"א 5063/08 מ. ציג בע"מ נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ (פ"ד מה(1) 66), עמ' 69:

"כפי שנפסק פעמים רבות, [...] המבקש רשות להתגונן מפני תביעה בסדר דין מקוצר אינו רשאי להסתפק בטענות כלליות בתצהירו, ועליו לציין את פרטי העובדות שעליהן מבוססות טענות ההגנה שלו [...] כללים אלה יוצרים איזון באשר לנטל המוטל על המבקש רשות להתגונן. מצד אחד, הנטל אינו רב, ודי להוכיח כי ההגנה אינה הגנת בדים. מצד אחר, כדי לעמוד בנטל מינימאלי זה, על המבקש להגיש תצהיר, המגובה במסמכים במידת הצורך, המבסס בצורה קונקרטית וברורה את מהות הגנתו."

ביה"ד לא ראה בכל דברי המתנגדת, וכן בתצהירי העדויות שהגישה ביסוס סביר ופרטי עובדות אשר יצדיקו את הגדרת "איש ואשה החיים חיי משפחה במשק בית משותף". מדובר לכאורה באנשים אשר חיו את מרכז חייהם בבתי נפרדים, בלי שום שיתוף כלכלי, ואף לא הונחה תשתית סבירה המורה על "משק בית משותף" מעבר לשיתוף פעולה במסגרת של מסיבות חברים, ואמירות סתמיות בלי פירוט בתצהירי העדים שהמנוח והמתנגדת "ניהלו משק משותף" (עי' לקמן). זאת, בנוסף לספקות הגדולים שהתעוררו ביחס למהות הקשר הנפשי שבין הצדדים – אשר חווה עליות וירידות, פירושים וחזרות – האם אכן "קשרו גורלם זה בזה" (טענה אשר אף התבדתה בדיונים). ואם כי בנסיבות מסוימות, בהתקיים פרמטרים אחרים מצדיקים, יש מקום להגדרת "ידועה בציבור" למרות כך, על פי מבחן סובייקטיבי, מצב זה אינו יוצר "זכות נחזית לכאורה" ו"חזקת זכות" המונעות מביה"ד סמכות לדון בהתנגדות.

יוער, שבנושא "ידועה בציבור" נטל ההוכחה מוטל על הטוענת כך, ראה: [ע"א 714/88 שנצר נ' ריבלין, פ"ד מה\(2\) 89, 97 \(1991\); רע"א 9755/04](#) ביטון נ' קצין התגמולים [פורסם בנבו] (מיום 31.8.2008). ואם כי לפי פס"ד משולם אין לדרוש מהמתנגדת רמת הוכחה גמורה לצורך ההתנגדות, עדיין יש להטיל עליה את נטל ההוכחה ל"זכות נחזית לכאורה".

שלישית, גם בהליך של סדר דין מקוצר, יכול בית המשפט לקיים דיון בבקשה למתן רשות להתגונן, ואם בדיון זה יתבדו דברי הנתבע ולא יעמוד בחקירה הנגדית, הרי זו "הגנת בדים" ולא ייעתר בית המשפט לבקשתו. המתנגדת נתנה את הסכמתה המפורשת ביום א' בכסלו תשע"ז (1.12.2016) לקיום דיון בהתנגדות לצו הירושה. גם לאחר כל הדיונים, התצהירים, העדויות, והסיכומים, לא עמדה המתנגדת בנטל ההוכחה הנצרכת, לפי ראות עיני ביה"ד, להציג תשתית עובדתית אשר מולידה חזקה לזכות בירושת המנוח כ"ידועה בציבור" של המנוח אשר קשרו גורלם זה בזה, כפי שיתבאר באורך. [אדרבה, התברר ללא ספק שאין להחיל עליה את מעמד "ידועה בציבור", עכ"פ לעניין חוק הירושה]. בכך, נשמטה מתחת רגליה כל "זכות נחזית לכאורה" גם לטענת ב"כ המתנגדת שדימה את עניינו למתן רשות להתגונן.

לכן, ביה"ד נשאר בדעתו שההסכמה לדון בצו הירושה של המנוח נתונה לו מ"כל הנוגעים בדבר", קרי: בת המנוח בלבד, מאחר שהמתנגדת לא הניחה תשתית עובדתית סבירה לטענתה שהיא מוגדרת משפטית כ"ידועה בציבור" של המנוח.

זאת ועוד, מאחר שלביה"ד הסמכות לדון בהתנגדות לצו הירושה האם קיימת למתנגדת "זכות נחזית לכאורה" בירושה (וכשיתברר שלא קיימת אף לדון בצו הירושה), ממילא קמה לו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סמכות אגבית לדון בעצם קביעת מעמדה של המתנגדת, האם היא מוגדרת כ"ידועה בציבור" של המנוח. בהתאם לכך, ביה"ד יתייחס אף לשאלה זו בפסק הדין הנוכחי.

יש לשאלה זו גם השלכות לגבי קביעת הוצאות משפט בדיון שלפנינו. אולם, מאחר שקביעה סופית גורפת במעמדה של המתנגדת אינה נצרכת לנושא הנתון לפנינו, וההגדרה משתנה מנושא לנושא, וכפי שיתבאר, ביה"ד בוחר שלא לתת פסק סופי וגורף במעמד המתנגדת, ומסתפק לדון ולהחליט בבקשה שיש להוציא צו ירושה על שם בת המנוח בלבד, ובהתנגדות המתנגדת להוצאת צו ירושה על שם בת המנוח בלבד ובהסתמך על סעיף 55 בחוק הירושה.

סיכום התשתית העובדתית העיקרית

מתוך מכלול החומר, ביה"ד מציב מראש את הנתונים הבאים העולים מהחומר כ"תמונת מצב" של המנוח והמתנגדת אשר ישמש כבסיס לדיון ולהמשך הדברים.

1. הצדדים הכירו בשנת 2004 ונפרדו בשנת 2005. הם חידשו את הקשר בשנת 2009, ובמשך השנים היו עליות ומורדות בקשר, פירוטים וחזרות. לדברי האישה, הקשר התחזק בשנתיים האחרונות לפני פטירת המנוח.
2. לצדדים בתים נפרדים. לאשה דירה עם סבתה ובנה ולמנוח דירה משלו, אשר חדר ממנו מיועד לבתו. האישה הייתה מגיעה לבית המנוח בלילה ולנה עמו חלק מהשבוע. לפעמים המנוח היה אוסף אותה מהעבודה בערב.
3. המתנגדת לא עשתה שום שימוש במפתחות הבית, אשר לטענתה גרו שם במשותף.
4. לא היה כל עירוב רכושי או שיתוף כלכלי בין בני הזוג. כשנה לפני פטירת המנוח רכשה האישה דירה, בעידוד המנוח, עבור משפחתה, ע"י משכנתא, הלוואה וכספים משלה.
5. המנוח נמנע מלהכיר את המתנגדת לבני משפחתו ולא דיבר איתם עליה. המתנגדת לא השתתפה בשום אירוע משפחתי, אך חלק מחבריו הטובים בעבודה הכירו אותה. לעומת זאת, המתנגדת הכירה את המנוח לבני משפחתה ולחברותיה, אשר אף ערכו מסיבות "על-האש" בבית המנוח אשר המנוח והמתנגדת ערכו יחד.
6. לצדדים אין ילדים משותפים. לדברי המתנגדת, השתמשו באמצעי מניעה עד זמן קצר לפני פטירת המנוח.
7. המנוח היה נוהג לנסוע לחו"ל, כולל תאילנד, ללא המתנגדת לצו. (לדברי אחותו בדיון ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורה 841) היה נוסע פעמיים בשנה). אף המתנגדת לצו טסה לחו"ל עם משפחתה ללא המנוח. לא נטען על חופשות משותפת בחו"ל או בארץ.¹

¹ אולי הייתה נסיעה לאילת פעם אחת (שורה 1343 בדיון 1.3.2017).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

8. המנוח נצפה ע"י שכניו עם בחורות נוספות, במהלך השנים שבהן היה בקשר עם המתנגדת, וכן בנסיעותיו לחו"ל, לדברי חבריו, היה לו קשר עם נשים שהתלוו אליו.
9. המנוח עזר למתנגדת במעבר הדירה ובהתנהלות מול ספקים וקבלנים.
10. למנוח בת יחידה מנישואיו הראשונים, אשר קשור אליה מאד, וקיימה אתו הסדרי ראייה. לטענת הבת לא ראתה את המתנגדת מעולם, ואף לדברי המתנגדת פגשה את הבת בחטף רק פעמים בודדות. לדברי המתנגדת, לבת היה קשה לראות את אביה בזוגיות חדשה.
11. המתנגדת הפגינה ידע והכירה את בית המנוח² ובאירועי חיו.
12. המתנגדת קיבלה את מות המנוח בהלם והשתתפה באופן מלא בלוויה ובאבלות השבעה.
13. המנוח נהג לערוך את הקניות לבד, ולא הובאה שום ראייה (ואף לא נטענה) שום הוצאה משמעותית אחד עבור השני.
14. הצדדים לא ראו צורך לערוך הסכם ממון. המנוח לא השאיר צוואה, אך לדברי עו"ד אשר טיפל בענייניו, הזכיר מספר פעמים שלאחר מותו הכל ילך לבתו.
15. השכנים הוותיקים בבניין לא הכירו את המתנגדת ולא פגשו את המתנגדת עם המנוח. לדברי המתנגדת הכניסה לבניין הייתה קרובה לדירה והמנוח שמר על פרטיות.
16. המתנגדת הטבילה במים וגם ניפצה פיזית את הפלאפון של המנוח אשר לדברי הבת כלל מידע לגבי נשים אחרות אשר היה בקשר איתן ונסיעות לחו"ל. לטענת האשה השמידה את המכשיר "בסערת רגשות" על תמונות מביכות שלה שהיו בו.
17. המנוח הציג את עצמו למתקין דלתות כ"בן-זוגה" של המתנגדת, אך נחשב בעבודה כ"רווק".

לאור עובדות בסיסיות אלו, ננתח את הדברים בהרחבה.

המסגרת המשפטית הכללית של "ידועה בציבור"

כבר עשרות שנים, נר לרגלי מערכת המשפט בהגדרת "ידועה בציבור" הם דברי כב' השופט ברנזון בפסק דין של בית המשפט העליון (ע"א 621/69 קרול נסיס נ' קוינה יוסטר, פ"ד כד (1) 617) שכתב:

² ב"כ הבת ניסה להוכיח בסיכומיו שהמתנגדת לא הייתה בקיאה בפרטי הבית מתוך סתירות בדברי המתנגדת. אולם, הסתירות הן בדקדוקי דברים אשר לא תמיד אנשים אליהם לב גם כאשר נפגשים בהם בתדירות או שלא מדייקים בהם בלשון. ביה"ד התרשם שהמתנגדת הכירה את בית המנוח היטב, אך אין בזה לקבוע שהיו מעבר לחברים למשך זמן.

אמנם מתקבלת הערתו שהמתנגדת נזהרה לא נכנסה לחדר של [ב'] וכן בשאר הבית לא "חיטטה", המעלה שאלה עד כמה נהגה בבית המנוח כבשלה. יוער שגם [ד'] (ארוסתו לשעבר) העידה: "הבנתי שזה הבית שלו אבל גרתי שם".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"יש כאן שני יסודות: חיי אישות כבעל ואשה וניהול משק בית משותף. היסוד הראשון מורכב מחיים אינטימיים כמו בין בעל ואשתו המשותתים על אותו יחס של חיבה ואהבה, מסירות ונאמנות, המראה שהם קשרו את גורלם זה בזה. בכך נבדל הקשר הזה מחיי פילגשות, למשל, שבהם הגבר מקיים מאהבת או ידידה ועושה זאת בעיקר להשגת סיפוק מיני בחיק האשה, ואולי גם כמקום מקלט למתן פורקן לנפשו מחיי נישואין בלתי מוצלחים ומדכאים; והאשה, הפילגש – אצלה תופש בדרך כלל מקום נכבד מצדו החמרי ומעמדו החברתי של האיש המשמש לה פטרון וגומל חסדים, ותמורת זאת היא מעניקה לו את חסדיה הגופניים.

היסוד השני הוא ניהול משק בית משותף. לא סתם משק בית משותף מתוך צורך אישי, נוחות, כדאיות כספית או סידור עניני, אלא כפועל יוצא טבעי מחיי המשפחה המשותפים, כנהוג וכמקובל בין בעל ואשה הדבקים אחד בשני בקשר של גורל חיים והאשה משמשת לו עקרת בית."

הרי שיסוד היסודות היא חיים משותפים "כבעל ואשה".

יש להדגיש כי "תנאים אלה הם תנאים מהותיים ואין מדובר בתשתית ראייתית גרדא" (ראה ע"א 6434/00 דנינו נ' מנע, פ"ד נו(3) 683, 691 (2002), ובן דרור "הידועה בציבור" (התשנ"ג), בעמ' 32). ובפס"ד אלון נ' מנדלסון (שיובא לקמן) מובהר כי "אין המדובר כאן על שני יסודות מנותקים, שאינם משתלבים זה בזה אלא על שני מרכיבים השזורים זה בזה". ועוד בפס"ד דנינו: "לא על חיי משפחה לבד המדובר כאן, אלא על חיי משפחה בעלי אופי מוגדר, היינו כאלה שביטויים בקיום משק-בית משותף". וכן בדברי השופט צ' ברנזון בפס"ד הנ"ל, בהמשך דבריו: "אין צורך בחיי משפחה אשר ירשימו או ישכנעו את חוג המכרים והידידים שהם חיים כבעל ואשה, ובלבד שלמעשה הם מתנהגים בינם לבין עצמם כבעל ואשה ונותנים מהונם או מאונם לקיום משק-בית משותף".

בנוסף, ניתן לראות במהלך הפסיקה בעניינה של "ידועה בציבור" כי תנאי עיקרי הוא שיתוף במגורים – אין לך "חיי משפחה במשק בית משותף" לזוג הידועים בציבור אלא בדירת מגורים משותפת בדומה לדירה משותפת של זוג נשוי, אף על פי שאין נפקות לבעלות או למקרה של דירה שכורה (ראה ע"א היועץ המשפטי לממשלה נ' שוקרון, פ"ד לט(2) 690 (1985)).

בסיכום תנאי הסף הנ"ל לפי סעיף 55 לחוק הירושה, ציין כב' השופט י' גייפמן (ת"ע (משפחה ת"א) 7690/99 טרביס נ' יוגב-גורן, מיום 29.12.2002), חמשה מאפיינים:

"חמשה מאפיינים עיקריים מביאים בישראל את בת-הזוג תחת כנפי "ידועה בציבור" לצורך ירושה:

- א. **ההיבט האינטימי** - יחסי אישות בין בני הזוג. היבט זה נכלל בפרמטר הראשון של "חיי משפחה" בסעיף 55 לחוק הירושה.
- ב. **ההיבט האמוציונלי** - שהשניים רואים עצמם כבני-זוג, להבדיל מהשאלה כיצד הקשר ביניהם נראה כלפי חוץ. גם מאפיין זה נכלל בפרמטר הראשון של "חיי משפחה" בסעיף 55 לחוק הירושה.
- ג. **ההיבט הכלכלי** - משק בית משותף. הפרמטר השני שנדרש בסעיף 55 לחוק הירושה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ד. **כוונת קביעות** - כוונה לקשירת קשר קבע. מאפיין זה נכלל בפרמטר הראשון של "חיי משפחה" בסעיף 55 לחוק הירושה.

ה. **היבט הכשירות** - בני הזוג אינם נשואים לאחד. הפרמטר השלישי שנדרש בסעיף 55 לחוק הירושה.

אמנם הגדרת "ידועה בציבור" נתפס בפסיקה כדבר סובייקטיבי, ומצאנו גמישות בנושא. ראה בפסקי דין מאת כב' השופט צ' ויצמן (תמ"ש (פ"ת) 10-02-36036 ס.כ נ' עזבון המנוח פ.ד. ז"ל), מיום י"א באייר תשע"ד (11.5.2014), ומאת כב' השופטת אלה מירז (ת"ע (חי) 8157 13-01-א.ש נ' א.ש), מיום כ"ה בחשוון תשע"ה (18.11.2014), שליקטו הרבה מה"הקלות" וה"גמישות" שבדבר. ומסיק כב' השופט צ' ויצמן:

"37. הסקת מסקנה בדבר קיומה או העדרה של זיקת ידועים בצבור, תלויה **במכלול** של נסיבות, מכלול המשתנה ממקרה למקרה. לעתים גודש הסממנים בכיוון אחד יכריע את הכף בקלות, ולעתים, כאשר יבואו לפני ביהמ"ש סממנים הסותרים האחד את רעהו – האחד מעיד ומחזק את הזיקה והאחר מרחיקה - ההכרעה תהיה קשה יותר. על ביהמ"ש לשקול, איפוא, את מכלול הנסיבות שבאו לפניו ולהכריע בסופו של יום על פי נטיית הכף, כאשר השקילה תעשה בזהירות ובקפדנות מרבית, שכן לא לכל הסממנים משקל זהה וככל שמשנתנות הנסיבות משתנה אף משקלו של כל סממן (ראה לעניין זה, כדוגמה – **ע"א (חיפה) 2122/04 הנ"ל**)."

בכל זאת, כרקע לפסק הדין הנוכחי אשר על פיו יתבררו דברינו בהמשך, נקדים ונאמר יש להבחין בין דרגות שונות של קשר זוגי מחוץ למערכת נישואין:

א. "חברים" – זוהי מערכת זוגית המושתתת על חברות ו/או כדאיות זמנית. חברות יכולה להיות לתקופה קצרה, כגון בתקופת לימודים, שאינו נושא שום אופי של קביעות או מחייבות זה לזה. היא גם יכולה להיות למשך זמן, אשר נכנה "חברים קבועים". ייתכן אף נאמנות מוגבלת זה לזה כל עוד היותם יחד, אך לא מחויבות של טווח רחוק בראותם את עצמם כבני זוג אשר קשרו את גורלם זה בזה. במקרה של מערכת "חברים" ייתכן גם ניהול משק בית משותף ברמה מסוימת מטעמי נוחות וכדו'.

ב. "בני זוג אשר קשרו גורלם זה בזה ומנהלים משק משותף כמקובל בין בעל ואשה" – זוהי הגדרתה המשפטית של "ידועה בציבור" כפי שהתקבל בפסיקה, מערכת יחסים אשר מתאפיינת בבני זוג אשר זוגיותם ויחסי האישות שביניהם מבטא קשר של נאמנות מחייבת לטווח רחוק, הדומה או מתקרב לקשר הנפשי של נישואין, אשר מסיבות שונות (דתיות, ערכיות, פרגמטיות, וכו') אינה באה לידי ביטוי בנישואין עצמן. בנוסף, מתקיים גם ניהול משק משותף האמור להקביל לזוגות נשואים, אם כי יש גמישות בזה, כפי שיש הבדלים בזה גם בין בני זוג נשואים. אין החוק מחייב עירוב רכושי, וייתכן שבני הזוג ישמרו עדיין על הפרדת רכוש וחשבונות נפרדים, אך בכל זאת שני בני הזוג תורמים כל אחד לפי יכולתו ולפי הנסיבות למשק בית אחיד ומשותף.

עוד נדגיש ונאמר, אף שהדברים פשוטים כשלעצמם, ש"זוגיות" כשמה כן היא – מצב הדדי, אשר שני הצדדים קשרו גורלם זה בזה. אם צד אחד קשר גורלו, אך השני לא עשה כן, אין כאן קיום של התנאי הבסיסי של "איש ואשה החיים חיי משפחה". כל שכן כאשר המנוח אשר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אותו באים לרשת, הוא זה אשר לא קשר את גורלו עם הצד השני, אין מקום כלל לראות "מעין צוואה" ממנו. וראה בדבריו של כב' השופט ארז שני (תמ"ש (ת"א) 12-07-20044 המנוחה הגב' ס. א. ז"ל נ' ל. א. ר.), שכתב:

"58. ע"מ ששנים יקשרו שותפות גורל צריכים שניהם לגמירות דעת כי זו כוונתם."

עוד שם:

"104. הכירות ארוכה לחוד וקיום כבני זוג ושותפי גורל – לחוד."

בקיצור נמרץ נאמר כי לאור ההוכחות שהובאו והעדויות שהושמעו, אין ספק שהמנוח [א'] והמתנגדת [ג'] היו "חברים", ואולי אף יש לראות בהם "חברים קבועים". מנגד, מתברר ללא כל ספק שהמנוח לא קשר את גורלו במתנגדת, ובמשך דיונים ארוכים לא הובאה תשתית ראייתית סבירה המצביעה על קיום "חיי משפחה" ועל ניהול "משק משותף כאיש ואשה", תנאים נצרכים כדי להעניק למתנגדת "זכות נחזית" להגדרה המשפטית של "ידועה בציבור", בפרט לעניין ירושה, וכפי שיתבאר.

חיים כבעל ואשה

ב"כ המתנגדת רמז לדברי א. בן דרור (הידועה בציבור – נישואין ללא נישואין [מהדורה שלישית מעודכנת – 2000 עמ' 30]), שהובאו בכמה פס"ד³, שכתב:

"נהוג לראות בשלושה גורמים כיסודות קבועים בנישואין וחיי משפחה. גורמים אלו החוזרים בכל שיטות המשפט, וכך גם בשיטת המשפט שלנו, האזרחית והדתית, הם:

א. יסוד האישות ('עונתה' – TORUS)

ב. היסוד הכלכלי ('שארה וכסותה' – MENSA)

ג. היסוד האמוציונאלי (אהבה, אחווה, שלום ורעות)

יסודות אלו קבועים "מינימום" לחיי משפחה, אך אין להם מידה כלשהי, ועל כן גם צמצום בהם ואפילו העדר מוחלט של אחד מהם – בשל סיבה ראוייה, אינם מונעים קיומם של חיי משפחה."

אולם, צמצום או העדר אינם מונעים קיום חיי משפחה, כאשר יש בסיס מוצק למערכת חיים משותפים, אלא שנעדר גורם זה או אחר. בכך מתאזן חסרון אחד בתוך המכלול כולו. אך בנסיבות תיק זה, כמעט כל המרכיבים של חיים משותפים נשללים, נעדרים או לוקים בחסר: 1. חיים בדירות נפרדות אשר הן מרכז חייהם. 2. הפרדה רכושית מוחלטת. 3. חוסר יכולת להצביע על משק בית משותף משמעותי. 4. נסיעות לחו"ל בנפרד. 5. יחסי אישות של המנוח עם מספר נשים נוספות בארץ ובחו"ל. 6. מניעה מוחלטת ממפגשים עם בני משפחת המנוח. 7. מניעה מהולדת ילדים. – על מה תקום טענת "חיי משפחה כבעל ואשה" ?!

וראה בדבריו של כב' השופט י' יעקבי-שווילי בע"א (חי') 2122/04 קצין התגמולים נ' ביטון (פ"מ תשס"ג(2) 455), שכתב:

³ ראה: עמ"ח (חי') 106/05 אפרת זהר נ' משרד הבטחון (אגף השיקום) קצין התגמולים; ת"ע (ב"ש) 470/02 א. א. נ' האפוטרופוס הכללי - באר שבע; ק"ג (חי') 10-05-30962 דינה חשייבון נ' מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"מצד אחד, אין לומר שנסיבה פלונית הסוטה מהמגמה הכללית, תכשיל את המגמה הכללית, אך מצד שני, אין לזלזל בה כלא הייתה. על-כן לא ראוי להסתמך על פסק-דין פלוני או אלמוני, שנפסק בו על-פי המגמה הכללית למרות נסיבה חורגת מהמגמה הכללית, וללמוד מפסק-הדין שאין כלל חשיבות ומשקל לנסיבה החורגת ההיא. כך למשל לא יהיה נכון להסתמך על פסק-דין, שלא ראה בהיעדר שיתוף בנכסים בין בני-הזוג, ראייה מכרעת כנגד הכרה בזוג כידועים בצבור (ראה למשל בע"א 107/87 אלון נ' מנדלסון [5]), בעמ' 434), כאסמכתא לכך שאין כלל חשיבות להיעדר השיתוף בנכסים, כששוקלים את הנסיבות הכוללות לצורך הכרעה אם יש קשר של ידועים בצבור אם לאו. הוא הדין לגבי הסתמכות על תקדימים שבהם היעדר חשבון בנק משותף, או מריבות ואלימות שהיו בין בני-הזוג, לא הביאו למסקנה שאין מדובר בידועים בצבור (כמצוטט על-ידי בא-כוחה של סיגל, בעמ' 11 לתשובתו לסיכומי קצין התגמולים בפני הוועדה). הוא הדין לגבי משך הזמן של החיים המשותפים, אם היה קצר מאד, ואם האינטנסיביות של השהייה ביחד הייתה קלושה. כל פרט ופרט כזה כשלעצמו, בהיותו בגפו, אפשר שלא יכריע את הכף, אך אין לומר שאין לו משקל כלל, ושאינן הוא מוסף נופך בכפות המאזניים במאזן הכולל."

קל וחומר שאין לסמוך על תקדימים אלו ולזלזל בהיעדר שיתוף וכדו' כאשר אותן נסיבות מתאימים למגמה הכללית של חוסר "חיי משפחה".

עוד מתברר, שבמערכת היחסים שבין המנוח למתנגדת, לא הייתה הדדיות. לדברי המתנגדת הייתה נאמנת למנוח ולא יצרה כל קשר עם גברים אחרים. לעומת זה, מתוך עדויות השכנים וחברים לעבודה, ברור שהמנוח ניהל מערכת יחסים עם מספר נשים בארץ ובחו"ל בד בבד עם יחסיו עם המתנגדת.⁴

בעדות השכן [ל'], אשר גר שתי קומות מעל למנוח, בדיון ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורות 608-629):

"ש. היית אצלו בבית?

ת. הרבה פעמים [...]

ש. יצא לך לפגוש את [ג']?

ת. לא. לא ראיתי אותה אף פעם [...]

ש. ראית את [א'] עם נשים אחרות?

ת. כן.

ש. מתי?

ת. זה היה בקיץ לפני שנה בקיץ 2015 [...] אני יודע שהיא היתה או מאוקראינה או מבלארוס היא היתה רזה עם שיער לבן אנחנו דיברנו והוא אמר שזו חברה שלו לא יודע איך קוראים לה [...] ראיתי אותו לא רק עם האשה הזו ראיתי אותו עם עוד כמה בחורות. ראיתי מהחלון בחניה."

⁴ נציין עוד את דברי העדה [נ'] (שורה 1204-1205): "היא אמרה לי שכאשר היא הגיעה לארץ הוא האדם הראשון שהיא הכירה". לעומת זה, המנוח כבר היה נשוי והתגרש, התארס עם אשה שנייה וביטל את הנישואין, והיו לו חברות נוספות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכן בעדות השכנה [ז'] אשר גרה מעל המנוח (שורות 882-868):

"העדה: הוא היה מביא בחורות חבל על הזמן חתיכות. בזה אין עליו. היה בא הרבה. הייתי רואה אותו ואומרת לו שלום.

ביה"ד: מתי פעם אחרונה?

העדה: הוא היה עם בלונדינית אני חושבת יותר משנה פחות משנתיים [...]

ב"כ היורשת מציג לעדה תמונות של המנוח עם בחורות.

ש. ראית את האשה הזו פעם?

ת. כן. ראיתי גם את זאת. את זאת ראיתי לא מזמן.

ביה"ד: יכול להיות שראית את [ג']?

העדה: לא. כולם היו גבוהות.

וכן בדברי השכן [ע'] (שורות 953-949):

"העד: היתה לו מישהי בלונדינית אבל זו לא [ג']. הוא היה צריך לנסוע לתאילנד עם חבר. הוא קנה כרטיס והוא אמר שהוא נוסע רק עם חברים.

ביה"ד: ולפני כן היו עוד בחורות?

העד: אחת ראיתי בברור זה היה בקיץ 2015 אולי היו עוד בנות אבל לא התייחסתי, את [ג'] ראיתי פעם ראשונה פה לפני הדיון.

ובדברי השכן [ס'], בחקירת ב"כ הבת (שורות 1019-1013):

ש. [א'] דיבר על בנות על נסיעות לתאילנד?

ת. איתו דיברתי על הכל אני יודע את כל הנסיעות שהוא עשה לתאילנד ולבלארוס.

ש. היו לו במהלך השנים בחורות שהוא דיבר איתך עליהם?

ת. דיברנו כמו כל הגברים [...] הוא הראה לי בנות שהוא נסע איתם לבלארוס.

ש. אתה מזהה את [א'] עם האשה הזו?

ת. אני מזהה רק את המנוח.

ביה"ד: מתי הוא נסע עם מישהי לבלארוס?

העד: היתה מישהי מבלארוס שהיא היתה בארץ והוא נסע לבד אליה ובארץ הוא יצא לטייל איתה.

ובדברי העד [כ'], בדיון ביום כ"ב באייר התשע"ז (18/05/2017), בחקירת ב"כ היורשת

(שורה 303):

"היו לו עוד חברות הייתי איתו בחו"ל והוא היה עם מישהי אחרת. אני הייתי ארבע פעמים בתאילנד [...]

ש. היו בנות?

ת. כן.

ועוד בדבריו (שורות 322-319):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"[העד כ']: היו לו כמה חברות שהוא נהג להביא הביתה [...]

ביה"ד: איך אתה יודע?

העד: אנחנו בילינו המון יחד היינו יחד בקבינה לפעמים גם עשרים שעות והוא היה מספר לי הכל סודות לא היו לנו."

בסיכומי ב"כ הבת הוסיף: "בנוסף ניתן לציין, שבקיץ 2013 המנוח הביא לארץ מכרה מקיב למשך 3 שבועות, אשר שהתה בביתו והמנוח הגיע יחד אתה לחתונת בנו של [ר']".

בתגובת ב"כ המתנגדת ביקשה למחוק את הדברים, מכיוון שלא הובאה שום ראיה לכך, ו[ר'] לא זומן לעדות. דבר זה נכון ואין לתת משקל משפטי לדברים אלו, אך לכאורה רמז לכך כבר יש גם בדברי [ס']. גם יש לזכור שהמתנגדת היא זו שבחרה להשמיד את הפלאפון, אשר ייתכן שהיה בו ראיה כלשהי לדברים.

כפי שזכור, המנוח גם היה נוסע לחו"ל בלא המתנגדת אשר התאכזבה ונפגעה מכך, כפי שהעידה חברתה של המתנגדת, [ש'] בדיון ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורות 1479-1478):

"הוא נסע לחו"ל והיא היתה מקבלת את זה קשה. בכתה."

וכן בדברי העדה [ט'] (שורות 1348-1345):

ת: הם היו רבים. רבו על זה שהוא נסע בלעדיה.

ש: ל[ג'] היה חשוב האחדות והחיבור?

ת: היה חשוב לה. הוא נסע לחו"ל. לכל בן אדם זה לא נעים כשהבן זוג נוסע לבד לחו"ל.

ש: [ג'] נסעה לבד לחו"ל?

ת: היא נסעה עם הבן שלה."

המתנגדת שיתפה את המנוח בחיי משפחתה, ואף הייתה נוכחותו מוכרת בגלוי לבנה ואמה וחברותיה בעבודה. לעומת זה, המנוח בחר בשיטתיות – מסיבה זו או אחרת – להעלים את קשריו עם המתנגדת מסביבת משפחתו, גם הקרובים אליו ביותר, עד שכאשר המשפחה ישבה שבעה לא ידעו מי זאת האשה. כך בדברי האח הבכור [...] בדיון ביום כ"ב באייר תשע"ז (18.5.2017) (שורות 149-148 223-224):

"[העד]: את [ג'] שמעתי וראיתי במסגרת השבעה.

ש. ראית את [ג'] מעולם עד ליום של השבעה?

ת. לא."

המתנגדת טענה שרצתה להביא ילד לעולם עם המנוח, אך אף לדבריה השתמשו באמצעי מניעה עד לתקופה האחרונה ממש (כנראה לדרישת המנוח ולאור לימודיה ועבודתה האינטנסיביים של המתנגדת), כאשר עוברים עליה כל שנות הפיריון העיקריים שלה, שנות השלושים בחייה.

וראה בלשונו של כב' השופט י' קיסטר בע"א 235/72 פסיה בירנבאום נ' עזבון המנוח יעקב לוי, יורשתו נעמי לוי (פ"ד כז(1) 645) שכתב:

"חיי משפחה אינם מתמצים ביחסי-מין, והמחוקק לא השתמש בחוק במונח "חיי אישות" או במונח אחר דומה, לשם ציון הקשר בין בני-זוג המזכה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בחלק מן הירושה, אלא השתמש במונח - "חיי משפחה במשק בית משותף" דוקא. לפי חומר הראיות שנתקבל על דעתו של השופט המלומד, אין לומר כאן שכוונת המנוח היתה להקים או לקיים משפחה עם המערערת ושחסר רק המעמד הרשמי של נישואין.

הדברים הנ"ל יפים ומתאימים גם לתיק שלפנינו.

וראה בדברי כב' השופטת י' וילנר בע"מ (חי') 264/05 פלונית נ' אלמוני, שהעירה על

הצורך:

"לחדד את האבחנה בין בני זוג 'חברים' במובן הרגיל והמקובל, לבין בני זוג החיים כנישואים לכל דבר ועניין, על כל המשתמע מכך, ותוך כוונה ברורה להעניק זה לזו זכויות וחובות הנגזרים ממעמד הנישואין לרבות, הענקת זכויות רכושיות, זכויות פנסיה, שותפות בחובות של מי מהצדדים, זכויות ירושה במקרה של פטירת אחד מבני הזוג, ועוד כהנה וכהנה."

וכן ראה בדבריה בעמ"ש (חיפה) 08-12-418 ס. ג נ' ג.ג, מיום י"ב באדר תשס"ט)

8.3.2009 שכתבה:

"בהגדרת 'חברים' ניתן לכלול את כל הדפוסים לעיל. אבהיר כי הכוונה בדפוס זה לאותם בני זוג החיים ביחד חיי משפחה ללא נישואין, לא מכורח החוק, ולא מתוך מניעים אידיאולוגים כאלה או אחרים, אלא כתקופת ניסיון לקראת נישואין, כתקופת מבחן, או סתם לשם העניין עצמו [...] בודאי שאין מקום להחלת דינים אלה על מי שמצוי בתקופת מבחן, או על מי שבחר לחיות כך מתוך רצון לחיים משותפים ללא מחויבות משפטית, ובהעדר כל כוונה להעניק זה לזו זכויות כמו פנסיה, חזקת שיתוף, ירושה וכן הלאה (ראה ע"א 4385/91 רחל סאלם נ' כרמי פד"י נ"א (1) 337 (1997), וכן ראה שחר נ' פרידמן לעיל).

לפיכך, לגבי כל אלה, ראוי לטעמי להכביד בעוצמת הראיות על הטוען ל'שותפות זוגית' (ראה פסק דין ביטון לעיל, סעיף ב' לפסק דינו של כב' השופט רובינשטיין "יש להיזהר מאוד מלהטיל על בני זוג שבחרו לחיות בזוגיות (רצופת אהבה ככל שתהיה) ללא כוונה ליצור מחויבות משפטית הדומה לקשר נישואין, תוצאות משפטיות מרחיקות לכת")."

ובמסקנתה שם:

"28. [...] בית משפט קמא התרשם כי מערכת היחסים בין המנוח לבין המערערת לא היתה כשל ידועים בציבור ולא התקיימו בה המאפיינים הנדרשים "כדי להצביע על משק בית משותף, חיי משפחה כבעל ואישה", כלשון בית משפט קמא.

29. יתירה מכך, בחינת הראיות מעלה כי המערערת והמנוח השתייכו לדפוס ה'חברים', לגביהם, נדרשת לטעמי, כפי שהצבעתי לעיל, עוצמת ראיות מכבידה להוכחת הקשר המשפטי של ידועים בציבור.

הראיות היכולות להצביע על קשר כזה הן, חיים תחת קורת גג אחת, רישום רשמי בכתובת מגורים משותפת, הימנעות מקיום יחסי אישות עם אחרים, שיתוף כלכלי במשק בית משותף, חשבון בנק משותף, תקופת שותפות ממושכת, הולדת ילדים, ועוד (ביטון לעיל, סעיף 18 לפסק הדין, ע"א 6434/00 דנינו נ' משה פד"י נ"ו (3) 683, 689, ע"א 107/87 אלון נ' מנדלסון פד"י מ"ג (1) 431, 433, ע"א 621/69 נסיס נ' יוסטר פד"י כ"ד (1) 617),

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

30. בענייננו, ועל פי קביעת בית משפט קמא, לא מתקיימים מרבית הקריטריונים לעיל. ולפיכך, בצדק קבע בית משפט קמא כי המערערת לא הוכיחה את היותה ידועה בציבור של המנוח.

ואף בפס"ד תמ"ש (פ"ת) 14-09-9568 מ' נ' עיזבון המנוח י' ז"ל) מיום ט"ז בתשרי תשע"ז (18.10.2016), במקרה שיש לו דמיון מסוים למקרה שלפנינו, עמדה כב' השופטת נ' גדיש על הבעייתיות בהגדרת "ידועה בציבור" לעניין ירושה, וכתבה:

12. מעבר לחוסר הבהירות בהגדרת המושג 'משק בית משותף', נוצר קושי ממשי ביציקת תוכן בתוכו.

אם נקבע כי בני זוג ידועים בציבור הם בני זוג שמתגוררים יחדיו, מקיימים יחסי מין ומנהלים ביחד את משק הבית (עורכים קניות במכולת השכונתית, משלמים חשבונות וכיו"ב), אפשר שנעניק להם מעמד מיוחד וזכויות עודפות, שלא רק שהחוק לא התכוון להעניק להם, אלא אף הם לא התכוונו להעניק לעצמם.

13. כידוע, מקובל במחוזותינו, כי צעירים רבים, בעת לימודים, או בכלל, נוהגים לעזוב את בית ההורים ולשכור דירה למגוריהם.

כאשר שני צעירים, שהם בני זוג, עושים כך יחדיו, סביר כי הם מקיימים יחסי אישות וכי הם עורכים קניות יחדיו ומשלמים יחדיו את חשבונות הבית, אך האם די בכך על מנת לקבוע שהם ידועים בציבור, שבמקרה של חלילה מוות של אחד מהם, זכאי האחר לזכויות מכח [חוק הירושה](#)? מסופקני [...]

16. ניתן לומר כי לא די בשני בני זוג שמתגוררים יחדיו, מקיימים יחסי אישות ורוכשים יחדיו מוצרי מזון לבית, כדי להעניק להם מעמד של ידועים בציבור ומכוחו ליתן להם זכויות ירושה איש של משנהו.

לעניין זה, יש להוכיח יסוד סובייקטיבי נוסף, של כוונה ברורה של אותם בני זוג, "שהחליטו לקשור גורלם אחד בשני, לקיים אורח חיים משותף כבני זוג נשואים לכל דבר ועניין, אך מטעמים שונים... לא מסדו את הקשר באופן פורמלי..". (כב' השופט ג'יוסי, שם).

לפיכך, על מנת שנכיר בבני זוג כידועים בציבור, לצורך [חוק הירושה](#), יש להוכיח קיומה של מערכת יחסים קרובה, אינטימית אשר במסגרתה לא רק שהסביבה ראתה בבני הזוג כבעל ואישה, אלא גם הם ראו עצמם כיחידה משפחתית אחת.

ובמסקנתה שם:

29. השתכנעתי כי התובעת הייתה בת זוגו של המנוח לבילויים שונים, יתכן כי לעיתים ישנה בביתו, ויתכן שהיו פעמים שהוא ישן עמה בבית הקשישה בה טיפלה. אפשר שהיו ביניהם רגשות של חיבה, אהבה וידידות.

30. עם זאת, לא ניתן לקבוע כי המנוח ראה בתובעת כבת זוגו לחיים וספק בעיני אם היא ראתה בו ככזה, מצידה.

לא התרשמתי כי המנוח והתובעת ראו בעצמם כיחידה משפחתית אחת, או כי הסביבה ראתה בהם כך [...]

32. ממכלול העדויות האמורות, מצאתי לקבוע כי התובעת לא עמדה בנטל המוטל עליה, על מנת להוכיח כי התגוררה עם המנוח ולא כי ניהלה עימו משק בית משותף.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

33. יותר מכך, לא השתכנעתי כי מבחינת המנוח הייתה התובעת בת זוגו לחיים, מי שהוא ראה בה כאשתו.

ספק בעיני אם התובעת הרגישה יותר מאשר חברה שלו, שנהנית לבלות עימו, ייתכן שאף אהבה אותו ודאגה לו ואפשר שגם סעדה אותו עת היה מאושפז בבית חולים, אך לא די בכך כדי להצביע על כוונה של מי מהשניים לראות בקשר ביניהם קשר בעל עומק וחשיבות, או כי התייחסו האחד אל האחר, כבעל ואשה.

34. על הרצון לראות בקשר זוגי, כקשר בעל אופי משפחתי מחייב ניתן ללמוד גם מהמעמד שכל אחד מבני הזוג נותן לאחר, בקרב בני משפחתו המורחבת [...]

36. גם הנתבעת 2 העידה כי אביה מעולם לא הציג לפניה את התובעת, לא כבת זוגו ולא בכלל [...]

סיכום

38. בנסיבות העניין, אינני מקבלת גרסת התובעת כי ניהלה עם המנוח מערכת יחסים של ידועים בציבור [...]

39. אוסיף כי גם אילו הייתה התובעת עומדת בנטל המוטל עליה, על מנת להוכיח כי התגוררה עם המנוח, לא התרשמתי כי מערכת היחסים שביניהם הגיעה לכדי מערכת יחסים של בני זוג הרואים עצמם כתא משפחתי אחד, עם זכויות וחובות מכורח מעמדם זה.

אינני סבורה כי הם ראו עצמם כבעל ואישה, ולא כי אחרים ראו בהם כאלה.

כפי שהזכרנו, לדברי המתנגדת ולפי העדויות שהתקבלו, יש לראות במנוח ובמתנגדת "חברים" ואולי אף "חברים קבועים" אשר בילו חלק מהלילות יחד למשך מספר שנים, ואף ערכו מסיבות של חברות מידי פעם. לכן, רוב הדיון מסביב לשאלה האם הייתה המתנגדת בקיאה בפרטי הבית, וטענת ב"כ המתנגדת בסיכומיה ש"המתנגדת בקיאה ומכירה כל פרט ופרט בבית ויודעת את כתובתו המדויקת", הם לא רלוונטיים, שהרי כל זוג חברים שגרים יחד ומבלים זמן מסוים באותה דירה אמורים לדעת את פרטי הדירה. אולם, מכאן ועד טענת "ידועה בציבור" עדיין המרחק רב.

מחויבות זוגית והקמת משפחה

רתיעת המנוח מלהיכנס למסגרת זוגית מחייבת מתבארת היטב מדברי העד עו"ד דמרי בדין ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורות 371-373):

"בשיחות שלנו הוא תמיד אמר שְׁלָמָה לו להכניס מישהי הביתה ולהיכנס למחויבות. הוא אמר שלא בא לו להכניס מישהי נוספת לבית ולפתח זוגיות חדשה. שאלתי אותו אם לא חסר לו משפחה ושבת יחד והוא אמר שיש יתרונות וחסרונות."

אף המתנגדת וב"כ בסיכומים ובתגובה הודו על זהירות המנוח מלפתח זוגיות לאור ניסיונו בעבר. בתצהיר המתנגדת:

"טראומת הגירושין של המנוח והקשר עם בתו [ב'] השפיעה על המנוח בקשירת חיי זוגיות בכלל ובמיסוד קשר זוגי בפרט."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובתגובת ב"כ המתנגדת:

"...אופפת אותו טראומת גירושין מאמה של המבקשת ולאחריה טראומה של ביטול חתונה [עם ארוסתו לשעבר, ד' – ע.י.]."

ב"כ המתנגדת בתגובה ניסתה להוכיח בכל זאת קיום חיי המשפחה מתוך דברי עדותן של חברותיה של המתנגדת.

בדברי העדה [נ'], בפרוטוקול הדיון מיום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורות 1227-1228):

"אני דיברתי איתו בטלפון והיא היתה חולה מאוד והבריאה והוא אמר לי שהוא אוהב אותה אז שאלתי אותו למה לא תקימו משפחה והוא אמר בעזרת השם."

ובדברי העדה [ט'] (שורות 1273, 1282):

"תמיד צחקנו שתהיה חתונה ובת [...] כל הדרך שעברנו יחד חשבנו שזה יגמר בחתונה."

ובדברי העדה [ש'] (1445-1446):

"כשילדים קטנים זה קשה. בשנתיים האחרונות דברים השתנו, והייתי בטוחה שהם בדרך לחתונה. [ג'] אמרה שהיא רוצה להביא ילד ממנו."

אולם, כאשר בוחנים את דברי העדים, לא רק שאין מהם ראייה לטענת המתנגדת, אלא אדרבה, בדבריהם מונחת ראייה לסתור.

דבר פשוט וברור שדרישת החוק היא ל"בני זוג החיים חיי משפחה" **בהוזה**. כלומר, שמערכת היחסים שביניהם כבר מקבילה למערכת היחסים של בני זוג נשואים, אם כי חסר האקט הפורמלי של חופה וקידושין. מצוי מאד בימינו, חברים אשר חיים יחד מספר שנים כחברים (ולפעמים אף נולד ילד), כאשר בוחנים האם להקים משפחה מתוך נאמנות וקשירת גורלם זה לזה. אין לנו להטיל על הצדדים כוונות ומחויבויות משפטיות אשר הם עצמם לא התכוונו לקבל עצמם, כמבואר לעיל.

מתוך כל דברי העדויות הנ"ל מבואר שבהוזה, לא חיו הצדדים חיי משפחה, אלא מדובר באיחולים כנים ותקוות לעתיד. נוסף עוד, מה שהערנו כבר, שהיחס בין הצדדים לא היה הדדי, ואין ספק שחברותיה של המתנגדת היו מושפעות בעיקר מתפישתה של [ג'] כלפי המערכת הזוגית שביניהם, ולא מתפישת המנוח, כאשר יש צורך בכוונה **הדדית**, ובמיוחד כאשר באנו לדיון ב"מעין צוואה" של המנוח.

כך, בדברי העדה [נ'], שאלה את המנוח: "למה לא תקימו משפחה?" הוי אומר: כעת הם לא חיים חיי משפחה. ואף במענה המנוח לדבריה אין שום סממן של מצב הווה או תכנון מעשי, אלא מענה נימוסי לאיחוליה בעת חוליה של המתנגדת "בעזרת השם".

גדולה מזו דברי העדה [ט'], אשר הגדירה את הדבר כצחוק על העתיד: "תמיד צחקנו שתהיה וכו' חשבנו שזה יגמר וכו'". הוי אומר שהמצב בהוזה אינה מצב של חיי משפחה כ"ידועים בציבור" אשר בחרו שלא למסד את חייהם ללא אקט פורמלי של נישואין, אלא תקוות וציפיות משעשות לעתיד. עוד בדבריה, שלכל אורך השנים מערכת היחסים לא הייתה יציבה וקבועה (שורות 1364-1365):

"ביה"ד: כמה פעמים נפרדו?"

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ת: כבר הפסקנו לספור. השאלה מה זה מריבה? שהוא סוגר את הדלת?"

אף בדברי העדה [ש'] ניכר הדבר שמערכת בני הזוג טרם הייתה יציבה וקבועה. ייתכן ש"ג' אמרה שהיא רוצה להביא ממנו ילד", אך הדברים הם בגדר רצון, ומכלל הדברים גם בוקעת ועולה מאליה השאלה מה היה רצון המנוח, שככל הנראה טרם הבשיל דעתו לכך.⁵

ועוד, למרות שהעדה אמרה שהייתה "בטוחה" שהם בדרך לחתונה, המתנגדת עצמה לא ידעה לומר כן, כדברי העדה בחקירת ב"כ הבת (שורות 1504-1506):

"ש: מתי בפעם האחרונה שמעת שהם מתכננים להביא ילד לעולם?

ת: אולי חודש חודשיים לפני שנפטר. שמעתי מ[ג'] שהיא מאוד רוצה. שאלתי אותה אתם בדרך לחתונה? היא אמרה לא יודעת לא יודעת."

עוד בעדותה (שורות 1514-1515):

"להקים זוגיות לא היה על הפרק בגלל הילדים משני הצדדים והסבתא. זה סיפור מאוד עצוב. דווקא כשהתאפשר, והילדים גדלו, כמו שהוא אמר, קרה מה שקרה."

הרי מדברי העדה: "להקים זוגיות לא היה על הפרק" ניכר בעליל שבהווה לא הייתה זוגיות. אמנם לאחר שגדלו הילדים "התאפשר", אך עד עת פטירתו של המנוח כנראה לא נוצלה האפשרות, ולא הובאה תשתית ראייה כל שהיא שאכן חל שינוי מהותי במערכת היחסים להוציא את הדברים לפועל.

ואף בדברי המתנגדת עצמה בתצהירה מיום ט' בטבת תשע"ח (27.12.2017) (סעיף 25):

"התחלנו לדבר על מיסוד הקשר דיבורים שגברו בתקופה האחרונה לחיי."

אף לדבריה של המתנגדת רק התחילו לדבר על מיסוד הקשר, אבל גמירות דעת להקמת משפחה ולקשור גורלם יחד עדיין לא היה, במיוחד לאור דברים שכתבה מיד לפני כן:

"טראומת הגירושין של המנוח והקשר עם בתו [ב'] השפיעה על המנוח בקשירת חיי זוגיות בכלל ובמיסוד קשר זוגי בפרט."

אין ביה"ד שולל את האפשרות שלולא הטרגדיה הנוראה, והמנוח לא נקטף כעת, הייתה המערכת הזוגית מתייצבת ונקשרת בהמשך השנים, ואף הייתה מקבלת מעמד של "ידועים בציבור" או אפילו מיסוד של נישואין. אך הדיין והשופט צריכים לדון את מערכת בני הזוג לפי מקומה ושעתה בהווה ובמציאות הקיימת, ולא לפי ציפיות ותקוות לעתיד.

ובכך חזרנו שוב לאותה נקודה: לעת עתה, בעת פטירת המנוח, הדבר ברור שהמנוח והמתנגדת טרם חיו "חיי משפחה" בכוונה הדדית לקשור גורלם זה בזה.

⁵ ואף שהמתנגדת הצהירה שבחדשים האחרונות הפסיקו להשתמש באמצעי מניעה (אשר כטבע דברים אלו לא הוכח, ואף אין נסיבות המצביעות על כך), אין בכך הוכחה לכוונת המנוח בהווה להגדיר את המערכת הזוגית כחיי משפחה, שהרי מעשים בכל יום בבית הדין שזוגות באים להכרת אבהות בהריון או עם ילד, ורק לאחר ההריון ו/או לידת הילד בפועל מעוניינים לקשור קשר של קיימא. נוסף עוד, שהמתנגדת הגיעה כמעט לגיל ארבעים, כאשר רמת הפוריות בגיל זה ירודה, והרבה נשים בגיל זה אשר מעוניינות בילדים זקוקות לטיפולי פוריות. וראה בדבריה בתשובתה לשאלת בית הדין (שורות 261-262):

"ביה"ד: החלטתם שאתם רוצים או רק בעתיד?"

ת. אמרתי לו שהוא יצא לפנסיה נעשה תאומים. זרמנו. לא החלטנו שעכשיו בפועל רוצים ילד. זרמנו על זה [...] הבנתי שהוא לא מתנגד ולא שומר."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בתים נפרדים

ב"כ המתנגדת טען בסיכומיו (סעיף 27):

"כאמור, נקבע בפסיקה כי אין מניעה עקרונית שבני זוג יקיימו חיי משפחה במשק בית משותף בשתי דירות (ת"ע (חי") 833/81 אברהם מאיר נ' היועץ המשפטי לממשלה, תשמ"ב (2) 428).

ואם כי דבריו נכונים שאין מניעה עקרונית, פסק הדין המוזכר שוב מהווה ראייה לסתור את המקרה שלנו. שם דן ביהמ"ש האם עצם קיום שני בתים, אשר בני הזוג חיים לסירוגין לפעמים בזה ולפעמים בזה, מהווה סתירה למושג "חיי משפחה במשק בית משותף". על זה ענה בשלילה, שאין בזה מניעה, בדומה לבני זוג נשואים אשר יש להם שני בתים וגרים לפעמים פה ולפעמים שם. אולם, נקודת ההנחה שם הייתה שבני הזוג ניהלו חיים משותפים ומשק משותף לכל דבר וענין חוץ מעובדה זו, כפי שכתב כב' השופט ד"ר דן ביין שם:

"במקרה שלפנינו עשו הצדדים ביניהם הסכם דיוני אשר זו לשונו:

"הצדדים מסכימים על העובדה שהמנוחה והמבקש היו מתגוררים פעם בבית המנוחה ופעם בביתו של המבקש וזאת עד לאישפוז של המנוחה. הצדדים יסכמו בכתב על השאלה אם בנסיבות אלה, ניתן לאמר על המבקש והמנוחה שהם חיו חיי משפחה במשק בית משותף". (ההדגשה שלנו).

הסכם זה צמצם למעשה את נקודות המחלוקת בין הצדדים, באופן שלא עומדים עוד על הפרק שאלות כגון, האם היתה לצדדים קופה משותפת, האם כיבסה המנוחה את בגדי המבקש, או האם "נתנו מהונם או מאונם לקיום משק בית משותף".

נותרו שתי שאלות בלבד להכרעת בית-המשפט והן אלה שהוצגו בראשית דבריו, דהיינו, שאלת המגורים לסירוגין בשתי הדירות, ושאלת הפסקת המגורים המשותפים עקב אישפוז המנוחה. לשון אחרת, הצדדים יצאו מן ההנחה המשותפת, כי פרט לעובדת קיומן של שתי הדירות בהן התגוררו בני הזוג לסירוגין [...] נתמלאו כל התנאים לתחולת [סעיף 55](#) הנ"ל." (הדגשה לא במקור)

כלפי זה הוכרע, כפי שהעיר ב"כ הבת בתגובתו, שאין מגורים לסירוגין פוגעים בחיים המשותפים של בני הזוג, כאשר שני הבתים מהווים כאחד מרכז לחיים משותפים של בני הזוג והם ושומרים על בלעדיות הקשר, וכמו שכתב כב' השופט ד"ר דן ביין שם:

"משל למה הדבר דומה? לזוג בעל אמצעים המחזיק ברשותו בית קיץ ובית חורף. ומתגוררים בסופי שבוע או בחגים וחופשות בבית הקיץ, ואילו בימי החול נמצאים בבית החורף. או כיוצא בזה, כאשר מועבר האיש עקב עבודתו לעיר אחרת והאשה בשל עבודתה או מסיבות אחרות מסרבת לעבור עמו. האיש רוכש לו דירה קטנה בקום עבודתו ומבקר את זוגתו ולן בביתם הקודם כמה פעמים בשבוע. ומן הצד השני יש זוגתו באה לבקרו בדירה שבעיר השניה. בהנחה ששני הצדדים ממשיכים לנהל קופה משותפת, מקיימים חיי אישות, וכאשר שני הצדדים שומרים על בלעדיות הקשר שביניהם ואינם "הולכים לרעות בשדות זרים", האם אין לומר עליהם שהם ממשיכים לקיים חיי משפחה במשק בית משותף? ואם כן הוא הדבר בדוגמאות דלעיל, הרי אותו הדין יחול מקל וחומר ביחסים שהיו בין המבקש והמנוחה, כאשר לא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

היתה (עד לאישפוז) הפסקה ברציפות המגורים המשותפים בשתי הדירות לחלופין. [הדגשות לא במקור]

הרי מכלל הדברים, שכאשר כל צד חי בדירה נפרדת באותה העיר, ורואה בה את מרכז חייו, ואין קופה משותפת, ואף לא נשמרת בלעדיות הקשר – החיים בבתי הנפרדים אכן פוגע בהגדרת "חיים משותפים", אף שלפעמים שניהם נמצאים יחד כאן או כאן לקיום יחסי אישות.

ויש להעיר שאף ב"כ המתנגדת בתגובתה ניסחה את הדברים, לטענתה: "למתנגדת היו שני בתים. ביתה שלה עם בנה והסבתא והבית שלה ושל המנוח". הרי שאף היא לא כתבה ש"לבני הזוג היו שני בתים". אלא למתנגדת הייתה "ביתה שלה" עם בני משפחתה, ועוד בית אשר לטענתה מגדירה כ"בית שלה ושל המנוח".

אולם, התברר מתוך דברי המתנגדת והעדים שקשה לראות אף בבית המנוח בית משותף, כפי שהעלה ב"כ הבת בסיכומיו. לא היה כל ענין למתנגדת להיות בבית המנוח, שהוא לטענתה "בית הזוג", שלא בנוכחות המנוח, למעט פעם אחת שבאו להכין למנוח מסיבת יום הולדת בהפתעה (בתצהירה של העדה [ט']) או כאשר המנוח הוקפץ לתקלות (שורה 116). לדבריה: "תמיד הייתי נכנסת איתו או שהוא היה פותח דלת" (שורה 111), "לא הייתי באה לבד" (שורה 558). וכן בדברי העדה [ל'] בדיון ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורה 1141): "הם היו באים יחד".

המתנגדת לא עשתה שום שימוש במפתחות הבית (אף שלטענתה היו לה), ולא ברור שהחזיקה בהם באופן יום-יומי. ואף כאשר שמעה המתנגדת על פטירת המנוח לא נכנסה לבית, לדבריה משום שחששה לטראומה של "המשפחה". בפרוטוקול הדיון, בחקירת ב"כ הבת נשאלה המתנגדת (שורות 570-559):

ש. כמה מפתחות צריך [א'] כדי להיכנס?

ת. המפתחות אצלו. יש דלת אחת של החניה ודלת אחת של הבית.

ש. וכשהוא בא מהצד השני. זה אותו מפתח?

ת. זה אחר אני חושבת. מה זה חשוב?

ש. ואם אני אומר לך שזה אותו מפתח שפותח משני הכיוונים.

ת. לא ידוע לי.

ש. היו לך מפתחות?

ת. כן אחד של החניה ואחת של הבית.⁶

ביה"ד: וביום של ההלוויה נכנסת לבית?

ת. לא.

⁶ ביום כ"ב באדר תשע"ז (20.3.2017), ב"כ הבת הגיש בקשה לתיקון הפרוטוקול. לטענתו, נשמטה תשובתה של המתנגדת אשר הייתה: "לא, לא היו לי מפתחות". המשך הדברים הם מענה לשאלה נוספת, שגם היא נשמטה: "כמה מפתחות היו בסך הכל?" על זה ענתה: "שתיים, אחת של החניה ואחת של הבית". ב"כ המתנגדת בתגובה טען שהפרוטוקול, כפי שהיא, משקפת את המענה האמיתי של המתנגדת. בית הדין כתב בהחלטה מיום כ"ח באדר התשע"ז (26.03.2017) שהטענות ידונו בדיון הקרוב, אך בפועל הנושא לא עלה. ב"כ המתנגדת בתגובתה טענה שבחירת ב"כ הבת שלא לחקור את המתנגדת בנושא מהווה ראייה שהיו למתנגדת מפתחות. בכל מקרה, התברר מדבריה שלא עשתה בהם כל שימוש פעיל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביה"ד: אבל יש לך מפתח למה לא נכנסת?

ת. זה טראומה למשפחה לא רציתי להיכנס לבד.

גם כאשר המנוח היה נוסע לחו"ל הדאגה לטיפול בדגים היה בידי אחותו או בתו, דבר פשוט לכאורה שהיה אמור להיות מובן מאליו בידי המתנגדת אילו חשב המנוח שהיא "ידועה בציבור" שלו או האישה שרואה עמה את עתידו. לא הוצגה ראיה כלשהי שעשתה או נהגה באופן חופשי בבית זה כבשלה, ואף לא נטען כן.

ובדברי העדה [ש'] בדיון ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) אשר הזכירה ב"כ המתנגדת בסיכומיה:

"ביה"ד: היא קנתה דירה או הם קנו?

ת: היא קנתה [...]

ש: [א'] גר עם [ג']?

ת: [...] בבית הזה לא הספיקו לגור ביחד. בבית שלו כן.

הרי נתפס בפשיטות שיש בית שלה ובית שלו. וכן העיר ב"כ הבת בצדק על האמירות החוזרות של המתנגדת בדבריה בדיון ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) על הביטויים "אצלי" ו"אצלו", "בית שלי" ו"בית שלו" (שורות 23, 34, 49, 65, 140, 154, 172), כאשר יש רק אמירה יחידה ובודדת של "בית שלנו" בתחילת הדיון (שורה 10) כלפי תקופת 2004-2005, כאשר לאחר מכן נפרדו. אמירות העדות שציינ ב"כ המתנגדת בתגובתה שבית המנוח הוא "בית של הזוג" הן אמירות סתמיות, וכפי דברי העדה [י'] בדיון ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורות 1152-1153) בחקירת ב"כ הבת:

"ש. לפי מה את קובעת שהבית הוא בית משותף?

ת. כי הם זוג.

אמנם, מצאנו "ידועה בציבור" גם כאשר הפרידו הצדדים את מגוריהם בגלל קרע בין הילדים מנישואים קודמים, אחרי שנים של חיים משותפים תחת קורת גג אחת. אך גם זה רק בנסיבות מגבילות, ראה בפ"ה (חיפה) 14-11-59728 מרים שושן נ' המוסד לביטוח לאומי, שכתבו:

31. העובדה שבני הזוג התגוררו בדירות נפרדות אינה מאינת בנסיבות העניין את מעמדה של התובעת כידועתו בציבור של המנוח וזאת משני טעמים עיקריים: האחד, כי מדובר ביחסי זוגיות שנמשכו מספר עשורים ובחלק מהשנים התגוררו בני הזוג תחת קורת גג אחת; השני כי חרף המגורים הנפרדים הרי שבפועל חלקו בני הזוג את חייהם ביחד זה לצד זה, בשתי הדירות, כך שלמעשה בפועל התגוררו יחד בשתי הדירות [...]

35. אנו סבורים כי מקום בו מדובר בזוגיות שניה, לאחר ילדים מזוגיות קודמת, כאשר בני הזוג בוחרים לחיות בנפרד, אך מוכיחים בפנינו כי מדובר בזוגיות יציבה וממושכת, תוך תמיכה כלכלית ורגשית שנמשכה לאורך כל השנים ולינה משותפת האחד אצל השני, אין בעובדה שהשניים בחרו להתגורר בנפרד בכדי למנוע הכרה בהם כידועים בציבור, גם כאשר קיימת הדרישה למגורים משותפים. (הדגשה לא במקור)

אולם, כאן חסרות כל הנסיבות המגבילות: לא מדובר ביחסים של מספר עשורים, ואף לא בזוגיות יציבה, ומעולם לא גרו הצדדים בקביעות תחת קורת גג אחת. כמו כן, חסר כל סממן של

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תמיכה כלכלית. בנדון שלנו, נראה שלא חילקו הצדדים את חייהם בשתי הדירות זה לצד זה, אלא ביקרו זה אצל זה.

עוד מצינו בפסק דינו של כב' השופט י' כהן (ת"ע (כ"ס) 3600/07 ד.ר. נ' א.ל., מיום 9.9.2007):

"בנסיבות הולמות מיוחדות וחריגות, לקבוע שבני זוג קיימו "חיי משפחה במשק בית משותף" אף כי שמרו לעצמם דירות נפרדות אם יוכח כי בילו יחדיו כמעט את כל שעות היממה, אף כי פרשו מידי לילה בשעת לילה מאוחרת, ללון איש בביתו, ובכפוף כמובן להוכחת יתר המרכיבים המקופלים במושג "חיי משפחה". (הדגשה במקור)

שם תוארו בני זוג במשך 8.5 שנים אשר היה להם סדר יום, שבו בילו יחד את מרבית היום, החל מ-9:00 בבוקר ועד 23:00 בלילה, אז חזרה האשה אל ביתה מפני הילדים הרווקים הבגירים של המנוח אשר היו מגיעים בתדירות לביתו. האשה אף עברה לדירה במרחק של כ-30 מטר מבית המנוח. נסעו יחד לטיולים, כולל בחו"ל, ולאירועים משפחתיים, אשר מתועדים בצילומים לרוב, כאשר בני משפחת המנוח התייחסו אליה כאחת מבני המשפחה. חלק מהעדים אף העידו שסברו שבני הזוג נשואים עד שנודע להם אחרת. סעדו זה את זה בהיותם מאושפזים בבית החולים.

כל זה לא שייך במקרה שלפנינו, כאשר המתנגדת אף בחרה לרכוש דירה במרחק של כ-3 ק"מ מדירת המנוח.

וראה בת"ע (ב"ש) 470/02 א. א.י. נ' האפוטרופוס הכללי - באר שבע, פס"ד מאת כב' השופטת מ' ברנט מיום י"ח בתשרי, תשס"ה (3.10.2004) שכתבה:

"בפרשת היועמ"ש נ' שוקרן, שאוזכרה לעיל, נקבע (בעמ' 694):

"ראוי שבחינה זו תיעשה על-פי קריטריונים סובייקטיביים; דהיינו, כיצד ראו בני-הזוג, האיש והאשה, את מערכת-היחסים שביניהם: האם ניתן לאמר כי המנוח ראה בה, באותה אשה, את יורשתו לאחר מותו. אין לחפש, על-כן, ואין לגבש קריטריונים אובייקטיביים נוקשים לדיבור, 'החיים חיי-משפחה'... ולדיבור 'משק-בית משותף'... כל מקרה ראוי לו שייבחן על-פי נסיבותיו, מתוך ראייה כוללת של העובדות ומתוך סקירות היחסים על-פי מרכיבים שונים ומאפיינים המתקיימים בהם..."

עם זאת, נקודת-מוצא ובסיס לקיום חיי-משפחה הינם מגורים משותפים. תנאי זה הינו תנאי מוחלט; ובהיעדרו, לא ניתן יהיה להכיר בפלוניית כ"ידועתו-בציבור" של אלמוני.

ויודגש: המדובר על מגורים משותפים קבועים, ולא על מצב בו כל צד חי במקום אחר, ומי מהם שוהה ומבקר בדירת רעהו, לעתים מזומנות וראה: [ע"א 17/66 וודק נ' צבעוני, פ"ד כ \(3\) 383, בעמ' 386 לפירוש המונח "מתגוררים יחד", אף ששם נתפרש הביטוי לעניין חוק הגנת הדייר.](#) [הדגשים לא במקור.]

וראה עוד בק"ג (חי') 10-05-30962 דינה חשייבון נ' מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ:

"13. לצורך הקביעה, כי איש ואשה ניהלו חיי משפחה במשק בית משותף, מרכיב המגורים בצוותא הוא מרכיב חיוני ביותר וגם אם אין במגורים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

משותפים משום תנאי מכריע, הרי שיש בהם ראייה חזקה לחיי המשפחה בין בני הזוג. קשה לראות בשני אנשים "משפחה" אם אינם מבליים את חייהם המשותפים במקום מגורים משותף בו שוהים שניהם [בן דרור, בעמ' 34].

[...]

16. ביקורים תכופים של הגבר בבית האישה, או להפך, ויחסי קרבה ממושכים ביניהם, כשלעצמם, אין בהם כדי להעיד על מגורים יחדיו וניהול משק בית משותף באופן קבוע ורצוף [ראו: ע"ע 183/99 אהרון - הממונה על תשלום הגמלאות, פ"ד לז 396, 410; ע"ע 1016/00 טלינסקי ואח' - קג"מ ואח'; ע"ע 144/03 לב - הממונה על תשלום הגמלאות (שני האחרונים בבמאגר ממוחשב)].

וראה עוד בפס"ד מביה"ד אזורי לעבודה מיום י"ד שבט תשע"ז (10.2.2017), שכתבה כב' השופטת דלית גילה (ק"ג (חיפה) 15-03-16077 אלה שוורץ נ' עיריית חיפה):

17. היסוד הכלכלי - מתאפיין בניהול משק בית משותף "כשהכוונה היא לניהול תקציבי של יחידה משפחתית כגוף כלכלי. כאשר עסקינן בידועים בציבור, זהו יסוד מצטבר ליסודות הנפשיים, והוא המעיד על קשר בין בני-זוג העולה לדרגה של חיי משפחה" [בן דרור, בעמ' 33]. מגורים משותפים הם בסיס, לא בלעדי, להוכחת חיים כזוג. לצורך הקביעה, כי איש ואשה ניהלו חיי משפחה במשק בית משותף, מרכיב המגורים בצוותא הוא מרכיב חיוני ביותר וגם אם אין במגורים משותפים משום תנאי מכריע, הרי, שיש בהם ראייה חזקה לחיי המשפחה בין בני הזוג. קשה לראות בשני אנשים "משפחה" אם אינם מבליים את חייהם המשותפים במקום מגורים משותף בו שוהים שניהם [בן דרור, בעמ' 34]. [...]

19. [...] **בפרשת סבן** [...] הוכר מעמדה של המערערת כ"ידועה בציבור" הזכאית לקצבת שאירים מהמוסד לביטוח לאומי, על אף שבני הזוג שמרו על בעלותם בדירות נפרדות, שהיו סמוכות זו לזו. אולם, בני הזוג התגוררו דרך קבע האחד אצל משנהו, תקופות ממושכות, במהלך 15 השנים בהן התקיים הקשר ביניהם [...] - לא כך בענייננו.

20. ביקורים תכופים של הגבר בבית האישה, או להפך, ויחסי קרבה ממושכים ביניהם, כשלעצמם, אין בהם כדי להעיד על מגורים יחדיו וניהול משק בית משותף באופן קבוע ורצוף [ראו: ע"ע 183/99 אהרון - הממונה על תשלום הגמלאות, פ"ד לז 396, 410; ע"ע 144/03 לב - הממונה על תשלום הגמלאות (15.3.2004, במאגר ממוחשב)]. [...]

23. התמונה העולה מהחומר הרב שהציגו הילדים בתגובתם היא - כי הגם שהמערערת והמנוח נפגשו דרך קבע והיא בילתה וטיילה עימו במשך כל תקופת היכרותם, והם אף היו חברים אינטימיים, לא היה בזאת די כדי לתמוך בקיום משק בית משותף ומגורים משותפים.

הן הדברים במקרה שלפנינו: חברות אינטימית וביקורים תכופים - יש; מגורים משותפים וחיי משפחה - אין.

ב"כ המתנגדת בתגובתה ציינה גם לדברים שנאמרו בעב"ל (ארצי) 1169/01 אורה אביטל נ' המוסד לביטוח לאומי:

"אשה שפלוגי בא לביתה כאל ביתו בכל עת שהוא מתפנה מעבודתו על מנת לחלוק עם אותה אשה את ההפסקות בעבודה, את חוויותיו, הרי גם אם מסיבות שונות הלינה אינה משותפת, אין בכך כדי להצביע שלבני הזוג אין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חיים משותפים – *cohabitation*. קנה המידה צריך שיהיה של כוונה לחיי שיתוף.

אולם, המעייין שם יראה שגם פס"ד זה אינו ראייה כלל לנדון שלנו. ראשית יוער, שרק נאמר שם שמצב כזה "אין בכך כדי להצביע שלבני הזוג אין חיים משותפים", אך מאידך גיסא לא נאמר שם שיש בזה כדי להצביע על חיים משותפים. באותו מקרה בני הזוג התכוונו **להתחתן בחופה וקידושין כדת משה וישראל** אך נמנעו מלהינשא מכוח היות האישה גרושה והיות האיש כהן. הצדדים ניהלו מערכת זוגית קבועה למשך 34 שנים, לנו יחד בכל ליל שבת, היה להם בית משותף, יצאו לחופשות משותפות (כולל טיסה לדנמרק למשך ארבעה חודשים) והשתתפו באירועים יחד, המנוח תמך כלכלית (באופן חלקי) באישה ובבתם, בתשלום מזונות ועוד הוצאות, והמנוח הציג אותה בכל מקום כ"אשתו". מה שנאמר בפס"ד הנ"ל הוא שלאור מכלול הנסיבות שתוארו אשר יש בהם ללא ספק כוונה לחיי שיתוף, אין מניעה וסתירה מכך שלא הייתה להם לינה משותפת במהלך השבוע. אולם בנדון שלנו, בהעדר כל הנ"ל, אין בהשתתפות בחוויות בלבד ובמצב המתואר לעיל כדי לייצור ראייה לכוונה לחיי שיתוף.

נוסיף עוד, שבפס"ד הנ"ל מודגש שהגדרת "ידועה בציבור" צריכה להיבחן ביחס לחוק כלפיה התביעה מופנית. הדיון שם היה ביחס לקצבת שארים של ביטוח לאומי, כאשר המגמה של חוק זה הוא כדי לשמור רמת חיים לאחר פטירת המנוח, ולכן עיקר המבחן היה בעניין **תלות כלכלית**:

"עצם היות אשה ידועה בציבור של פלוני תלויה בתכליתו של החוק הנדון, וזו תקבע לאור העובדות שיש להוכיחן תוך מתן פרשנות לעובדות לאור תכלית זו [...]"

תכליתו של **חוק הביטוח הלאומי** הוא להעניק לאלמנה קצבת שאירים על מנת לשמר את רמת חייה של האלמנה פחות או יותר כפי שהיו לפני פטירת בן הזוג [...]. עלינו לבחון על כן את זכאותה של המערערת לאור תכלית זו.

להמחשת העניין, כתבה שם:

"בתביעה שנגעה לתקנות קופת גמל לצרכי קבלת פנסיה, כשהעובדות היו דומות לאלו שבפנינו, פסק השופט יצחק אליאסוף בדעת רוב כי אין בכך די כדי לראות את המערערת כידועה בציבור [...]" **(דב"ע נג/6-7 אנה בטר - המשביה: קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ, פד"ע כז 135)**. מאידך בעניין הדומה לענייננו בנסיבותיו אך שהתייחס אף הוא לקצבת שאירים, פסק השופט יצחק אליאסוף כי יש להכיר במערערת כידועה בציבור לצורך קיצבת שאירים **(דב"ע נו/0-255 מימי עטר - המוסד לביטוח לאומי, פד"ע לב, 385)**.

גישה זו תקפה באותו פס"ד, לאור כך שהייתה תלות כלכלית מסוימת בין הצדדים.⁷ אולם, תכליתו של החוק במסגרת חוק הירושה שונה מאד מתכליתו של החוק לעניין קצבת שאירים. בחוק הירושה תכלית החוק, וממילא תנאי המבחן הנגזרים ממנה, היא האם קיימת "מעין צוואה" של המנוח כלפי הטוענת להיות "ידועה בציבור" (כפי שהארכנו בזה בהמשך).

וראה גם בדבריה של כב' השופטת י. וילנר (ע"מ חי') 264/05 פלונית נ' אלמוני, שכתבה:

⁷ נציין עוד שההכרעה בערערו שם התקבלה רק ברוב דעות של שלוש מול שניים אחרים שהסכימו עם הכרעת בית הדין האזורי שאין להעניק לאשה מעמד של "ידועה בציבור".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"היעדר אחידות בחוקים השונים להגדרת הידועים בציבור' והעדר תנאי סף מינימאליים, מובילים לעיתים לתוצאה לא רצויה לפיה אדם יוכר כידוע/ה בציבור לצורך קבלת זכויות על פי חוק אחד, ולא יוכר כך לצורך חוק אחר."

המתנגדת טענה שהייתה גרה באופן קבוע, 3-4 לילות בשבוע ובסופי שבוע בבית המנוח. בת המנוח הכחישה את הדברים מכל וכל. אף היא טענה ששהתה כ-3-4 לילות בבית אביה, ולא נפגשה בה מעולם. נוכחותה של הבת לעיני השכנים הייתה גלויה, וכולם העידו שראו אותה בתדירות. לדוגמה, בעדותו של מר [ס'], בחקירת ב"כ המתנגדת:

"ש. כמה פעמים היית רואה אותה?"

ת. כמה פעמים באמצע שבוע ובסוף שבוע."

הבת אישרה בדיון ביום ג' בניסן תשע"ז (30.3.2017) (שורות 197-201) שבצעירותה היו הסדרי ראייה קבועים, ולא לנה אצל אביה אלא בסופי שבוע לסירוגין. אולם, לדבריה, מאז הגיעה לגיל 15 (כלומר, משנת 2010) התחילה להחליט בעצמה אצל מי תלון. לדבריה (שורה 384), לפני הצבא הייתה לנה אצל אביה ארבעה לילות בשבוע.

עוד העירה המתנגדת שהבת שירתה בבסיס צבאי סגור. הבת אישרה בדיון ביום כ"ב באייר תשע"ז (18.5.2017) (שורות 518-528) שבשנים 2012-2014 שירתה בבסיס רמון, ראשון עד חמישי וכל שבת שלישית, כאשר את שתי השבתות האחרות חילקה בין אביה ואמה, ולדבריה הייתה יוצאת גם להרבה אפטרים.

אולם, השירות הצבאי הסתיים שנתיים לפני פטירת המנוח, כאשר לדברי המתנגדת הקשר התחזק דווקא בשנים אלו. מכל מקום, לאור העובדות הנ"ל, ייתכן הסבר המתנגדת שלא נפגשה בבת המנוח מאחר שהייתה מגיעה מאוחר בלילה, ונזהרה שלא לבוא בימים בהם לנה הבת אצל אביה.

אולם, ידוע שנטל ההוכחה על הטוענת להיותה "ידועה בציבור", וכבר כתבנו שכמו כן נטל ההוכחה בנדון שלנו שיש לה "זכות נחזית לכאורה" לכך. המתנגדת לא הביאה כל ראייה לתדירות הגעתה. כל חברותיה העידו שהמנוח היה אוסף אותה, אך לא ידעו לומר לאן הסיע אותה ובאיזו תדירות. נוסף, שלחלק מהחברות, הקשר היומי שלהן עם המתנגדת הייתה לתקופה לא ארוכה. חלק גדול מהמידע שעליו העידו ניזון ממה ששמעו מפי המתנגדת, כפי שהעיר ב"כ הבת בסיכומיו.

העדה [י'] עברה לעבוד בנתיבות בשנת 2010, ואחרי שנת 2013 הייתה בקשר טלפוני בלבד, ולא העידה כלל על תדירות הלינה, אלא שהמתנגדת אמרה לה שגרה עם המנוח (שורות 1055, 1076, 1114).

העדה [נ'] עבדה עם המתנגדת בתקופה 2010-2013, ולא התייחסה כלל לתדירות אלא העידה שהמתנגדת ישנה אצל המנוח (שורות 1202, 1231).

העדה [ט'] ילדה תאומות לפני חמש שנים, ומאז לא הייתה במפגשים בבית המנוח, ולא ידעה לומר כלל על התדירות (שורות 1373-1375).

העדה [ש'] מסרה שהמפגש האחרון של החברות בבית המנוח היה לפני שנתיים-שלוש, ושאינן לה ידע ברור לגבי התדירות אלא זה "סתם ניחושים", ושהיא "מאמינה מאוד שהיו תקופות שגם לא יכלה להיות פעמיים בשבוע, ויכול להיות שהייתה תקופה שהייתה שבוע שלם" (שורות 1492, 1517, 1526-1527).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כנגד זה עומדות עדויות השכנים משנים רבות שלא הכירו את המתנגדת מעולם, וכפי שטען ב"כ הבת בסיכומיו, אף שלדברי המתנגדת "גרה" בבית המנוח למשך כשבע שנים!

העדר כל הוכחה לתדירות הלינה מצטרפת למכלול התמונה הנ"ל. נוסף ונאמר, שגם אם היינו מקבלים את דברי המתנגדת באשר לתדירות הגעתה לבית המנוח, לאור מכלול הדברים הנ"ל עדיין מתברר ללא ספק שהמנוח והמתנגדת לא קיימו "חיי משפחה" בכך, והמנוח לא קשר את גורלו במתנגדת בכדי שנוכל לומר שיש "מעין צוואה" לזכותה במחצית עיזבון המנוח, אלא מערכת היחסים היא של "חברים" או "חברים קבועים" אשר כללו יחסי אישות.

עוד העיר ב"כ הבת בסיכומיו, שאף שהמנוח הכיר את בנה ואת הסבתא של המתנגדת והיה לו קשר אתם בביתה, מעולם לא היו בבית המנוח, כראוי ל"חיי משפחה" בבית משותף, ורק המתנגדת הגיעה לבדה בשעות לילה המאוחרות אחרי שהשכיבה את הילד (שורות 312-315) או עם חברותיה למסיבת "על האש".

משק בית משותף

בתצהירה שצורפה לכתב התביעה בהתנגדות לצו הירושה מיום י"א בתשרי תשע"ז (13.10.2016) כתבה המתנגדת:

"כל אחד מאתנו תרם בניהול משק בית לפי יכולתו אם זה הקניות או עבודות בית. שגם אותם ניתן לזהות בשיחה שלנו האחרונה, בהתכתבויות וחשבונות על קניית מוצרים."

מעבר לאמירה הסתמית הנ"ל, לא פורט כלל כמה התבטא ניהול משק בית משותף. צורפה התכתבות ס.מ.ס. בודדת בו הציעה להכין לו שניצל עם פיתה, וחשבונת בודדת של רכישה בכרטיס אשראי של המנוח, בלי להבהיר עבור מה היא.

אין ספק שאין באמירה הסתמית הזאת, ובמקרים הבודדים שהוצגו, אפילו תחילת "זכות נחזית לכאורה" על קיום משק בית משותף כבעל ואשה, תנאי הכרחי להכרת המתנגדת כ"ידועה בציבור". גם לטענת ב"כ המתנגדת אשר דימה את הנדון בפנינו לבקשת רשות להתגונן, אין אפילו פירוט והדגמה בסיסית שהייתה מעניקה רשות להתגונן ללא דיון במתן הרשות.

בהתאם לכך, קבע ביה"ד ביום י"ד בכסלו התשע"ז (14.12.2016) ש"לפי הממצאים המונחים בפני ביה"ד לעת עתה, אין ביה"ד רואה מי שיש לו/ה "זכות נחזית לכאורה" בירושת המנוח [א'] ז"ל חוץ מבתו היחידה", ושלעת עתה יש לו הסמכות לדון בצו הירושה. בית הדין הזמין את המתנגדת להמציא ממצאים נוספים ואף קבע דיון לכך ביום י"ט בטבת תשע"ז (17.01.2017).

אף בתצהיר יותר מפורט שהוגש לביה"ד ביום ט' בטבת תשע"ח (27.12.2017) כתבה המתנגדת באופן סתמי:

"16. חיי הזוגיות שלי עם המנוח על אף אופיו המורכב של המנוח הושתתו על יחסי אהבה, חיבה, תמיכה ועזרה הדדית וניהול משק בית משותף מבלי לעשות חשבון מי עושה או מוציא מה."

הפירוט היחיד שנאמר בהמשך הוא:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"21. היינו מבצעים מפעם לפעם קניות יחד. את הארוחות אחרי העבודה או הפעילות של כל אחד מאתנו היינו מכינים ואוכלים יחד. המנוח בכלל אהב לבשל ועבורי בפרט."

"ניהול משק משותף" בצורה המתוארת הוא דליל מאד ביחס למערכת יחסים אשר השתרעה, לדברי המבקשת, על פני יותר משבע שנים, במיוחד לאור העדר כל ממצא מובהק לקיום "חיי משפחה" משותפים. יתירה מזו, בפרוטוקול מתאריך ג' באדר התשע"ז (01.03.2017) (שורות 462 – 477 מבהירה המתנגדת שלא היו עורכים יחד קניות אוכל לבית (אלא מידי פעם בסופר פראם, איקאה או גרעין).

כמו"כ, בתצהירי העדים שהגיש ב"כ המתנגדת ביום כ"ז בכסלו תשע"ז (27.12.2016), לא נמצאו עדויות מספיקות ליצור חזקה של זכות, וכמעט כולן מבוססות על מסיבת "על האש" של החברות בבית המנוח או שיחות ודיבורים עם המתנגדת, לא מתוך ראייה או ידיעה וודאית.

בתצהירה של [נ']:

"הייתה משתפת אותי בהרבה נושאים הקשורים אליה ואל המנוח."

בתצהיר של [ט'] (אשר איננו חתום), יש התייחסות רק למסיבת חברות שאותה ערכו המנוח והמתנגדת בביתו:

"המנוח הוא אשר שקד על הטיפול בבשרים והדגים על האש ו[ג'] טיפלה בכל שאר נושאי האירוח, סידור השולחן, הכלים, הסלטים, השתייה וכיוב'.

[ג'] היא אשר הייתה מסדרת את הבית, השולחן והכלים לאחר סיום הארוחה והיא אשר הייתה מלווה אותנו יחד עם המנוח בצאתנו מביתם."

בתצהיר של [י'], שוב יש התייחסות לאותם מסיבת חברות:

"לא אשכח את הסטייקים שהכין לנו המנוח כאשר [ג'] הייתה מתרוצצת ומגישה, מסדרת, הכינה סלטים והתנהגה כבעלת בית ושולטת במצב [...]

היה ברור שמדובר בבני זוג שאוהבים ודואגים אחד לשני ומנהלים אורח חיים של זוגיות ומשק בית משותף.

כמובן שמאותם מפגשים שהיו לנו בבית המנוח ו[ג'], לאחר שעזבנו את ביתם [ג'] הייתה ממשיכה לאסוף ולסדר את הדברים, לשטוף כלים ולסדר את הבית, כאשר כל הפעולות נעשו בשיתוף פעולה של שניהם."

וכן תצהירה של [ש'] מתייחס לאותן מסיבות:

"מהביקורים שלי בביתם התרשמתי שקיימת זוגיות מאוד נחמדה ביניהם וחלוקת תפקידים כאשר המנוח היה שוקד בד"כ על הכנת האוכל ו[ג'] הייתה מסייעת לו בארגון שמסביב, השולחן והדברים הנלווים וכן רחיצה וניקוי הכלים לאחר הארוחה (הצעתי לה מספר פעמים עזרה ו[ג'] התריסה נגדי: "זה התפקיד שלי בבית")."

כמו"כ, עדויות החברות בנושא "משק הבית המשותף" שהזכירה ב"כ המתנגדת בסיכומיה עוסקות כמעט כל כולן במסיבות החברות, ואין בהן דבר המצביע על יחס מעבר לחברות:

בעדות הגב' [ש'] (שורות 1461-1459, 1528):

"ראיתי ש[ג'] פעם אחת או פעמים אמרה לי תשתי קפה, היא נכנסה לחדר ולבשה בגדי בית וביחד הולכים למטבח, והם ביחד, כמו כל זוג [...] כל אחר יודע מה לעשות ואיפה כל דבר נמצא."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אין כל ספק כי הגשת קפה יחד לאורחת מזדמנת וידיעה על אודות מקום הימצאותם של חפצים שונים בבית, אינם מספיקים להצביע על ניהול משק משותף כאיש ואשה, וזאת כאשר העדה מוסיפה (שורות 1474-1475):

“עם כל ההיכרות, היא למשל היתה אצלי רק פעמיים, ובנווה זאב הייתי פעם אחרונה רק לפני שנתיים.”

וכעין זה בעדות הגב' [י'] לגבי מפגש החברות בדיון ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורת 1071-1058):

“ג' עשתה סלטים והדיחה כלים והוא היה מכין סטייקים [...] ושמתו לב שג' יודעת איפה שמים דברים במגירות.”

וכן ענתה לשאלת ביה"ד בעניין כוונתה ל"משק בית משותף" (שורות 1178-1179):

“ביה"ד: שאת אומרת שאת רואה שהם ניהלו משק בית משותף מה הכוונה?
העדה: לפי דעתי זה להיות יחד בבית.”

וכן בעדות [ט'] שם (שורות 1267-1259):

“א' ו[ג'] היו מזמינים אותנו אליהם הביתה והיינו עושים שם על האש והיו מארחים אותנו [...] א' היה על האש ו[ג'] עשתה סלטים.”

ש. כמה מפגשים היית בבית של [ג'] ו[א']?

ת. בערך 3-6 מפגשים.”

ב"כ הבת בסיכומיו העלה את הקושי הגדול לראות את המתנגדת כדמות משמעותית בניהול משק הבית של בית המנוח, שלטענתה היא ביתם המשותף. ב"כ המתנגדת בתגובתה טענה שהמתנגדת באופייה לא הייתה עקרת בית, ועבדה הרבה מאד שעות, וכפי שאמרה בדיון ביום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורה 586): “07:00 עד 22:00 לפעמים יותר ואני עובדת גם בבית.”

וכן בתצהירי העדות [י'] ו[ש'] אשר הזכיר ב"כ המתנגדת בסיכומיה:

“עבדנו עד שעות מאוחרות [...] היה המנוח מגיע למקום העבודה שלנו וממתין ל[ג'] עד שתסיים את העבודה על מנת לקחת אותה איתו הביתה.”

“המנוח היה נכנס למשרדים שלנו וממתין ל[ג'] עד שתסיים את העבודה ואז היו יוצאים יחד הביתה.”

גם המנוח עבד שעות רבות, ובדברי העד [ע'] בדיון ביום ג' אדר תשע"ז 1/3/2017 (שורות 982-983):

“הוא אמר לי שהוא רוצה להתחיל לצאת לפנסיה ואמרתי לו שלא כדאי לו והוא אמר שבגלל שהוא רווק נותנים לו את כל התורניות.”

ביה"ד מעריך את מוסר העבודה של הצדדים, וכן מכיר בכך שכל זוג וזוג מוצא את האיזון המתאים בין שעות עבודה לשעות יחד בבית, וכן את האיזון שביניהם בביצוע מטלות הבית.

אולם, נציין שגם כב' השופט ברנזון, בדבריו שהובאו לעיל, כתב במכלול הדברים: “והאשה משמשת לו עקרת בית”. נסיבות עבודה אלו, ומשק משותף דליל מאד, משתלבות עם מכלול התמונה המתקבלת בנדון שלנו, שעיקר מפגש בני הזוג היה של “חברות”, במסגרת השעות המאוחרות של הלילה, וכדברי המתנגדת (שורה 490): “הוא אוסף אותי ב-23:00 בלילה”. המנוח נתפס בעבודה כ“רווק” וללא בת זוג ולכן אפשר “להפיל” עליו את כל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

התורנויות, כאשר בלי ספק בחברת עבודתו ישנם עוד הרבה אשר חיים במסגרת "ידועים בציבור" ללא נישואין. גם עובדות אלו מצביעות על כך שאין לראות במערכת הזוגית של המנוח והמתנגדת מערכת של "חיי משפחה", אלא מערכת של "חברים" הכוללת יחסי אישות.

ב"כ המתנגדת ציין לדברי נשיא ביהמ"ש העליון לשעבר מ' שמגר בע"א 107/87 שרה אלון נ' פרידה מנדלסון (פ"ד מג"ד (1) 431) כי משק בית משותף אינו מצריך בהכרח שיתוף קנייני בנכסים. נצטט את דברי הפסק המוזכר:

"מהו 'משק בית משותף'? לעניין זה מקובלים עלי הדברים שצוטטו בהסכמה על-ידי השופט ברנזון, בע"א 621/69 [1] הנ"ל, בעמ' 619:

"... 'משק בית משותף' פירושו שיתוף במקום מגורים, אכילה, שתיה, לינה, הלבשה ושאר הצרכים שאדם נזקק להם בימינו אנו בחיי יום יום כאשר כל אחד מבני הזוג מקבל את הדרוש לו ותורם אם מכספו ואם מטרחו ועמלו את חלקו כפי יכולתו ואפשרויותיו."

היינו, הקיום הכלכלי מושגת על שיתוף במאמצים ובאמצעים לשם קיום הצרכים הנ"ל (אכילה, שתייה, לבוש וכו'), ולעניין זה אין נפקא מינה, אם יש לבן-זוג חשבון נפרד.

בנדון, הסיק בית המשפט קמא, כי "משק בית משותף" כזה אכן התקיים; המנוח והמשיבה גרו יחד, הם אכלו ארוחותיהם יחד, המשיבה דאגה לצורכי הבית השוטפים."

אך גם פס"ד זה אינו משמש ראייה, ואולי אף מהווה ראייה לסתור, לאור הממצאים שהוזכרו שם המורים על בני זוג שגרו יחד בקביעות במלוא המובן (אם כי היה קיים ספק לגבי יחסי אישות בפועל), אשר אינם קיימים כלל בנידון שלנו:

"א) המנוח והמשיבה התגוררו יחד במשך שש שנים, מסוף שנת 1978 ועד מותו של המנוח בסוף 1984. בארבע השנים האחרונות לחייו התגוררו השניים בדירתה של המשיבה.

ב) כפי הנראה, ראשיתם של היחסים בין השניים הייתה של מטופל ומטפלת. המנוח לקה בבריאותו ונזקק לטיפול ולעזרה [...] אלא שברבות הימים הסתמנה תפנית במערכת היחסים שביניהם, וכך עבר המנוח להתגורר בדירתה של המשיבה. המען לדברי הדואר שקיבל היה הכתובת של דירה זו. הם השתתפו יחד באירועים משפחתיים שונים, כאשר המשיבה הגיעה אליהם עם המנוח ובחברתו. יחד אף נסעו לחו"ל.

בשלב מסוים חדלה הבת לבקר את אביה המנוח בבית המשיבה, שכן "היה לה וויכוח" עמה; מעובדה זו הסיק בית המשפט כי בין המנוח למשיבה הייתה קיימת "מערכת יחסים הדוקה וקרובה... אותה העדיף על פני בתו".

על כך שניהלו אורח חיים כשל בני-זוג נשואים העידו לא רק המשיבה עצמה, אלא אף שכנים שגרו בסמוך אליהם.

ג) המשיבה ניהלה את משק הבית שבו גרו. הם אכלו את ארוחותיהם יחד.

ד) בדרך כלל ניהלו המשיבה והמנוח את ענייניהם הכספיים בנפרד. עם זאת, כאשר נזקק המנוח לכסף, העבירה המשיבה לחשבוננו את הסכום הנדרש.

ה) מנסיבות המקרה, ולאור עדותו של אח המנוח, הסיק בית המשפט כי המנוח סירב להכין צוואה, כבקשת אחיו אשר בה הוא מוריש את כל עיזבונו לבתו בלבד."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לעומת זה, בנדון שלנו: 1. לא גרו יחד בקביעות. 2. כל אחד שמר לעצמו מען דואר נפרד (יש לציין שחלק מדואר המנוח הופנה לדירת אמו, ושום דבר לא הופנה לדירת המתנגדת). 3. לא הגיעו יחד לאירועים משפחתיים של המנוח. 4. נסעו בנפרד לחו"ל. 5. המתנגדת הודתה שהמנוח העדיף את בתו על פניה. 6. השכנים בסמוך לא יכלו להעיד על אורח חיים כבני זוג נשואים. 7. לא הובאו ראיות שאכלו ארוחות יחד בקביעות בחיי השגרה. 8. לא נטען על שום עזרה כספית מהמנוח למתנגדת. 9. לא היה כל סיורב להכין צוואה לטובת הבת, ואדרבה נאמנים עלינו דברי עו"ד דמרי שרצונו והנחתו הפשוטה של המנוח הוא שהכל יעבור לבתו.

עוד יש להוסיף שהמתנגדת קנתה את הדירה בסמוך לפטירת המנוח ע"י משכנתא והלוואה מהבנק, ולא ביקשה כלל הלוואה או כל שותפות המנוח לצורך כך. וראה בדבריו של כב' השופט א. שני בפס"ד הנ"ל:

"היעדר כוונת שיתוף יכול וילמד לא רק על היעדר שיתוף גרידא, אלא, ובהינתן הנסיבות המתאימות, על אי קיומה של מערכת יחסים של ידועים בציבור."

אמנם, שיטה מקילה מאד ביחס למשק בית מצינו בפס"ד של כב' השופט א. מירז (ת"ע (חי') 13-01-8157 א.ש.נ' א.ש), מיום כ"ה בחשוון תשע"ה (18.11.2014), אשר כתבה:

6. המבקשת הציגה ראיות קלושות לחלקה במימון השיפוץ ובמימון משק הבית המשותף, כך למשל הציגה חשבון כרטיס אשראי לרכישת מוצר אלקטרוניקה, אולם מייד בסמוך לרכישה מופיע זיכוי. המנוח רכש למבקשת טלפון נייד ומימן את אחזקתו (עמ' 2) זאת ועוד, בארון בית החולים היה מצוי סכום כסף בסך 3,500-4,000 דולר. המבקשת טענה כי מדובר בסכום שהעבירה למנוח לקראת החתונה (ראה עמדת הגרושה בעמ' 41). עם זאת בע"א 107/87 שרה אלון נ' פרידה מנדלסון פ"ד מג" (1) 431 נקבע:

"אך אף אם נכון הדבר שהן מומנו רק על-ידי המנוח, לא נראה לי שיש בכך כדי להשפיע. "משק בית משותף" אין פירושו שוויון הכרחי במקורות המימון בין הצדדים. המשיבה, אף אם לא מימנה, הרי שטרחה ועמלה, ובכך תרומתה למשק הבית."

המימון הכלכלי אינו חזות הכל בקיום משק בית משותף. כך למשל המבקשת העידה כי בחרה את סוג הרכב (עמ' 29). העד ח. העיד כי המנוח והמבקשת היו רוכשים דברים ועושים קניות (עמ' 41) "ראיתי את הדברים שקנו מזוגים, מיטה וכו'. אני נוכחתי בבית לעזור לד." (עמ' 45). דהיינו די ברכישה המשותפת והשיטתית של בני הזוג, כדי להקים משק בית משותף גם אם המימון בפועל בא מהמנוח.

אולם, גם שם נדרשה "רכישה המשותפת והשיטתית של בני הזוג", שלא הובאה לכך ראיות בנדון שלנו. אדרבה, הודתה המתנגדת שהמנוח היה מקפיד לערוך את הקניות בעצמו. כמו"כ, לא טענה שתרמה שום מכשיר או רהיט משמעותי לבית במשך כל השנים, וכשנשאלה מה הביאה לבית, ענתה: "כלים ומגבות. יש לי גם בבית שלי." (פרוטוקול דיון מיום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורה 172). (בנוסף, באותו מקרה היה מדובר בבני זוג אשר כבר היה בתהליכי רישום ברבנות לנישואין, והבעל אף קנה כבר טבעת נישואין...)

לעומת זה, מצינו שהמתנגדת והסבתא חלקו את ההוצאות לצורך ביתם, כאשר המתנגדת הייתה אחראית על רוב התפקוד הכלכלי של משק הבית שלה. בפרוטוקול הדיון מיום ג' באדר תשע"ז (1.3.2017) (שורות 449-459):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

”ש: את ניהלת את המשק בית שלך?”

ת. יש לי סבתא וילד.

ש. את שילמת חשמל מים גז אינטרנט?

ת. הכל יורד מכרטיס אשראי שלי.

ש. מי מבשל בבית שלך?

ת. אני סבתא או הבן.

ביה”ד: מי משלם על הקניות?

ת. סבתא קונה את הרוב.

ב”כ היורשת חוקר את המתנגדת

ש. סבתא עושה בכסף שלך או בכסף שלה?

ת. סבתא משלמת הלוואה ומשלמים דברים שצריך ואת כל השאר אני משלמת. היא גם קונה קניות.

ש. למה את אותו דבר לא עשית עם [א’].

ת. קניתי מה שצריך.”

וראה בדבריה של כב’ השופטת גליק (תמ”ש (חד”) 851/03 ק.ד.נ’ ב.מ.), שכתבה:

”באשר לניהול משק בית משותף התובע מעיד כי הביא מצרכים מעת לעת עפ”י בקשות הנתבעת, אך גם דבר זה אינו חורג ממערכת יחסים חברית מקובלת אך אין בכך משום ”עליית מדרגה” – של ניהול משק בית משותף על ידי בני זוג שהם בכחינת ”ידועים בציבור”.”

ואמנם, המתנגדת טענה שבישלה עבור המנוח בביתה, כפי שאמרה שם (שורות 463-464):

”אני יכולתי להכין פרגית בבית שלי ולהביא את זה. אני בישלתי אצלי בבית והבאתי ל[א’] הוא לימד אותי להכין עם סיר חשמלי.

ביה”ד: אצלו בבית בישלת?

ת. לרוב [א’] בישל [...] ואני הייתי חותכת סלטים.”

אך ניכר הדבר שמדובר בבישול מועט שעשתה בביתה להביא אליו, דבר שאינו מקובל אצל בני זוג, אבל מאד מקובל בין חברים. בנוסף, ייתכן שמדובר בדברים אשר בין כה הייתה מכינה גם עבור סבתא ובנה.

משק בית ”משותף” הדליל שנהגו המנוח והמתנגדת, בשעות לילה המאוחרות או במסיבת חברות, הינו רחוק מתיאורו של כב’ השופט קיסטר שהבאנו לעיל:

”לא סתם משק בית משותף [...] אלא כפועל יוצא טבעי מחיי המשפחה המשותפים, כנהוג וכמקובל בין בעל ואשה הדבקים אחד בשני בקשר של גורל חיים והאשה משמשת לו עקרת בית.”

וכבר הזכרנו לעיל את דבריו של כב’ השופטים י’ יעקבי-שווילי וי’ וילנר, שבהעדר ממצאים קונקרטיים לחיי משפחה, יש ”להכביד בעוצמת הראיות” וכאשר האינטנסיביות היא ”קלושה” אין לזלזל בהשפעתה על מכלול התמונה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אמנם, לפי העדויות, המנוח היה מעורב בשיפוץ הדירה שקנתה המתנגדת ובמעבר אליה. בתצהירה של [ש'], כתבה:

"סייעתי ל[ג'] במעברי הדירות האלו וכמובן גם המנוח היה שותף ועזר ל[ג'] מאוד, ובעצם רוב הנטל של מעברי הדירות והרכבת דברים בדירות החדשות הוטל על המנוח.

נסענו פעם אחת עפ"י זכרוני לאיקאה יחד עם [ג'] והמנוח, לקנות פריטים שונים לדירה [...]

הייתי כמעט כל יום בדירה בעת ש[ג'] קיבלה את החזקה בדירה שרכשה, והמנוח היה יחד איתה ולא נח לרגע."

אך אין בזה כדי להצביע על משק בית משותף, שכן לאורך כל הדרך, בית זה לא הוצג – גם על ידי המתנגדת וב"כ – כמיועד למגורים משותפים של בני הזוג, אלא כבית עבור המתנגדת ובני משפחתה, סבתה ובנה, והיא מכנה אותה באופן קבוע כ"בית שלי".

פשוט וברור שכאשר מדובר במשק בית משותף ודאגה לצרכי אכילה ולינה וכיו"ב, מדובר לצורך החיים המשותפים, לא לצורך החיים הפרטיים של בן-הזוג ומשפחתו. בכך, אין מקום לראות בקניות שנערכו לצורך בית זה ובסיוע במעבר הדירה כניהול משק בית משותף, אלא כחבר העוזר לחברתו בשיפוץ ביתה.

קשר המנוח עם גב' [ד']

בניגוד לקשר המנוח עם המתנגדת, ולמרות שלדברי המתנגדת הייתה ביניהם היכרות של כ-10 שנים, עומד הקשר של המנוח עם הגב' [ד'], אשר המנוח אף התארס אתה בעבר. אף שב"כ המתנגדת בתגובתה ניסתה להמעיט בערכם של ההבדלים שביניהם ולהראות את המשותף, הניגוד עומד בולט לעין ומחדד את הקביעה שאין לראות במתנגדת "ידועה בציבור" לעניין ירושה.

בדיון ביום ג' בניסן התשע"ז (30/03/2017), בחקירת ב"כ המתנגדת את הגב' [ד'] (שורות 12-84):

"הכרנו בתחילת 2008, אח"כ עברנו לגור ביחד אחרי חודשיים, עברתי לבית שלו בנוה זאב. גרתי שם שנה, היינו אמורים להתחתן ולא הסתדר.

ב"כ: מתי נפרדתם?

עדה: אחרי פסח 2009, מרץ 2009.

ש. כשעברת לגור אצלו, ספרי שהבת [ב'] הגיע אליו להסדרי ביקור פעמיים בשבוע, ספרי על ההעדר תקשורת עם [ב'].

ת. היה קשה לה לקבל שנכנסתי לשם, לא תקשרה איתי. כשנכנסתי הביתה, היה לי מפתח, לא הייתה עונה לי שלום [...] [א'] היה מגיע הביתה, היינו אוכלים יחד וחזרה למחשב. לא הרגישה בנוח להיות איתנו בסלון. כשהלכנו או נסענו לאח שלו, היא הצטרפה. גם לאמא שלו [...]

ש. באיזה שלב חשף את [ב']?

ת. הבת של [...] אחותו נכנסה, הוא חשף בפניהם שאני יוצאת אתו. כשחזרה שכירות שלי הסתיים, אמר שחבל לשכור דירה ושאגור אתו [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ש. כמה זמן גרת אצלו?

ת. שנה.

ש. השכנים הכירו אותך? [...]

ת. לא⁸ [...]

ש. מבחינת קניות, הלכת אתו לקניות?

ת. הוא דאג לחשבונות, ריצות. לא הלכנו ביחד לקניות, הוא היה מגיע עם שקיות.

ש. הוא בישל?

ת. אהב לבשל [...]

ש. [החברים שלו] באו לארוחות?

ת. לא, כי היינו אנשים של טלוויזיה ובית, הולכים קצת לאחותו שגרה מעבר לכביש ו[לאחות].

ש. נסעתם ביחד?

ת. לים המלח שאבא שלי הזמין אותנו. [א'] רצה ש[ב'] תצטרף. ונסענו פעם אחת עם [כ'] [חבר של המנוח – ע.י.] לאילת. היינו ביחד עם [א'] באיטליה.

ש. מתי הוא הציע לך נישואין?

ת. אחרי שנה של היכרות דרשתי חתונה, הוא הציע נישואין, התארסנו בסלבדור, מסעדה בבאר שבע [...]

ש. מה חשבה [כ'] ביחס לקשר של [א'] איתך?

ת. לא ראתה בשמחה, כי הייתה רגילה שרק אבא שלה.

ש. נפרדתם בגללה?

ת. בגלל האינטראקציה של [א'] עם [כ'], ל[א'] היה קשה להכניס אותי למעגל המשפחתי. אולי כי לה היה קשה. לא הסכמתי להישאר בצד, רציתי את המילה שלי לגבי הילדה.⁹

ש. המנוח היה צריך לבחור בינך לבת?

⁸ בכל זאת, ידעו ממנה השכנים והבחינו בנוכחותה, כעדות השכנה [ז'] (שורה 874-873):

“היתה לו אחת קבועה שהוא היה חי איתה לפני 5-6 שנים. היא הביאה דברים עם משאית. כל יום ראיתי אותה כמה חודשים.”

⁹ בהמשך הדברים (שורות 167-164) הבהירה את הרקע למריבה ופירוד:

“בדיוק סיימתי לנקות לפסח, עבדתי מאד קשה, והילדה נכנסה עם שקיות והשוויצה שאבא נתן לי את הכרטיס וקנה לי. רבתי איתה על זה. חשבתי שנתן לה את הכרטיס אשראי, אח”כ התברר לי שזה היה גיפט כארד. התחלתי לחמם את עצמי על כל הסיטואציה, מדוע מגיע לה, היא לא תרמה, ולא עזרה. הוא ענה שאני לא אחליט בשבילו ולא יגיד לו מה לעשות. הוא לא רצה שאגיד לו מה לעשות, אני באתי מבית של שיתוף. זו היתה כל ההתנהלות, על המקום שלי מולו ומולה.”

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ת. כן ובחר בבת [...] הוא ביטל את כל מה שהזמנו בלי לעדכן אותי. ואת הבנתי שהוא לא באמת רצה להתחתן, אולי לחצתי עליו. לקחתי את כל הדברים משם."

ובהמשך הדברים (שורות 100-99):

"מערכת יחסים טובה [...] של בני זוג, אנשים שגרים ביחד, יחד עם זאת כ"א חיים שלו הוא בעבודה שלו ואני בעבודה שלי, הלכנו למקומות ביחד הלכנו יחד לכל מקום."

אף שגם העדה [ד'] העידה שלא הכירה את השכנים, ושהמנוח היה עושה קניות ומבשל, הרי שההבדלים המהותיים בולטים, שהיו יכולים להעניק לה בסיס קונקרטי של "ידועה בציבור" למרות כך: גרה שם במשך שנה באופן קבוע עם כל התכולה שלה, נכנסה לבית בעצמה עם מפתחות של הבית שהיו ברשותה, בכל עת, בקרו יחד אצל משפחת המנוח, הלכו יחד לכל מקום על אף לחצי העבודה, התארסו ותכננו חתונה, נסעו לחופשות משותפות בארץ ובחו"ל, והייתה אחראית על ניקיון הבית לפסח, לזה עבדה מאד קשה (שורה 164). ועם כל זה, בסופו של דבר, המנוח בחר בבתו על פני המתנגדת, ובשל כך הבינה [ד'] שלא רצה באמת להתחתן ולהכניס אותה למעגל המשפחתי. הדברים הם קל וחומר בנדון שלנו, כאשר חסרים כל הסממנים האחרים.

הערת ב"כ המתנגדת שעו"ד דמרי לא הכיר את [ד'], אין בה שום משמעות, שכן לדבריו היכרותו עם המנוח התחילה רק בסוף שנת 2012. בעדותו בדיון ביום ה' בטבת תשע"ז (3.1.2017) (שורות 346-336) בחקירת ב"כ הבת:

"ש. ספר לנו על ההיכרות שלך עם [א'] ועד כמה היא הייתה עמוקה.

ת. רמת חברות די גבוהה. דיברנו על הכל. הכרתי אותו בשנת בסוף 2012 הוא הגיע לנו לצורך התייעצות והוא החליט שאני אטפל בתיקים שלו ונוצרה מערכת יחסים טובה ומאוד חמה לא רגילה בין עו"ד ללקוח. עם הזמן הקשר הלך והתחזק עד שהפכנו להיות חברים של ממש. הייתי אצלו בבית אכלתי אצלו הוא היה אצלי בחגים הוא היה נותן תשורה יפה כוס של קידוש שאני מקפיד לקדש בה מאז שהוא נפטר. אני לא מכיר את כל החברים שלו היו לנו שיחות עומק.

ש. יושבת כאן [ג'] שטוענת כי היא ידועה בציבור שלו. האם תוכל לספר לנו האם הכרת אותה או ראית את פניה?

ת. לא ראיתי אותה אף פעם. מהשיחות שהיו לי עם [א'], לפחות ההתרשמות שלי, לא התרשמתי שהייתה לו מערכת יחסים זוגית קבועה או מסודרת. סיפורים שהוא הכיר מישהי מפה ומישהי משם אבל לא מוסדר. לא ראיתי אותה ולא שמעתי את שמה."

שאר העדויות

ב"כ המתנגדת תלתה את יהבה בעדותו של [כ'], אשר לדבריה אמר למשפחה בשבעה: "האם תכירו ב[ג'] כידועה בציבור של [א']?" (כלשון האחות, בדיון ביום ג' באדר תשע"ז

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(1.3.2017), שורה 820) או "אם אנחנו מכירים בידועה בציבור?"¹⁰ (כלשון האח, בדיון ביום כ"ב באייר תשע"ז (18.5.2017), שורה 226).

העד הוזמן קודם מטעם הבת, וסירב להגיע. הוא הובא לבסוף ע"י צו הבאה בהזמנת המתנגדת. בעדותו, הכחיש לחלוטין את האמירה הנ"ל, גם כאשר היה בעימות פנים מול פנים עם אחי המנוח. לדבריו, עיקר מגמתו מטעם העבודה הייתה לעזור למשפחה, ופעל כדי לעזור למשפחה בסיוע השיפוצים שהחל המנוח, ולא לגשש בנושא ה"ידועה בציבור". כמו כן, התברר שהוא לא היה בקשר עם המנוח בשנתיים האחרונות לאור סכסוך ביניהם, כאשר לטענת המתנגדת, הקשר שלה עם המנוח התחזק דווקא בשנתיים אלו.

ב"כ המתנגדת בתגובתה ניסתה להוכיח שעדותו של [כ'] הייתה מגמתית. אולם, עדיין אי אפשר לייחס לאדם משפט שהוא מכחיש בתוקף, בלי הוכחה. מעבר לכך, גם אם היינו מקבלים את עדות האחות והאח שאכן [כ'] אמר את האמירה הנ"ל, "אֲלֵיָּה וְקוֹץ בָּהּ". הרי "ידועה בציבור" בפי המון עם אינה תמיד עולה בקנה עם הדרישות המשפטיות. יתירה מזה, עצם העלאת השאלה: "האם תכירו..." כבר טומן בחובו את הבעייתיות של היחס. אילו הייתה המתנגדת ידועה בציבור כפי שהציגה עצמה, למה היה ספק ושאלה כלל האם יכירו בה? למה צריכים ל"הכיר בה"?! בכך, גם לדברי האח ואחות אין בדברי [כ'] עדות ואמירה על היות המתנגדת "ידועה בציבור", אלא הצגת השאלה אותה אנו מבררים. אף האח בתגובתו לדברים הביע תמיהה על עצם השאלה בדיון ביום:

"הוא אמר לי ששלחו אותו מכח אדם ולא הבנתי מי שמו לשאול את השאלות האלה. אורית לאופר מהרווחה לא שאלה את השאלות האלה. לא נכנסנו לענין של הירושה. לכל אחד יש לו את הבית שלו והמשפחה שלו."

ב"כ המתנגדת גם בקש להשמיע שיחה מוקלטת עם [...], מנהל בעבודה של המנוח. ביה"ד הורה לו להגיש תצהיר (תויק בתיק הירושה). לאחר העיון בתצהיר, ביה"ד אינו מוצא בו חידושים אשר שופכים אור נוסף מעבר למידע שכבר התברר. הוא מצהיר שדרך [כ'] ו[ר'] ידע "שלמנוח היה בשנים האחרונות קשר עם אישה", אך לא התייחס לטיב הקשר. הוא פגש את [ג'] לבקשת המנוח בעניין פירוק ארונות קיר בביתה הישן שתרמה לנזקקים, וכן בעניין בעיות מול בעלי מקצוע בדירתה החדשה, כאשר המנוח לא יכול היה להגיע. עוד הצהיר על טלפונים דחופים שקבל בעבודה מ[ג'] לאחר התאונה, ועל תגובתה ההיסטרית של [ג'] לשמע הבשורה המרה, ועל כך שמשיחות עם [כ'] ו[ר'] הם מכירים אותה כבת זוג של המנוח.

העד אלעד ביסטיקר העיד בדיון ביום כ"ב באייר תשע"ז (18.5.2017) שבא להתקין דלתות בדירה החדשה של המתנגדת. עולה מתוך עדותו שהמנוח קיבל אותו לעבודת התקנת הדלתות ושהציג עצמו כ"בן זוג" (שורה 39 בפרוטוקול), וש[ג'] בכתה הרבה כאשר המנוח נפטר. לטענת ב"כ המתנגדת בתגובתה, עיסוק המנוח בדירת המתנגדת מוכיחה שהיה בן זוגה, "שהרי רק בן זוג יתאמץ יהי מעורב וירוץ לקנות לזוגתו חומרי בניין להם היא זקוקה".

אולם, כבר התבאר בדברנו, ש"בן זוג" לחוד ו"ידועה בציבור" לחוד. "בן זוג" בשפת העם הוא מונח רחב הכולל גם יחס של חברות בין גבר לאישה, אשר אינו עומד בדרישת החוק למעמד "ידועה בציבור". גם חבר יכול לעזור לחברתו, כחבר מקצועי. בכך, עדותו של מר

¹⁰ לפני כן (שורה 161) ניסח את הדברים: "אמר לי בתמיהה כאשר אנחנו בסערת רגשות, ה"ידועה בציבור אתה דואג שהיא תקבל"? אולם, הניסוח השני מתאים לדברי האחות. ועכ"פ גם לנוסחו הראשון נאמר בלשון תמיהה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביסטיק אינה שופכת אור על טיב היחס שבין הצדדים. יובהר שוב, שעצם עיסוק המנוח בבית המתנגדת אין בו משום ניהול משק בית משותף, שהרי מעולם לא נטען, גם בדברי המתנגדת וב"כ, שהדירה הייתה מיועדת למגורים משותפים של המתנגדת והמנוח, אלא למתנגדת ובני משפחתה (כמבואר לעיל).

ירושה של הידועה בציבור

התבאר לעיל, שאורח החיים אותו ניהלו המנוח והמתנגדת אינו עומד בדרישת החוק להיותה "ידועה בציבור", ואף לא הציגה המתנגדת תשתית עובדתית היוצרת "חזקה" ו"זכות נחזית לכאורה" לכך. הדברים הנ"ל מקבלים משנה תוקף לעניין ירושת המנוח בפרט, וכפי שיתבאר.

בפתח הדברים, נצטט את דבריו של כב' השופט צ' ויצמן (תמ"ש (פ"ת) 10-02-36036 ס.כ נ' עזבון המנוח פ.ד. ז"ל) בפס"ד המוזכר לעיל:

31. מן המפורסמות הוא ש"הידיעות בציבור" אינה בגדר סטטוס אלא מצב משפטי המקנה זכויות ע"פ דין. מתוך שכך הגדרתה של זו משתנה מענין לעניין על פי הגדרתו של החוק הרלבנטי ו/או הפסיקה הנוגעת לענין המסוים. רוצה לומר, לא הרי ה"ידוע בציבור" לצורך זכיה בירושתו של אדם, אשר על עניינו שולט חוק הירושה, כ"ידוע בציבור" לצורך קבלת קצבת מל"ל אשר על עניינו שולט חוק הביטוח הלאומי וכיוצ"ב (ע"א 384/61 מד"נ. פסלר פ"ד ט"ז, 102; ע"א 563/65 יגר נ. פלביץ, פ"ד כ (3) 244; מ. שאוה, הידועה בציבור כאישתו – הגדרתה, מעמדה וזכויותיה, עיוני משפט ג' (תשל"ג) 484). מתוך שכך נהירה אמירתו הידועה של הש' זילברג בפרשת דריאן –

"הגדרתה המשפטית המדוייקת של "ידועה בציבור כאשתו", היא קשה כקריעת ים סוף, או בלתי אפשרית כפתרון בעיית ריבוע העיגול... " (ע"א 42/65 דריאן נ. עמידר (1969) [פורסם בנבו] וצוטט בפסקי דין רבים, ראה כדוגמה - תמ"ש (ירושלים) 4910/97 - פלוני נ' פלוני (1997) [פורסם בנבו]; תמ"ש (תל-אביב-יפו) 21030/00 - ליבמן נורית נ' היועמ"ש (2002) [פורסם בנבו]).

יש להבהיר עוד, שבניסוח חוק הירושה, ישנו חילוק מהותי בין ירושת קרובים ובין זוג דרך נישואין לבין ירושת "ידועה בציבור". ירושת קרובים מוגדרת כירושה "מן הדין", והיא מהותית ואבסולוטית ללא כל תלות בדעתו וברצונו של המוריש כאשר לא עשה צוואה. לעומת זאת, זכות ה"ידועה בציבור" המבוארת בסעיף 55 בחוק מוגדרת "מעין צוואה", שרואים על פי חוק כאילו המוריש ציווה לה חלק שהיה מגיע לה אילו היו נשואים. כלומר, קיים אומדן דעת, המעוגן בחוק, שאילו היה האדם עורך צוואה, היה מכליל בה את ה"ידועה בציבור" כירושת, ובכך זכות ה"ידועה בציבור" בירושה מקבילה לבת זוג הנשואה לו.

כך הבהיר את הדברים כב' השופט צ' ברנזון בע"א 621/69 קרול נסיס נ' קוינה יוסטר:

"העיקר הוא בקשר הקיים בין בני הזוג בזמן זה; קשר עמוק של שיתוף גורל והקרבה הדדית הנותנים מקום לחשוב שאילו ביקש בן הזוג האחד מבן הזוג השני בעודו בחיים לרשום על שמו או לצוות לו חלק מתאים מנכסיו, היה נענה לכך ברצון כדי להבטיח לו מה שהיה מגיע לו לו היו נשואים כחוק. הלוא זוהי הקונסטרוקציה של סעיף 55 הרואה בנשאר בחיים מעין יורש שהמוריש ציווה לו מה שהיה מקבל בירושה על פי דין אילו היו נשואים זה ולזו."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכן הסכים כב' נשיא בימ"ש העליון מ' שמגר בע"א 107/87 שרה אלון נ' פרידה מנדלסון (פ"ד מג(1) 431), עמ' 434:

"הוראת סעיף 55, המעניקה זכות ירושה על-פי דין, מנסה להתחקות אחר כוונתו של המוריש, אשר לא הותיר צוואה. ההנחה היא, כי מקום בו התקיימו "חיי משפחה במשק בית משותף", רואה בן הזוג האחד את בן הזוג השני כירש של עיזבונו לאחר מותו."

יפים לענייננו דבריו של השופט ד' לויץ בע"א 79/83 [2], בעמ' 693-694:

... "בכואנו לבחון את מערכת היחסים שבין אותם בני-זוג לא נשואים, על המשתמע מהם, ראוי שבחינה זו תיעשה על-פי קריטריונים סובייקטיביים, דהיינו, כיצד ראו בני הזוג, האיש והאישה, את מערכת היחסים שביניהם: האם ניתן לומר, כי המנוח ראה בה, באותה אישה, את יורשתו לאחר מותו."

ראוי להבהיר, כי בדברים הנ"ל אין הכוונה להצבת תנאי נוסף לזכות לרשת על-פי סעיף 55, לפיו על המנוח כאילו להביע כוונה מפורשת להוריש עיזבונו לבן-זוגו הלא-נשוי הנשאר בחיים (ראה ע"א 818/75 [3], בעמ' 554), ואין גם צורך בכך שתהיה התייחסות מפורשת אחרת כלשהי אל הירושה. הירושה היא תולדה של מה שנלמד מתוך מהותה של מערכת היחסים הכללית שבין בני הזוג, המקיימים, כאמור, חיי משפחה במשק בית משותף.

הרעיון המובע לעיל עניינו בהבנת ההיגיון המונח ביסודו של סעיף 55. לאורו יש לבחון את משמעותה של מערכת היחסים הקונקרטיית שנקשרה בין בני הזוג, כאשר השאלה היא, אם מערכת היחסים נותנת יסוד להנחה, כי האחד ראה בשני גם את היורש של עיזבונו לאחר מותו." (הדגשה לא במקור).

ועי' בלשונה של כב' השופטת אלה מירז בהכרעתה בת"ע (חי') 13-01-8157 א.ש נ' א.ש:

"מכל המקובץ הגעתי למסקנה כי המבקשת עומדת בתנאי סעיף 55 לחוק הירושה, במיוחד נוכח העובדה כי הנרטיב של הקשר בינה למנוח מבוסס ונתמך בראיות. נסיבות הדברים מצביעות על כך, כי אם המנוח היה נשאל האם המבקשת נמנית על יורשיו – היה עונה תשובה חד משמעית – כן."

בנדון שלנו הובהר, ואף הודתה המתנגדת בכך, שבתו של המנוח הייתה בבת עינו (שורה 44-43):

"היא הייתה הכל בשבילו. היא בשבילו א, ב, ג, ד... הוא היה גם אבא וגם אמא בשביל [ב']".

גם לדבריה, המנוח הגביל מאד את קשריו עמה כדי שלא לפגוע בבתו. וכן בדברי העד, [כ'] בדיון ביום כ"ב באייר תשע"ז (18.5.2017) (שורה 327): "ברור הוא היה רוצה רק את טובתה. היא הייתה מאור עיניו, אין על מה להתווכח."

העיד בפנינו עו"ד אלי דמרי, אשר טיפל בענייני הכספים של המנוח ובתביעות שלו מול ביטוח לאומי, בדיון ביום 01.03.2017:

"כאשר הוא בא אלי בהתחלה הוא אמר שהוא רוצה להחליף רכב ואמרתי שנחליף רכב על חשבון בל"ל והוא קנה רכב בסכום של 340,000 ₪ ושאלתי אותו למה הוא צריך רכב כזה והוא אמר לי שגם ככה אין לו למה לחיות ויש לו רק את הבת שלו וממילא הכל ילך לבת שלו ואמא שלו תסיים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את החיים בכבוד. אלו שני הדברים שחזרו כל שיחה בינינו שמרכז עולמו זו הבת ואמא שלו שתסיים את חייה בכבוד. הוא אמר שכל מה שנשאר ילך לבת שלו. אני חושב שהוא שיפץ לאמא שלו את הבית והוא לא סיים אותו."

הרי לנו עדות מפורשת, אף על פי שהמנוח לא השאיר צוואה כתובה, שכוונתו ורצונו והנחתו הפשוטה הייתה שכל עזבונו יעבור לבת שלו.

ועי' בדברי כב' השופט י' קיסטר בע"א 235/72 פסיה בירנבאום נ' עזבון המנוח יעקב לוי, יורשתו נעמי לוי (פ"ד כז(1) 645) שכתב:

"במקרה דנא, מצויות עדויות, שבזמן האחרון לפני פטירתו אמר המנוח במפורש כי רצונו הוא שרק בתו תירש אותו. דברים אלה תואמים את מכלול היחסים בינו לבין המערערת, שלא הגיעו לדרגת יחסים הממלאים אחר הדרישות האמורות בסעיף 55."

אמנם, אם היו מתקיימים תנאי "ידועה בציבור" כראוי, לא היינו סותרים בכך את הנחת "מעין צוואה" הקבועה בחוק. ראה בדבריו של כב' השופט טירקל (ע"א 1717/98 בלאו נ' פוזש, פ"ד נד(4) 376) שכתב, בתפנית מסוימת מהפסקים הקודמים לו:

"אכן, הועלתה בעבר הטענה [...] כי מתוך פסקי-דין אחדים של בית-המשפט העליון משתמע, לכאורה, כי שלושת היסודות שפורטו בסעיף 55 רק מקימים חזקה שהמוריש רצה להוריש את נכסיו לבן-זוגו, וכי חזקה זאת ניתנת לסתירה (עיינו, בין היתר, בדברי השופט קיסטר בע"א 235/72 בירנבאום נ' עזבון המנוח יעקב לוי [1]), בעמ' 649 וכן ראו ש' שילה פירוש לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 (כרך א); להלן – שילה [8], בעמ' 476). אולם העיון בפסקי-הדין בע"א 235/72 הנ"ל [1] – וכן באחרים – מראה שנדונה בהם, בעצם, השאלה אם הגיע "מכלול היחסים" בין בני-הזוג "...לדרגת יחסים הממלאים אחר הדרישות האמורות בסעיף 55..." (ע"א 235/72 הנ"ל [1], בעמ' 649, בין אותיות השוליים ג-ד), ולא השאלה אם סעיף 55 מקים חזקה ואם ניתן לסתור אותה.

אולם – וזה העיקר – בפסיקה מאוחרת יותר אומצה הפרשנות שלפיה הזכות לרשת על-פי סעיף 55 אינה נובעת מחזקה שמקימים שלושת היסודות הנזכרים, שאותה ניתן לסתור. כמו כן נקבע כי הזכות לרשת על-פי סעיף 55 אינה תלויה בתנאי נוסף או בכוונה כלשהי של בן-הזוג שנפטר, אלא די בכך ששלושת היסודות נתקיימו כדי שבן-הזוג שלא היה נשוי למנוח יהיה זכאי לרשת אותו, כאילו היו נשואים. כך נאמר, בין היתר, כי:

"משנקבע כעובדה שאמנם חיו המנוח ובן-זוגו חיי משפחה בצוותא וניהלו משק-בית משותף כאמור בסעיף 55, כי אז נובעת מן העובדות האלה בלבד, ללא כל צורך בראיות נוספות, זכותו של בן-הזוג האמורה בסעיף 55; ואין נפקא מינה לענין זכותו זו, אם נתכוון או לא נתכוון המנוח להורישו" (דברי השופט ח' כהן בע"א 818/75 עזבון המנוח ברוניסלבה בורגר נ' מרגלית [2], בעמ' 554; ההדגשה שלי – י' ט').

[...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על כך כתב המלומד שילה כי "יש לראות את ההסדר שבסעיף כירושה על-פי דין ולהתעלם מכסות העיניים שמסביב לסעיף" (שילה [8], בעמ' 476). גם אני סבור כך.

מטרתו של [סעיף 55](#) לא הייתה ליצור הסדר מיוחד – העומד בין ירושה על-פי דין לבין ירושה על-פי צוואה – אלא להשוות את מעמדם של בני-זוג לא נשואים שנתקיימו בהם היסודות שפורטו בסעיף ("ידועים בציבור") למעמדם של בני-זוג נשואים. על כך אמרתי במקום אחר, כי "הוראות סעיף זה – שיש לפרשן, כמובן, על רקע תכליתו של [חוק הירושה](#) – ביטאו תפיסה חדשה של החיים המשותפים של איש ואישה; אמנם, לענין ירושה..." (ראו דבריי בע"א [2000/97](#) לינדורן נ' קרנית – קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים [5]).

האריך בהתפתחות גישה זו כב' השופט י' כהן בפס"ד אשר צויין לעיל, והוסיף:

"התוצאה היא כי ניתן לדעתי לפנות לבדיקת קיומם או העדרם של היסודות המפורטים בסעיף 55, גם במקרים בהם לא הוכחה כוונת הורשה, ואפילו במקרים בהם הוכח כי המנוח לא חפץ להוריש לבן הזוג, אך לא ניתן ביטוי לחפצו זה בצוואה.

סעיף 55 השווה בין מצב של ידועים בציבור, לבין מצבם של בני זוג נשואים. כשם שיתכן כי בעל או אישה נשואים יירשו על פי דין את בן זוגם שנפטר, ואשר לא הותיר צוואה, אף כי מוכח כי לא היתה לו כוונה להוריש להם, כך זכאים ידועים בציבור העונים על דרישות סעיף 55 לרשת את בן זוגם שלא הותיר צוואה, אפילו מוכחות ראיות חד משמעיות אודות התבטאויות שלו, בהן הביע אי רצון והעדר כוונה להוריש דבר "לידוע/ה בציבור"¹¹, שהרי מנוסח הסיפא לסעיף, עולה כי אין לשלול את זכות בן הזוג הנותר עקב: "הוראה אחרת מפורשת או משתמעת", אלא אך ורק באמצעות הוראה כאמור, שנכללה: "בצוואה שהשאיר המוריש".

אולם, דבר זה נכון כאשר התנאים הקבועים בחוק מתקיימים כראוי, והתברר שבני הזוג חיו חיי משפחה משותפים. אך כאשר תנאים אלו לא התמלאו ולוקים בחסרונות רבים (כפי שהתבאר בנדון שלנו), אמירות אלו של המנוח מצטרפות למכלול הנסיבות שעלינו לבחון כאשר אנו נדרשים לשאלה: "אם מערכת היחסים נותנת יסוד להנחה, כי האחד ראה בשני גם את היורש של עצבונו לאחר מותו"? אמירות אלו משפיעות על טיב היחס של הצדדים האם ראו עצמם "כבעל ואשה אשר קשרו גורלם זה בזה"?

כך סיים גם כב' השופט טירקל את דבריו:

"אכן, גם כאן היו שניסו [...] להיתלות בדברי השופט קיסטר בע"א [235/72](#) הנ"ל [1], שבהם הסתמך על כך "...שבזמן האחרון לפני פטירתו אמר המנוח במפורש כי רצונו הוא שרק בתו תירש אותו" (שם, בעמ' 649 מול אות השוליים ד). מכך ביקשו ללמוד ש"ההוראה האחרת" יכול שתינתן גם על-פה. אולם הנדון אינו דומה לראיה. באותו עניין נדונה, כפי שראינו למעלה, השאלה אם היחסים בין בני-הזוג, שלא היו נשואים, הגיעו שם "...לדרגת

¹¹ נציין שאמירה זו של השופט כהן לא מצאנו שצוטטה בפסיקה שלאחריו, אף על פי שפסק דינו צוטט במספר פס"ד בענין דירות נפרדות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יחסים הממלאים אחר הדרישות האמורות בסעיף 55... (שם), ודברי המנוח הובאו רק לחיזוק המסקנה שלא הגיעו לדרגה זאת.

אף במקרה שלפנינו, כאשר מכלול החומר מראה שהצדדים לא חיו חיי משפחה, דברי המנוח מהווים חיזוק למסקנה שלא הגיעו לדרגה יחסים זאת. דבריו המפורשים של המנוח שנאמרו כלפי עורך דינו מצביעות בעליל שהמנוח לא ראה במתנגדת "ידועה בציבור" הזוכה במחצית ירושתו, ולא הייתה נמנית בין יורשיו. לכן, גם אם כלפי זכויות אחרות ייתכן אולי שנשאר מקום כל שהוא לדון במעמד המתנגדת "כידועה בציבור", לעניין ירושת המנוח אין ספק כלל שמערכת היחסים הנידונה אינה מניחה יסוד להנחה שראה המנוח במתנגדת ירושת בעיזבונו ושהיא נחשבת כ"ידועה בציבור" שלו.

ההתרשמות הנ"ל מתחזקת בנידון שלנו אף מדבריה המפורשות של המתנגדת בדיון הראשון (שורות 172-184 בפרוטוקול):

"[המתנגדת:] הייתי מוכנה לחתום על הסכם ממון וזה בסדר שיש לכל אחד רכוש אחרי שהוא עבר את כל הטראומה של הגירושין הוא אמר לי מה את חושבת שזה טוב להיות זרוק בסלון של אמא.¹² אני לא רוצה להמשיך לומר כי יש לי שני דברים מה שאני קניתי [...]

ביה"ד: עשיתם הסכם רכוש ביניכם?

ת. לא. אני אמרתי שאני מוכנה לעשות הסכם ממון שבמידה ונתחתן. אני מוכנה לחתום על הסכם שמה שיש לו זה שלו ואני לא אקח את זה.

ש. כלומר חשבתם גם לחתום על הסכם ממון?

ת. אמרתי שבמידה ואנחנו מתחתנים אין לי בעיה לחתום על הסכם ממון. בן אדם עבד קשה כל החיים שלו. אני לא מתכוונת לקחת שום דבר. הוא תמך בי ועשיתי שני תארים.

ביה"ד: איך הוא הגיב להסכם ממון?

ת. הוא אמר שהוא יודע טוב מאוד את זה שאני לא צריכה את הכסף.

[ב"כ הבת]: אם כך את מוותרת על הרכוש שלו.

ת. עכשיו הוא לא פה."

הרי שלדברי המתנגדת נושא הסכם ממון עלה בין הצדדים, ומענה של המתנגדת למנוח הייתה, "במידה ונתחתן", והמנוח הסתפק בכך. הצדדים סברו שבמצב הנוכחי אין צורך בהסכם ממון, אף על פי של"ידועה בציבור" מוענקות זכויות רכושיות מקבילות בדרך כלל לזו של נשואה. אף היא לא ציפתה לקבל מרכושו כלום בחייו, ואף הוא ידע שאין היא זקוקה לכך, כאשר שני נכסים אחרים (דירה ומגרש להשקעה) רשומים על שמה. מסתבר מאד שאילו היו עושים הסכם ממון, היה המנוח כולל בתוכו התייחסות לא רק להפרדת רכוש בחיים, אלא גם הבטחת הדירה לבתו היחידה, כאשר למתנגדת כבר יש דירה לעצמה ומגרש נוסף.

¹² השווה לדברי העדה [ד'] בפרוטוקול הדיון ביום ג' בניסן תשע"ז (30.3.2017) (שורות 186-184):

"אני יודעת על גרושתו. היה מאד פגוע. הוא לא ציפה למה שקרה. היה לו קשה להתרומם מבחינה נפשית וכלכלית. נפל עליו כרעם ביום בהיר, היה מאד מאושר ילדה, בית. ניהלו נגדו מהלכים שלא ידע עליהם ונפל עליו בבום. עבר לגור אצל אמא שלו, והתחיל מחדש. היה לו חשש שזה שוב יקרה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ראה בדבריו של כב' השופט נ' שילה בתמ"ש (ת"א) 12-09-29037 מ' נ' ה', שתחושת הצורך בעשיית הסכם מצביעה על היות הצד השני נחשב כ"בן-זוג":

"ניתן להוכיח כי התובע והמנוחה היו בני זוג, דווקא מעדות הנתבעת [הבת] שטענה כי אמה סיפרה לה שהיא והתובע ערכו הסכם ממון [...] דבר זה מלמד כי המנוחה ראתה בתובע בן זוג שהרי אחרת, מדוע היא ערכה עמו הסכם ממון?"

מדברים אלו ניתן להסיק להפך למקרה שלפנינו, שלילת הצורך לערוך הסכם ע"י המתנגדת מצביעה שהצד השני לא נתפס כ"בן-זוג" משפטי.

יש לחדד נקודה זו. כדי להגן על דירתו של המנוח במקרה של פרידה, בין כה לא היה שום צורך בהסכם ממון, מכיוון שהיה נכס שנרכש טרום ההיכרות, שוודאי לא היה מתאזן. לעומת זה, דירתה והמגרש של המתנגדת נרכשו ב"תקופה המשותפת", לטענתה. בכל זאת, לא ראתה המתנגדת שום צורך לעשות הסכם ממון להגן על נכסיה מטענה אפשרית כאשר רכשה אותם¹³. ומכאן נראה שגם המתנגדת עצמה לא ראתה במערכת היחסים שלהם מערכת זוגית מחייבת של "ידועה בציבור", אשר הייתה יכולה, אולי, להקנות למנוח זכות במה שרכשה בתקופה זו.

טענת ב"כ הבת בסיכומיו שהמתנגדת וויתרה במפורש על חלקה ברכוש המנוח, וטענתה של ב"כ המתנגדת בתגובתה, ש"המתנגדת לא ויתרה וויתור מפורש על חלקה בעיזבונות של המנוח", גם אם הוא נכון – אינן לעניין. לא מכוח וויתור מפורש של המתנגדת בעיזבון אנו באים, אלא מכוח חוסר עילה ובסיס לומר שיש כאן אורח חיים של "ידועה בציבור" ו"מעין צוואה", כאשר אמירת המתנגדת בעניין וויתור הרכוש, וחוסר הצורך בהסכם ממון במצב הנוכחי טרם פטירת המנוח, מצטרפות כחלק ממכלול התמונה. כמו כן, מצטרפת הצהרת כוונות של המנוח עצמו בזמן שלפני פטירתו שהכל ילך לבתו, כפי שהעיד עו"ד דמרי.

בפרפרזה של דברי כב' השופטת אלה מירז המצוטטים לעיל, ברור לנו מעל כל ספק: אם המנוח היה נשאל האם המתנגדת נמנית על יורשיו – היה עונה תשובה חד משמעית – לא!

ב"כ המתנגדת טרחה ועמלו לאורך כל הדיונים, בסיכומים ובתגובתם – להציג את המנוח כאדם מופנם, אשר לאור ניסיונו המר והכושל עם אשתו ועם גב' [ד'], ולאור התנגדות בתו למערכת זוגית חדשה, שמר על פרטיות הקשר עם המתנגדת. עיקר טענתם היא שלאור מבחן סובייקטיבי ובמגבלות המשפחתיות ושל העבודה של שני הצדדים, יצרו מערכת זוגית מיטבית ככל האפשר לאור הנסיבות.

הם הביאו את דברי כב' השופט ד' לוי (ע"א 79/83 היועץ המשפטי לממשלה נ' סוזן שוקרן פ"ד לט(2) 690), שכתב:

"אין לחפש, על-כן, ואין לגבש קריטריונים אובייקטיביים נוקשים לדיבור "החיים חיי משפחה", המופיע **בסעיף 55**, ולדיבור "משק בית משותף" באותו סעיף. כל מקרה ראוי לו שייבחן על-פי נסיבותיו, מתוך ראייה כוללת של העובדות ומתוך סקירות היחסים על-פי מרכיבים שונים ומאפיינים המתקיימים בהם [...]"

כך חיווה השופט שילה את דעתו בסוגיה זו [...]

¹³ ואם כי לא חלה חזקת השיתוף בידועים בציבור כאשר חיו תוך העדר שיתוף מפורש והפרדה רכושית מובהקת (ראה פס"ד מאת כב' השופטת ש' גליק, תמ"ש (ת"א) 12720/09 מ.ח נ' ב.ש, מיום 16.3.2010), היתה למתנגדת תועלת בהסכם ממון למנוע טענה אפשרית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"...קיצורו של המיבחן אינו אלא קביעה אם היחסים בין בני הזוג שבהם דיבר סעיף 55 עולים בקנה אחד עם יחסים בין בני זוג נשוי. אך המבחן הוא גמיש ביותר כי אין לו מתכונת אחת של 'חיי משפחה במשק בית משותף' המצויה אצל כל הזוגות הנשואים ושונים הדברים כמעט מזוג לזוג לפי השוני בגילם, השכלתם, מזגם, השקפת עולמם, ארץ מוצאם, הרגלי חייהם, מקצועם, מצבם הכספי, מצב בריאותם וגורמים רבים אחרים שלא נצליח למנותם ולמצותם כאן."

ב"כ המתנגדת בתגובתה סיכמה את הדברים:

"יחד, עם המאפיינים המיוחדים להם, ובנסיבות המיוחדות אשר אפפו את החיים של כל אחד מהם, הצליחו המנוח והמתנגדת להרכיב זוגיות ומערכת יחסים מיוחדת המתאימה להם, לאופיים, למזגם, להשקפת עולמם, להרגלי ולאורח חייהם, למקצועם, לדרישות עבודתם, תוך התחשבות במגבלות של כל אחד מהם."

אין ספק שהיסוד המשפטי הוא נכון בפסיקה המקובלת, שיש לבחון כל מקרה לפי נסיבותיו באופן סובייקטיבי ובמבחן גמיש, וכפי שהבאנו לעיל מכמה וכמה פסקי דין. אולם, בסופו של יום, המבחן חייב להקביל למסגרת של "חיי משפחה במשק בית משותף" העולה בקנה אחד עם יחסי בני זוג נשוי באופן כלשהו, ואין זה בא לאיין את תנאי הסף המינימליים להגדרת הידועה בציבור.

בנדון שלנו, כפי שכבר כתבנו בתחילת דברנו, וכפי שהתבאר באורך, מלבד קיום יחסים ורגשי חיבה, נעדרים או לוקים בחסר כל הקריטריונים והמבחנים האחרים המקובלים "לחיי משפחה במשק משותף":

- למנוח ולמתנגדת בתים נפרדים אשר היו מרכז חייהם.
- הייתה מצד המנוח מניעה כמעט מוחלטת ממפגשים של המתנגדת עם בני משפחתו.
- נמנעו מלהוליד ילדים.
- המנוח קיים יחסי אישות עם מספר נשים נוספות בארץ ובחו"ל.
- המנוח נסע לחו"ל בנפרד באופן קבוע.
- נהגו הפרדה רכושית מוחלטת.
- המנוח והמתנגדת לא ניהלו משק בית משותף מלבד מקרים בודדים שבהם קנו יחדיו.
- לא הוצג או נטען שום מסמך רשמי, חשבון, או חשבוניות וכדו' הנושא שם או כתובת משותפת דבר המתבקש למשך פרק זמן ארוך של היכרות.
- לא נטען על שום מתנה או תכשיט משמעותי שניתן מזה לזה.
- המנוח בחר בכתו על פני בת זוגו.
- המנוח גילה דעתו במפורש לעורך דינו שבתו תירש הכל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאור מכלול החומר והעדויות, במיוחד של עו"ד דמרי והעדה שהייתה אף ארוסתו בעבר – [ד'], אשר מקבלת תמיכה מעדותם של כל השכנים, ואף של חברות המתנגדת מכללא, אף אם ננקוט גמישות ומבחן סובייקטיבי, עולה מסר אחר ברור: לאור העבר וחשש הפגיעה בבתו, המנוח לא רצה לקשור את עצמו בזוגיות מחייבת! הקפיד לשמור את רמת הקשר כ"חברות" בלבד, בלי כל סממן של מחויבות וקשירת קשר גורלי, וכך ניהלו המנוח והמתנגדת את החיים בפועל, אם כי נראה שהייתה רוצה יותר.¹⁴

לאור כך, לפי ראות עיננו, אין למתנגדת אף "זכות נחזית לכאורה" בירושת המנוח.

מכשיר הסלולארי של המנוח

ביום כ' בטבת תשע"ז (18.1.2017) התקבלה מאת בת המנוח בקשה לצו החזרת טלפון נייד והדרכון של המנוח, בה היא כתבה:

א. "אני בתום ליבי, לבקשת [...] (אחות המנוח), הסכמתי לפתוח את הפלאפון שהיה נעול עם קוד שרק אני יבדל"א ואבי המנוח ידענו אותו וכך התאפשר לבני המשפחה יחד איתי, לראות תמונות ושיחות ווטסאפ רבות עם נשים שונות ואחרות שהיו לכב' אבי המנוח.

ב. יש בתוכם של הפלאפון והנייד ראיות לאין שיעור כגון: שיחות טלפון, הודעות ווטסאפ, תמונות, כניסות ויציאות מישראל לארצות בחו"ל ולהיפך, המעידות חד משמעית, על קשריו ויחסיו של כב' אבי המנוח עם נשים אחרות.

ג. אני בקשתי מ[...] (אחותו של המנוח) את הפלאפון של כב' אבי המנוח והיא סירבה בטענה שזה מזכרת בעבורה."

ביה"ד הוציא לאתר צו בהתאם לאחות המנוח ולאמו בנושא:

א. "על פי סעיף 3 לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון) התשט"ז (1956), ביה"ד מורה ל[אחות המנוח] מרח' [...] באר שבע, וכן ל[אם המנוח] מרח' [...] באר שבע, להעביר באופן מידי למזכיר הראשי של ביה"ד הרבני האזורי באר שבע את הדרכון ואת המכשיר הסלולארי [...] של המנוח [א'] ז"ל, כולל כרטיס הזיכרון של המכשיר הנ"ל, במידה שאכן הפריטים הנ"ל מצויים ברשותן.

ב. יש לציין את האמור בחוק העונשין בעניין השמדת ראיה [א/122]:

¹⁴ ייתכן שבזה אף יוסבר נקודה תמוהה בהנהגת המנוח. ב"כ המתנגדת הדגישו את אפיו המופנם של המתנגד אשר שמר בסודיות מופלגת את יחסיו עם המתנגדת ממשפחתו. כמו"כ, לא הזכיר כלל את הקשר עמה בפני עו"ד דמרי, אשר אמר (שורות 337-346):

"דיברנו על הכל [...] היו לנו שיחות עומק [...] מהשיחות שהיו לי עם [...] [א'] [...] לא התרשמתי שהייתה לו מערכת יחסים זוגית קבועה או מסודרת [...] לא ראיתי אותה ולא שמעתי את שמה".

בכל זאת, אותו אדם "מופנם" וסודי לא חשש כלל לחשוף את עצמו בפני חברותיה של המתנגדת, ואף לערוך ולהשתתף במסיבות החברות, וכן חשף את המתנגדת בפני חלק מחבריו בעבודה. בנוסף, לא חשש להסתיר בחורות אחרות שהביא לביתו, וכפי שהעידו השכנים. נראה, שככל שמדובר בהתנהגות המראה על חברות בלבד – לא חשש לחשוף, אבל מהתנהגות שיכולה להעניק מימד של מחויבות משפטית או אופי של בת זוג קבועה ידועה בציבור, כגון לחשוף את הקשר למשפחתו ועו"ד, נזהר לאור ניסיונו בעבר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

242. היודע כי ספר, תעודה או דבר פלוני דרושים, או עשויים להיות דרושים, לראיה בהליך שיפוטי, והוא, במזיד, משמידם או עושה אותם בלתי ניתנים לקריאה, לפענוח או לזיהוי, והכל בכוונה למנוע את השימוש בהם לראיה, דינו - מאסר חמש שנים.

לפיכך אין לבצע או לערוך כל שינוי במסמכים או בנתונים הנמצאים במכשיר הסלולארי או בכרטיס הזיכרון.

ביה"ד לא קיבל כל תגובה או מענה מאת אחות המנוח. ביום י"א בשבט תשע"ז (7.2.2017) שלחה בת המנוח שאילתא האם המכשיר הסלולארי והדרכון הופקדו בבית הדין?

ביה"ד הוציא לאתר החלטה בנושא: "להעביר לבדיקה ולטיפול המזכיר הראשי שליט"א".

מזכירת ביה"ד שוחחה עם [האחות] ביום י"ט בשבט תשע"ז (15.2.2017), וסיכמה: "שוחחתי עם [האחות] [...] ביקשה שנפנה לעו"ד דנוך. הוא מטפל בתיק שלה אישי או שנפנה לבית משפט".

אף על פי שלאור המידע שבבקשת בת המנוח, הצו הופנה כלפי אחות המנוח ולא כלפי המתנגדת – הבקשה, הצו, ההחלטות, והתגובה היו גלויים לעיני המתנגדת וב"כ במערכת שיר"ה.

בדיון ביום 1.3.2017, בה הופיעה אחות המנוח [...] כעדה, נשאלה בעניין הפלאפון:

ש. מתי קיבלת צו מביה"ד להחזיר את הפלאפון של [א']?

ת. קיבלתי את הצו לקראת סוף פברואר לפני שבוע בערך.

ש. למה לא רצת עם המכשיר לביה"ד?

ת. כי הוא לא אצלי הוא אצל [ג].

ש. למה לא הודעת לביה"ד?

ת. למה אני צריכה להודיע [...]

ש. מתי מסרת ל[ג] את מכשיר הטלפון?

ת. לפני שלושה שבועות.

בהמשך הדיון, בקש ב"כ הבת שהמתנגדת תעביר את מכשיר הפלאפון ליד ביה"ד, ואף ביה"ד אמר שיוציא צו כלפיה בנדון, אך היא סירבה והודיעה שהפלאפון כבר נמחק והרוס. בפרוטוקול הדיון (שורות 1376-1389):

"ב"כ היורשת: אני מבקש בשלב זה שהמתנגדת תעביר את הפלאפון או לבת או לביה"ד.

המתנגדת: אני לא מוכנה. יש שם תמונות שלי ערומה.

ביה"ד: ניתן צו.

המתנגדת: כבר הוציאו ממנו תמונות. מה שצריך.

ביה"ד: מי הוציא מהמכשיר, הרי הוא היה אצלך או אצל האחות?

המתנגדת: שמתי מים בפלאפון. אין כלום.

ביה"ד: זאת אומרת שמישהו הוציא משהו חומרים שאולי יש בהם ראיות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המתנגדת: אני לא מוכנה. כל הזמן איומים.

ב"כ המתנגדת: צאי החוצה. תכבדי את ביה"ד.

המתנגדת: לא. יש פרטיות.

ביה"ד: את מפירה ברגל גסה צו של ביה"ד.

המתנגדת: אין פלאפון.

ב"כ המתנגדת: תביאי ברזל.

המתנגדת: אין פלאפון. אני אביא ברזל.

בסוף הדיון, ביה"ד חזר על דרישתו שהמתנגדת תמסור את הפלאפון לבית הדין:

"בענין הצו שהוצאנו: מקריאים הסעיף [בחוק העונשין הנ"ל – ע.י.] ... הדברים מדברים בעד עצמם.

ב"כ המתנגדת: קיבלה הפלאפון לפני שקיבלה הצו.

מתנגדת: יש פרטיות.

ביה"ד: לא לדבר. עד 9:00 בבוקר הפלאפון פה.

מתנגדת: אין פלאפון. יכולה להביא פלאפון חלופה."

ביום י"א באדר תשע"ז (09.03.2017) ניתנה החלטה בקביעת דיון, שבה נכתב גם:

"לפי בקשת ב"כ בת המנוח ולאחר שביה"ד הוציא צו בעניין זה בתאריך כ' טבת תשע"ז (18 בינואר), ולאחר שהתברר שהסלולארי של המנוח נמצא כיום בידי המבקשת [ג'], ביה"ד הורה במהלך הדיון למבקשת [ג'], להעביר את הסלולארי שהיה שייך למנוח לידי המזכיר הראשי של ביה"ד עד למחרת יום הדיון בשעה 9:00 בבוקר. לפי מיטב ידיעתו של ביה"ד, הוראה זאת לא בוצעה עד היום. ביה"ד מאפשר לב"כ המבקשת להגיב לכך תוך 5 ימים."

ביום ט"ו באדר תשע"ז (13.3.2017) התקבלה בקשה מאת ב"כ הבת המבקשת לנקיטת הליכים נגד המתנגדת ע"פ פקודת בזיון בית המשפט, לרבות הטלת קנסות, מאסר וכו', לאור הפרתה הבוטה לצו ביה"ד, תוך כדי שיבוש מכוון של הליכי משפט, לרבות הסתרת והשמדת ראיות בזדון ובכוונה.

למחרת התקבלה תגובתו של ב"כ המתנגדת אשר כתב:

"הטלפון הסלולארי של המנוח הועבר אל המתנגדת ע"י אחת מאחיותיו של המנוח לפני דבר החלטת כב' ביה"ד בעניין הטלפון.

למרבה המבוכה התגלו במכשיר הטלפון תמונות וסרטים שלא היו מכבדים את זכרו של המנוח ולא את כבודה של המתנגדת אשר בתגובה נסערת ניפצה את המכשיר וחלקיו/שאריותיו של המכשיר הועברו אתמול, 13/3/17, ובעקבות החלטת כב' ביה"ד, למשרד הח"מ ומצויים בידי של הח"מ שימציאם לכב' ביה"ד בעת הדיון הקבוע." (הדגשה לא במקור).

יוער, שאין בדברים אלו לנקות את המתנגדת מבזיון בית הדין, אשר הורה לה בעליל בסוף הדיון להמציא את הפלאפון לביה"ד למחרת הדיון. כפי שהעבירה את השברים לבא כוחה, כך הייתה יכולה להביא את השברים ישירות לבית הדין כפי הצו שהוטל עליה בדיון.

למחרת, ב"כ המתנגדת שלח הודעה נוספת, שבה כתב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"ככל שכב' ביה"ד יסבור שיש מקום להעביר את שבריו של הטלפון כבר עתה לביה"ד, ולא להמתין שהח"מ ימציא השברים בדיון הקרוב, יעשה כן נציג ממשדרו של הח"מ וזאת בהעדרו של הח"מ שימצא בחול עד סמוך מאוד לדיון."

בתגובת ב"כ הבת המבקשת ביום כ"א באדר תשע"ז (19.3.2017) חזר ודרש את הפלאפון, והעיר על הסתירה המשתמעת בדברי המתנגדת, כאשר בדיון אמרה שהרטיבה את המכשיר במים, ובתגובת ב"כ כתב שבתגובה נסערת "ניפצה את המכשיר", דבר הדורש שימוש בפטיש וכדו' לשם השמדה לחלוטין של המכשיר והמעלה חשד של עבירה פלילית של השמדות ראיות ושיבוש הליכי משפט.

יש להוסיף, שכאשר בית הדין הורה למתנגדת בדיון למסור את הפלאפון טענה: "לא. יש פרטיות". במילים אלו לכאורה הודתה כי מכשיר הפלאפון עדיין היה קיים, אלא שמסרבת למוסרו לביה"ד כדי לשמור על פרטיותה. על המחלקה המשפטית של בתיה"ד לשקול הגשת תלונה במשטרה בדבר השמדת ראיות והפרת צו ביה"ד.

ביום כ"ה באדר התשע"ז (23.03.2017) הוציא ביה"ד החלטה:

"לאחר העיון בחומר שבתיק ביה"ד רואה בחומרה את אי מילוי הצו ככתבו ולשונו וכאמור בהחלטות קודמות תאריך כ' טבת תשע"ז (18.01.2017) ותאריך י"א באדר התשע"ז (09/03/2017), ועל המבקשת [ג'] למלא את הצו הנ"ל ולהפקיד מיידית את הפלאפון כמות שהוא בביה"ד."

ביום הדיון ג' בניסן תשע"ז (30.3.2017), הביא ב"כ המתנגדת את שברי הפלאפון לדיון.

"ב"כ היורשת: אנחנו רוצים את הסיים של הפלאפון.

ב"כ המתנגדת מציג לביה"ד מה שנשאר ממכשיר הפלאפון.

ביה"ד: יש התנגדות שעו"ד נחמני יקבל את השברים כדי לבדוק מה קורה [...]

ב"כ המתנגדת: אנחנו לא יודעים כי אני הבנתי שמה שהיה בטלפון אלו דברים לא צנועים סרטים פורנוגרפיים ותמונות לא צנועות. אין לנו התנגדות שהוא ייקח את המכשיר למעבדה שתבדוק את המכשיר ויציג לנו ממצאים והעלות תחול על עו"ד נחמני.

עו"ד חביב מוסר לעו"ד נחמני את מכשיר הטלפון."

ביה"ד אכן הבחין שהפלאפון היה שבור לחלקים רבים. ביום כ"ב בניסן תשע"ז (18.4.2017), לאחר בדיקת המכשיר, התקבלה תגובת ב"כ הבת המבקשת:

"לאחר שהמבקשת מסרה את המכשיר לידיהם של אנשי מקצוע בתחום, לשם בדיקתו והוצאת המידע השמור בו, התחוויר בברור עד מהרה, כי מהמכשיר הוצאו באופן מכוון, בודון ובאופן יזום ומתוכן מראש, כרטיס ה-SIM (להלן הכרטיס הזיכרון) וכן את לוח האם - Mother Board (להלן - הלוח) אשר על גביהם שמור כל המידע והנתונים של המכשיר.

המדובר בפעולות אשר ניתן לעשות רק במעבדה, על יד בעל מקצוע מיומן, המתמחה בתיקון ופירוק מכשירים מהסוג המדובר והביקא בתחום דנן.

ושוב חשוב לחזור ולהדגיש את העובדה, כי הלוח וכרטיס ה SIM אינם יכולים להתנתק מעצמם מהמכשיר ומיתר חלקיו האלקטרוניים הפנימיים כפי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שנזכר. על מנת שהכרטיס והלווח יהיו חסרים במכשיר ההרוס, המרוסק והמנותץ, נדרשת יד מכוונת, מכוונת וזדונית. " (הדגשות במקור)

אין בית הדין דן לעת עתה לעניין קנסות על בזיון בית הדין, וכן אין בית הדין נכנס לעת עתה לחשד הפלילי החמור של השמדת ראיות. יובהר, שעבירה זו אשר טמון בחובה עונש מאסר של חמש שנים, כפי שהוקרא למתנגדת במהלך הדיון, אינה נתלית בצו בית הדין ואינה זקוקה לה. גם ללא שום צו וללא שום התראה מאת הערכאה השופטת, אדם המשמיד ראיות במכוון ובמזיד חשוף לעונש הפלילי. בכל זאת, ביה"ד נוקט בזהירות, מאחר שלא התקבל דו"ח רשמי מקצועי מאת הטכנאי המוכיח כוונה מכוונת וזדונית להשמדת המכשיר, וכן בגלל טענת ב"כ המתנגדת שעשתה כן "בסערת רגשות".

אולם, הנוגע לענייננו הוא, המשמעות של הראיות הפוטנציאליות שהיו שמורות בפלאפון. ידועה ההלכה, גם במשפט העברי וגם במשפט האזרחי, שאדם הנמנע או מסתיר ראיות לכאורה, פועלים לרעתו, ראה: ע"א 465/88 הבנק למימון ולסחר בע"מ נגד סלימה מתתיהו:

"אי-הבאתו של עד רלוואנטי מעוררת, מדרך הטבע, את החשד, כי יש דברים בגו וכי בעל הדין, שנמנע מהבאתו, חושש מעדותו ומחשיפתו לחקירה שכנגד."

דבר זה נכון לא רק בעד, אלא הורחב בפסיקה לכל מסמך או ראייה העומדת לרשותו של אדם, כפי שנקבע בע"א 548/78, [נועה שרון נ' יוסף לוי, פ"ד לה \(1\) 736 \[1980\]](#) בסעיף 3 לפסק דינה של כב' השופטת בן עתו:

"כלל הנקוט בידי בתי המשפט מימים ימימה, שמעמידים בעל דין בחזקתו, שלא ימנע מבית המשפט ראייה, שהיא לטובתו, ואם נמנע מהבאת ראייה רלבנטית שהיא בהישג ידו, ואין לו לכך הסבר סביר, ניתן להסיק, שאילו הובאה הראייה, היתה פועלת נגדו. ככלל זה מקובל ומושרש הן במשפטים אזרחיים והן במשפטים פליליים, וככל שהראייה יותר משמעותית, כן רשאי בית המשפט להסיק מאי הצגתה מסקנות מכריעות יותר וקיצוניות יותר נגד מי שנמנע מהצגתה." (הדגשה לא במקור)

וכן בסיום דבריו של כב' הנשיא א' גרוניס (ע"א 8951/10 אורן יורם אריזות בע"מ נ' שקולניק ח.י בע"מ):

"כבר נקבע לא פעם, כי מקום בו נמנע בעל דין מלהביא ראייה רלוונטית, ואין לכך הסבר סביר, יכול הדבר לפעול לרעתו ולהוביל להנחה העובדתית, שאילו הובאה אותה ראייה הייתה היא פועלת לחובתו של אותו בעל דין. הימנעות בעל דין מהבאת ראייה בנסיבות כאלה, "מחזקת" את הראיות העומדות כבר לחובתו, ומחלישה את הראיות המובאות מטעמו להוכחת גירסתו (ראו למשל, ע"א 795/99 פרנסואה נ' פוזיס, פ"ד נד(3) 107, 118-117 (2000); ע"א 2493/07 קופת חולים של ההסתדרות הכללית נ' אבילפזוב, [פורסם בנבו] פסקה כ"ד (7.9.2009); ע"א 9656/05 שורץ נ' רמנוף חברה לסחר וציוד בנייה בע"מ, [פורסם בנבו] פסקאות 25-27 (27.7.2008); ע"א 9555/10 הופמן נ' יפה, [פורסם בנבו] פסקה 34 (15.7.2013))."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יסוד לכך נמצא אף בהלכה, כפי שהביא השו"ע (חו"מ סימן טו סעי' ג) בשם תשובת הרא"ש.¹⁵

הסברו של ב"כ המתנגדת, ש"בתגובה נסערת" לתמונות וסרטים הלא מכבדים "ניפצה את המכשיר", אינו מניח את הדעת כלל, בלשון המעטה. ביה"ד בהחלט מכבד את פרטיותה של המתנגדת. המתנגדת הייתה יכולה למחוק את אותן תמונות וסרטים פורנוגרפיים הקשורים אליה. אך מה הנימוק להריסה של המכשיר באופן כה יסודי? גם להטיל למים, גם לנפץ לחלקים רבים, וגם להוציא באופן מקצועי חלקים פנימיים! בנוסף, הלא מן הסתם המנוח לא צילם אותה בעירום ללא ידיעתה, והייתה מודעת לכך בשעתו, כל שכן אם מדובר בתמונות בודדות שאפשר למחוק בקלות. אם כן, על מה פתאום "התגובה הנסערת" של המתנגדת?

יתירה מזו, כדרכם של בני זוג, גם אם בוחרים לצלם עצמם במצבים אינטימיים, אין זה אלא חלק ממכלול הזדמנויות אשר מצטלמים. ניתן להניח, שאילו המתנגדת הייתה "ידועה בציבור" של המנוח, היו גם תמונות של שניהם יחד במגוון הזדמנויות ואירועים, שאותן הייתה יכולה להשאיר או לשמור ולהדפיס ולהגיש לביה"ד כדי להוכיח את הקשר שלה עם המנוח, ומשלא עשתה כן כנראה לא היו.

בהכרח, הדבר מוביל לאחת משתי מסקנות, שבין כך ובין כך סותרות את טענת המתנגדת שהייתה "ידועה בציבור" של המנוח. ההסבר ההגיוני והמסתבר ביותר הוא כטענת הבת המבקשת, שבנוסף לתמונות עירום וסרטים "לא מכבדים" עם המתנגדת (לטענתה), היו תמונות וסרטים של מספר נשים אחרות, דבר המצביע כי המנוח לא התכוון כלל לקשור את גורלו עם המתנגדת למרות הקשר הקבוע אתה. בין שהמתנגדת ניפצה את המכשיר בכוונה להשמיד ראיות אלו, ובין שעשתה כן "בתגובה נסערת" לתחושת הבגידה שחוותה בכך, השמדת הפלאפון באופן כה שיטתי מובילה להנחה הפשוטה הסותרת את טענתה. ככל הנראה, המתנגדת לא הייתה היחידה אשר אתה ניהל המנוח מערכת יחסים אינטימית, עובדה הפוגעת במעמדה כ"ידועה בציבור".

גם לא ניתן להתעלם מהביסוס אשר נמצא בתוך העדויות שהביאה ב"כ הבת לכך שהיו למנוח נשים נוספות אשר את תמונתן שמר, כגון בדברי השכן [ס'] בדיון ביום 1.3.2017 בחקירת ב"כ הבת (שורות 1019-1015):

"ש. היו לו במהלך השנים בחורות שהוא דיבר איתך עליהם?

ת. דיברנו כמו כל הגברים [...] הוא הראה לי בנות שהוא נסע איתם לבלארוס."

נוסיף ונאמר, שאף אם היינו מקבלים את הסבר ב"כ המתנגדת כפשוטו (אף שלא מסתבר כן) שנפגעה מהתמונות העירום והסרטים שהיו קשורים לה, הרי גם עובדה זו משליכה על טיב הקשר שביניהם ומוביל אותנו למסקנה דומה לנ"ל. מודגש בדברי כב' השופט ברנזון שהובאו לעיל שהכרת ה"ידועה בציבור" לצורך סעיף 55 בחוק הירושה היא לזוגיות המתאימה לבעל ואשה, לא לחיי פילגשות.

¹⁵ עיין גם בדברי האורים (סימן טו ס"ק יג):

"באומדנא דמוכח וכו'. וכן אם אין הנתבע רוצה להשיב לדיין על כל דבר שחוקר אותו, ודאי רמאי הוא, ויכול לפסוק לו כאילו השיב לו ונתברר השקר, כ"כ הרא"ש בתשובה (כלל קז אות ו), הביאו סמ"ע (סקי"ג) וש"ך (סק"ה)."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ההבדל בין אשה לפילגש בהלכה מבוארת בגמרא מסכת סנהדרין (דף כא עמוד א):

”מאי נשים ומאי פלגשים? - אמר רב יהודה אמר רב: נשים, בכתובה ובקידושין, פלגשים - בלא כתובה ובלא קידושין.”

רוח הדברים היא ש”אשה” היא זאת אשר כלפיה יש נאמנות והתחייבות זוגית, כאשר ל”פילגש” אין. אם נתעמק בדבר, הזוגיות של בעל ואישה מושתתת על חיים משותפים כוללים, אשר יסודה בקשר הנפשי של בני הזוג, כאשר יחסי האישות שביניהם הם תוצאה מהקשר הנפשי ומהווים חיזוק לחיבור זה. לעומת זה, בפילגש הדבר הוא להיפך. הבסיס הוא הקשר המיני שביניהם, שמסביבו מתרקם קשר נפשי וחיי יום כל שהם. גם דרישת החוק בנושא שלנו היא לקשר המקביל לחיי משפחה (גם אם לא התמסד באמצעות נישואין פורמליים), ולא לקשר של חיי פילגשות, שהוא דומה לחיים משותפים מתוך כדאיות, נוחיות, וכדו’, ובהקשר זה, גם לצורך יחסי אישות. כך מבואר בפס”ד הנ”ל:

”היסוד הראשון מורכב מחיים אינטימיים כמו בני זוג המושתתים על אותו יחס של חיבה ואהבה, מסירות ונאמנות המראה שהם קשרו את גורלם זה בזה. בכך נבדל הקשר הזה מחיי הפילגשות, למשל, שבהם הגבר מקיים מאהבת או ידידה ועושה זאת בעיקר להשגת סיפוק מיני בחיק האישה ואולי גם כמקום מקלט למתן פורקן לנפשו מחיי נישואין בלתי מוצלחים ומדכאים. והאישה, הפילגש – אצלה תופס בדרך כלל מקום נכבד מצבו החומרי ומעמדו החברתי של האיש המשמש לה פטרוֹן וגומל חסדים, ותמורת זאת מעניקה לו את חסדיה הגופניים.”

מתברר מתוך כל החומר המצטבר שהזמן המשותף של הצדדים היה בעיקר בשעות הלילה המאוחרות או במסיבת חברות, אשר מעצמו מטיל גוון של חיי חברות ואף של פילגשות על יחסי המנוח עם המתנגדת, כל שכן כאשר נתחשב בנסיעותיו לחו”ל והנשים הנוספות אשר איתם קיים מערכת יחסים בעלי אופי מיני, המורים על חוסר נאמנות והתחייבות כלפי המתנגדת. נמצא, שגם אם היינו מקבלים את הסבר המתנגדת כפשוטו, שנפגעה מתמונות העירום שלה שהיו במכשיר של המנוח, בכמות כזו אשר יכולה להביא אותה ל”תגובה נסערת” (!) – הדבר מצטרף למכלול התמונה, לפיה קשר המנוח והמתנגדת הייתה של חברות וקיום יחסים, אשר דווקא אותם בחר להנציח בתמונות וסרטים, ככל הנראה, בכמות גדולה.

נמצא, שבין לפי ההבנה המסתברת שהמתנגדת נפגעה מתמונות פורנוגרפיות של המנוח עם נשים אחרות, ובין לפי הסברה שנפגעה מהתמונות העירום שלה, המסקנה המשותפת היוצאת מנושא הפלאפון היא אחת ויחידה: למרות החיים האינטימיים שחיו המנוח והמתנגדת למשך מספר שנים, לא היו חיים משותפים כ”בעל ואשה” כפי דרישת החוק. דבר זה מצטרף אף הוא לכל מה שכתבנו, שהמתנגדת לא הייתה האחת והיחידה, וגם לא ניהלו אורח חיים משותפים כ”בעל ואשה” שיעניק לה מעמד של ידועה בציבור.

ב”כ המתנגדת בתגובתה טענה מנגד, שבת המנוח-המבקשת, גרמה נזק ראייתי ביחס לפריטי המתנגדת שהיו בבית המנוח. מבלי להיכנס לסוגיה המשפטית של עצם מעשה המבקשת (לטענת ב”כ המתנגדת), בהתייחס להיבט הראייתי לא הרי זה כהרי זה. הימצאותם של מספר בגדים של המתנגדת בבית המנוח אין בה משמעות ראייתית בעלת ערך, שהרי אין ביה”ד מטיל ספק בכך שהמתנגדת בילתה חלק מהלילות לאורך שנים עם המנוח, והימצאות כמות בגדים מינימלית: ”טייטס ג’ינס וחולצות נוחות נעלי בית תחתונים” (דברי המתנגדת בפרוטוקול מיום 1.3.2017, שורה 133), אינה משנה את תמונת המצב כלל. אולם, המידע אשר היה בפלאפון יש

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לו משמעות חשובה לשפוך אור על המציאות כפי שהיא בתיק זה ביחס למידת הקשר ונאמנותו של המנוח למתנגדת.

קרבת המתנגדת למנוח

בהתאם לכל הנ"ל, בית הדין אינו מטיל דופי ברגשי הקרבה שהיו למתנגדת כלפי המנוח. הוא מקבל כדברי אמת את ההלם שהרגישה כאשר נודע לה על האסון ואת צערה על אובדן בן זוגה, כפי שהעידו העדים, וכן רואה בדמעותיה בלוויה, בהשתטחותה על קברו, ובהשתתפותה באבלות ביטוי אמתי וכן לרגשותיה של המתנגדת כלפי המנוח, שלא כדברי ב"כ הבת ש"שיחקה אותו".

אנו מקבלים חלקית את הגדרתה של ב"כ המתנגדת בתגובתה, לטיב המערכת הזוגית:

"המתנגדת לא שימשה כעקרת בית למנוח, היא שימשה לו כחברה, כבת זוג..."

אולם, לא די בכך לזכות אותה בחלק בירושת המנוח. לזה כבר קבע החוק תנאים מוגדרים: שהצדדים קשרו גורלם זה בזה וניהלו משק משותף כבעל ואשה. אפשר לומר בוודאות, שהתנאים הללו לא התקיימו בתיק שלפנינו, ואף אין "זכות נחזית לכאורה" לכך, ולכן יש סמכות לביה"ד לדון בתיק צו הירושה.

יש לחזור על דבריה של כב' השופטת נאוה גדיש בתמ"ש (פ"ת) 14-09-9568 מ' נ' עיזבון המנוח י' ז"ל, שכתבה במסקנה שלה (כפי הובא לעיל):

"29. השתכנעתי כי התובעת הייתה בת זוגו של המנוח לבילויים שונים, יתכן כי לעיתים ישנה בביתו, ויתכן שהיו פעמים שהוא ישן עמה בבית הקשישה בה טיפלה. אפשר שהיו ביניהם רגשות של חיבה, אהבה וידידות.

30. עם זאת, לא ניתן לקבוע כי המנוח ראה בתובעת כבת זוגו לחיים וספק בעיני אם היא ראתה בו ככזה, מצידה. לא התרשמתי כי המנוח והתובעת ראו בעצמם כיחידה משפחתית אחת, או כי הסביבה ראתה בהם כך." (הדגשה לא במקור)

וראה גם בדבריו של כב' השופט א' רובינשטיין ברע"א 9755/04 סיגל ביטון נ' קצין תגמולים - משרד הבטחון, שכתב:

"יש להיזהר מאוד מלהטיל על בני זוג שבחרו לחיות בזוגיות (רצופת אהבה ככל שתהיה) ללא כוונה ליצור מחויבות משפטית הדומה לקשר נישואין, תוצאות משפטיות מרחיקות לכת:

"עלינו גם לגלות זהירות בבואנו להשתית זכויות שונות על יסודות שאיננו יודעים אם יתבררו כסלע איתן או כחולות נודדים (וגם לא להטיל מסגרת על מי שאינו רוצה בה)" (מדברי בעניין פלונית; ההדגשה הוספה - א"ר).

ראו גם הכרעתו של בית הדין הרבני הגדול בתיק [01-22-24-1](#) פלונית נ' אלמוני ([פורסם בנבו], מיום 22.3.04), בה נדרש הדיין הרב דיכובסקי לזוגיות המקובלת אצל צעירים רבים כיום, ללא נישואין, וציין כי:

"מגמתם המשותפת היא לקיים חיים משותפים ללא התחייבות, וכמו כן ללא זכויות. שני הצדדים מעוניינים במפורש שלא להיות קשורים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשום התחייבות, ורוצים שיוכלו בכל עת להיפרד... מי אנחנו שנטיל עליהם בניגוד לרצונם מסכת של התחייבויות, עקב מגוריהם המשותפים".

מובן כי דברים אלה פועלים ככלל לשני הכיוונים, והשאלה העולה מאליה היא, אם חובות אין כאן, האם זכויות יש כאן? בהקשר זה נוסף כי יתכן ממש בהנחה, שזוג שבחר לחיות יחדיו משך תקופה עובר לנישואין היה סובר, כי מועד יצירת המחויבות המשפטית - הרגע בו נוצר שיתוף רכושי - הוא מועד החתונה. זאת, מתוך שתופעת החיים המשותפים במקרים רבים, אף ברכיבי שיתוף מרובים, הריהי בחינת תקופת התנסות להכרעה בדבר נישואין, שרק היא שתגבש מחויבות סופית. אם כך פני הדברים, תישאל השאלה האם נכון משפטית, ואף הוגן כלפי בני הזוג - שאם יבחרו שלא להינשא, יוטלו עליהם חובות שכלל לא העמידו לנגד עיניהם.

[...] יש להקפיד על בדיקת העובדות בכל מקרה, שכן תיתכן בהחלט קרבה רגשית בין איש ואשה תוך קשר נפשי של חברות קרובה, לרבות פרק חיים משותפים, ואף על פי כן לא תגיע לכלל מחויבות משפטית המצדיקה על פי דין הכרה כידועים בציבור."

ב"כ המתנגדת בתגובתה ניסתה להנגיד את מסירותה והשתתפותה של המתנגדת בלוויה ובשבעה להתנהגות הבת השלילית במהלך השבעה. אף הרחיקה לכת לכתוב על בת המנוח "תאוותה לירושה ככל הנראה מסמאת את עיניה" וציטטה בשם הרמב"ן על החיוב לכבד האב לאחר מותו, ולא נחה דעתה עד שכתבה שהיא "הנהיגה את 'להקת העורבים צמאי הדם'" (כתגובה לדברי ב"כ הבת אשר כינתה כן את המתנגדת ואלו שעמה) ומסרבת להשתתף בהוצאות האבלות וכדו'.

ביה"ד מוחה על השימוש בביטויים הבוטים ומזלזלים הנ"ל ע"י ב"כ שני הצדדים, שאינן מן הראוי! אולם, לגופו של ענין, אנו עסוקים כעת בבירור החוק, ואין אנו עוסקים בקיום דיני אבלות של הבת, בתחושות האבל והאובדן שלה, או בהתנהלותה לאחר מות המנוח. זכות הירושה לקרובים – בין בהלכה ובין בחוק היא אבסולוטית ובלתי תלויה במעשיהם או רגישותם כלפי המנוח (ע"י שו"ע חו"מ סי' רפב ס"א), כל שכן כאשר מתברר מתוך דברי העדויות ואף דברי המתנגדת עצמה שהבת הייתה בבת עינו של המנוח.

נוסיף, שלדברי הבת בדיון מיום 3.30.2017 (שורות 301-302; 525-541) הניתוק המשפחתי בינה לבין שאר משפחת המנוח שאירע במהלך השבעה החל כאשר המשפחה החליפה את הצילינדר בבית המנוח – כאשר לא הייתה להם כל זכות חוקית או הלכתית כלפיו – שלא ברשותה, מעשה פלישה שמעורר חשד לפלילים, ומנעו ממנה את המפתח החדש¹⁶. ייתכן מאד שמעשה זה, אשר רושמו השלילי נשאר עד היום בסכסוך משפחתי, קשור לתביעת המתנגדת, ועורר את חששה של הבת ל"מזימה" של המשפחה לטובת המתנגדת. מאידך גיסא, התקרבות המתנגדת למשפחת המנוח לאחר פטירתו אינה מעניינת, שהרי השאלה היא האם עד למועד פטירת המנוח ניתן לומר שהיו "חיי משפחה" באופן שקשרו גורלם זה בזה. זאת ועוד, ציינו כבר מספר פעמים שיחס הצדדים לא היה הדדי, ומסירות המתנגדת למנוח אינה משקפת את מסירותו אליה.

¹⁶ גם לו תטען המשפחה שהחליפו את הצילינדר ברשות המבקשת, דבר שמכחישה, לא הייתה להם הצדקה למנוע ממנה את המפתח החדש. אך כיון שאין לזה נפקות משפטית לעניין צו הירושה, לא נעסוק בכך.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנה

בהחלטתנו מיום 14.12.2016 כתבנו:

"במקרה שלפנינו, כאשר ביה"ד מעיין בכתב התביעה ובממצאים שצורפו, טרם הוצגה בפני ביה"ד ראיה או עובדה המלמדת על "זכות נחזית לכאורה" המורה על "חיי משפחה במשק בית משותף".

במשך שלושה דיונים ארוכים, עדויות, תצהירים, סיכומים ותגובות, לא הצליחה המתנגדת להציג לפי ראות בית הדין תשתית עובדתית ראייתית המלמדת על "זכות נחזית לכאורה" לקיום "חיי משפחה במשק בית משותף", כאשר נשללים, נעדרים כליל או לוקים בחסר כל הפרמטרים המקובלים לכך. אדרבה, לאור כל הנ"ל, התברר מעל כל ספק שהמנוח לא קשר את גורלו במתנגדת, ושאינן לראות במערכת היחסים שביניהם "מעין צוואה" של "ידועים בציבור", אלא, לכל היותר, מערכת של "חברים קבועים".

יש להדגיש כי גם אם היינו מקבלים כאמת את עצם העובדות אשר הציגה המתנגדת והעדים מטעמה, הדברים נוטים כי המתנגדת לא הייתה עומדת בתנאי החוק כ"ידועה בציבור", וכפי שהתבאר, כל שכן כאשר נתחשב בשאר העדויות ואף בדברי המתנגדת בדיונים אשר מצביעים על קשר זוגי של חברות בלבד, ניתן לקבוע בוודאות שאין לה אף "חזקה" ו"זכות נחזית לכאורה" בירושת המנוח.

לאור כך, בית הדין קובע:

א. אין למתנגדת אף "זכות נחזית לכאורה" בירושת המנוח על פי סעיף 55 לחוק הירושה, ואינה נמנית בין "הנוגעים בדבר" אשר הסכמתם נדרשת להעניק סמכות לבית הדין לדון בצו הירושה של המנוח.

ב. הירושת היחידה של המנוח היא בתו [ב']. בית הדין יוציא צו ירושה על שמה בלבד בהחלטה נפרדת.

ג. דעת בית הדין נוטה שהמתנגדת אינה נחשבת "ידועה בציבור" של המנוח גם לשאר העניינים, ויש לו סמכות אנבית לקבוע כן. אולם, מאחר שאין צורך בזה לעניין צו הירושה המונח לפתחנו, וההגדרה יכולה להשתנות מנושא לנושא, בית הדין בוחר הפעם שלא לקבוע בזה מסמרות ופסק סופי, אלא לעניין צו הירושה בלבד, וכנ"ל.

הוצאות משפט

מתוך הדברים הנ"ל, מתברר שתביעת המתנגדת הייתה תביעת סרק. אם כי קיימת אפשרות שהמתנגדת עצמה הגישה את תביעתה מתוך תום לב, שלא מתוך הכרה בהגדרה המשפטית של "ידועה בציבור" (יש לציין שההתנגדות הוגשה ביום 13.10.2016 באופן אישי, ונחתם יפוי כוח עם ב"כ רק אחר כך, ביום 6.11.2016), הרי ב"כ המתנגדת – שהם עו"ד ותיקים ומנוסים – וודאי מכירים היטב את המסגרת וההגדרה המשפטית של "ידועה בציבור" לעניין צו ירושה שהתבאר לעיל.

במשך כארבעה חודשים ניסתה הבת הירושת לנהל את המאבק המשפטי בכוחות עצמה ובעזרת משפחת אמה, בדחיית כל טענות המתנגדת, עד שנאלצה לשכור את שירותיו של בא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כוחה, ביום 10.2.2017. היו למתנגדת ולב"כ הרבה הזדמנויות "לרדת מן העץ" ולמשוך את ההתנגדות, אך המשיכו בתביעתם ובטענתם להתנגד להוצאת צו ירושה על שם הבת.

נציין בזה בקשה שהתקבלה מאת בת המנוח ביום י"ט בכסלו תשע"ז (19.12.2016), זמן קצר לאחר החלטתנו הקודמת, שבה היא כתבה:

"ייתכן שזה נובע משגיאה נפוצה של ידידות, שיכולה לכלול יחסים אינטימיים ו/או ישיבה בבית קפה, או במסעדה ו/או היכרות עם במי המשפחה הקרובים [...]"

עם כל זאת, אאפשר לטוענת לחזור בה מטענתה כידועתו בציבור של כב' אבי המנוח ולא נחקור ולא נחזור בנקיטת אי אלו הליכים כלשהם נגדה ובכך יבוא תיק זה על סדרו, קרי: אני בתו היחידה של כב' אבי המנוח ומכאן היורשת הבלעדית וזאת בכדי לתת הזדמנות מיוחדת לטוענת לצאת מדיון/תיק זה, בלי לפגוע חלילה בכבודה, מכוח מתן ושמיעת עדויות, ראיות וסתירות."

גם לאחר דיון ארוך ביותר (48 דפי פרוטוקול!) ביום ג' באדר התשע"ז (01.03.2017), אשר החליש מאד את עמדת המתנגדת, המשיכו המתנגדת וב"כ בתביעתם, וביה"ד נאלץ לקיים עוד שני דיונים ארוכים נוספים, תוך כדי הפרה חמורה של צווי בית הדין בעניין הפלאפון של המנוח.

אין ספק שעבור תביעה כזו, אשר היא ללא בסיס משפטי מוצדקת, כפי שהתבאר, ואשר גרם להוצאות נכבדות ליורשת היתומה ולבזבוז זמן אדיר של בית הדין, ראוי להשית הוצאות משפט גבוהות. יש לציין גם את דברינו בהחלטתנו הקודמת על החומרה המוסרית שיש בעושה יתומה (עי' שמות כב, כא-כג; ירמיה ז, ה-ז). בכך, היה ראוי לחייב את המתנגדת בהוצאות משפט בסך 30,000 ₪ לבת המבקשת ובסך 15,000 ₪ לאוצר המדינה עבור התנגדות הסרק.

אולם, לפני משורת הדין, ועל מנת להביא לידי סיום את הסכסוך המשפטי בנושא הירושה מתוך הבנה והכלה, וכן להחזיר את השלום ולאחות את הקרע שהתהווה בתוך משפחת המנוח, לא ינתן צו להוצאות.

במבט ערכי

ביה"ד השלים בכך את המשימה המשפטית המוטלת עליו על פי חוק, להכריע בהתנגדות לצו הירושה בהתאם לחוק המקובל במדינת ישראל, בהמשך להחלטתנו הקודמת מיום י"ד בכסלו התשע"ז (14.12.2016). ההכרעה נעשתה תוך בירור מקצועי וענייני צרוף, בהסתמך על החוק והפסיקה ובירור העובדות באורך רוח וכיבוד שני הצדדים, בלא משוא פנים, ובמגמה לדון דין אמת לאמתו.

אולם, טרם חתימה, איננו יכולים להתעלם מהסוגיה הערכית הבוקעת ועולה מתוך דיון זה ומסוגיית "ידועה בציבור" בכללותו, אף שלא היא שהביאה למסקנתנו בפסק הדין, אלא הוראות החוק, הפסיקה והעובדות שהתבררו לפנינו, כאמור.

פעמיים בנבואתו, מציב ישעיהו הנביא את ייעודו של עם ישראל להיות "לאור גויים" (ישעיהו מב, ו; מט, ו). עם ישראל הם העם אשר להם גדלות ואור מוסרית וערכית, ובכוחם להוביל את העולם כולו לידי חיים מוסריים, ערכיים וטובים יותר. עם ישראל, ואף הדתות אשר קמו בעקבותיו, הובילו את האנושות מהאלילות הקדומה, לאמונה בא-ל אחד, כאשר בסופו של

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דבר יבוא העולם על תיקונו דרך עבודת ה' בעידן מלך המשיח בן דוד, וכדברי הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק יא הלכה ד):

"לישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד. שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד".

גדלותו של עם ישראל כ"אור לגויים" מושתתת על התורה הקדושה, וכדברי משה רבנו בתחילת ספר דברים: "ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים, ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום" (דברים ד, ח).

במיוחד בתחום המשפחה ויחסי בני זוג, מהדהדים במלוא עצמתם דברי הרמב"ם בתחילת הלכות אישות (פרק א הל' א-ד), המהווים מצפן לחיי משפחה המיוסדים על אדנים מוסריים וערכיים. בעולם הקדום, הקשר הזוגי התבסס על יחסי אישות וחיים משותפים בלי מסגרת של נישואין וקידושין, כלשון הרמב"ם שם: "קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק [...] מכניסה לביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה". אולם, כאשר ניתנה תורה לישראל, נצטוו בני ישראל להשתית את הקשר הזוגי על בסיס קידושין ונישואין, והרחיקה התורה קיום יחסים ללא מסגרת נישואין, דבר הפוגע בקדושת העם.

כך, לכל הדורות, הזוגיות בישראל התאפיינה בנישואין דרך חופה וקידושין, אשר העניקה מימד של קדושה לקשר הזוגי. מדורי דורות, הזוגיות בישראל הושתתה על ההצהרה קבל עם ועדה: "הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל". וכך מסיימים את ברכת הקידושין תחת החופה: "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין". אף מייסדי המדינה הכירו בגודל העניין, ובצורך להשתית את חיי הנישואין על מסורת ישראל, ונקבע בחוק: "נישואין וגירושין של יהודים ייערכו בישראל על פי דין תורה" (חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג - 1953).

הנה, לדאבון ליבנו, אנו עדים לבקיעים במושג הגדול והערכי הזה של קידושין, אשר ליווה וקיים את עם ישראל מדורי דורות. עדים אנו לתופעה (אם כי אינה הרוב, גם לא בקרב הציבור שאינו שומר תורה ומצוות), בה בני זוג במדינת ישראל חיים יחד ללא מסגרת חופה וקידושין.

אנו תקווה כי תוחזר עטרה ליושנה – עטרות חתנים וכלות – ומוסד הנישואין הישראלי הנמשך מדורי דורות ילך ויתחזק. יהווה אות ומופת למסירות ולקשר המחייב בין איש ואשתו, קשר שיש בו מחויבות הדדית, ויחד עם זה זכות גדולה של קדושה ובניית בית נאמן בישראל, על אדני המוסר, המסירות, והנאמנות ההדדית.

סוף דבר, ההתנגדות לצו הירושה נדחית.

אין צו להוצאות.

פסק הדין מותר לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של בעלי-הדין.¹⁷

ניתן ביום ו' במרחשון התשע"ח (26.10.2017).

הרב אהרן דרשביץ — אב"ד הרב עובדיה חפץ יעקב הרב אברהם צבי גאופטמן

¹⁷ ביה"ד מודה לעזור המשפטי הרב מאיר אורליאן על עבודתו המסורה והמושקעת בתיק זה.